

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SEKTÖREL OFİS BİNALARINDA ÇALIŞMA
MEKANLARI VE SOSYAL ALANLAR**

Mimar Fatma İMAL

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ülkü ALTINOLUK

İSTANBUL, 2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÇİZELGE LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1 GİRİŞ	1
2 OFİS KAVRAMI	3
2.1 Ofis Tanımı ve Çalışma Şekli	3
3 OFİS BİNALARININ OLUŞUMU VE TARİHSEL SÜRECİ	5
3.1 Ofis Yapılarının Oluşumu	5
3.2 1950 - 1960'lar: İkinci Dünya Fabrika Ofislerden Bürolandschaft ve Aksiyon Ofisler	13
3.2.1 Fabrika Modeli Ofisler	13
3.2.2 Bürolandschaft Ofisler	14
3.2.3 Herman Miller Aksiyon Ofis	16
3.3 1970'ler; Çalışan Kültürel Çeşitlilik	17
3.4 1980'ler: Bilgisayar Devri	20
3.4.1 Kuzey Avrupa Varyasyonları	23
3.4.2 Kuzey Amerika ve İngiltere	24
3.5 1990'lar	25
3.5.1 Teknolojinin Etkilesi ve Gelişmeler	26
4 OFİSLERDE ÇALIŞMA MEKANLARININ YAPISAL ÖZELLİĞİ	31
4.1 Derinliklerine Göre Çalışma Mekanları	31
4.1.1 Derinliği Az Olan Mekanlar	31
4.1.2 Orta Derinlikteki Mekanlar	32
4.1.3 Derin Mekanlar	32
4.1.4 Çok Derin Mekanlar	33
4.2 İç Mekan Düzenine Göre Çalışma Mekanları	34
4.2.1 Geleneksel (Hücre) Planlı Ofisler	34
4.2.2 Açık Planlı Ofisler	36
4.2.3 Serbest Düzenli Ofisler	40
4.2.4 Grup Düzenli Ofisler	44
4.2.5 Karma Düzenli Ofisler	46
5 ÇALIŞMA MEKANLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	48
5.1 Kullanıcı Gereksinimlerinden Oluşan Faktörler	49
5.1.1 Fiziksel Gereksinimler	51
5.1.1.1 Mekansal Gereksinimler	52

5.1.1.2	Ergonomik Gereksinimler	52
5.1.1.3	Görsel Gereksinimler.....	54
5.1.1.4	Akustik (İşitsel Faktörler)	58
5.1.1.5	Biyoklimatik Ortam Koşulları	59
5.1.2	Psikolojik Gereksinimler	60
5.1.2.1	Mahremiyet.....	61
5.1.2.2	Davranışsal Gereksinimler.....	62
5.1.2.3	Estetik Gereksinimler	62
5.1.2.4	Toplumsal Gereksinimler	67
5.1.2.5	Motivasyon	68
5.2	Teknik Alt Yapı Faktörleri	69
5.2.1	Sirkülasyon	69
5.2.2	Güvenlik Etkisi	70
5.2.3	Havalandırma ve İklimlendirme	71
5.3	Alan Faktörü	72
5.4	Kültürel Faktörler	73
5.4.1	Kültür Farklılığının Çalışma Mekanlarına Yansıması.....	75
5.5	Kurum Kimliği Etkisi	84
5.6	Kullanıma İlişkin Faktörler_Esneklik	86
6	SEKTÖREL OFİS BİNALARININ, ÇALIŞMA MEKANLARI VE SOSYAL ALANLARI	88
6.1	Sektörel Ofis Binalarında Çalışma Mekanları	93
6.1.1	Kovan.....	95
6.1.2	Hücre.....	97
6.1.2.1	Edding / Almanya / Ahrensburg / 1990.....	98
6.1.3	Küme.....	100
6.1.3.1	Michaelides & Bednash, London, UK / Mimar: Buschow Henley	101
6.1.3.2	Imagination, London, UK, 1989 / Mimar: Ron Herron.....	103
6.1.4	Klüp	105
6.1.5	Büro Kullanım Yöntemleri; Zaman Paylaşım, Alternatif Ofisler	109
6.1.5.1	Serbest Adres	113
6.1.5.2	Misafirlik	113
6.1.5.3	Sıcak Masa.....	113
6.1.5.4	İniş Noktaları	113
6.1.5.5	Otelleme.....	114
6.1.5.6	Tam Zamanlı Çalışma İstasyonları	114
6.1.5.7	Paylaşılan Tahsis Edilmiş Çalışma Alanları	115
6.1.5.8	Telebüro	115
6.1.5.9	Sanal (uydu) Ofis	116
6.1.5.10	Ev Ofisler.....	117
6.2	Ofis Mobilyaları.....	120
6.2.1	Mobilya Tasarımında ve Yerleşiminde Yenilikler	124
6.3	Sektörel Ofis Binalarında Sosyal Konfor Alanları	132
6.3.1	İş Bağlamında Sosyal Alanlar	134
6.3.1.1	Karşılama ve Bekleme Salonları (Resepsiyonlar)	134
6.3.1.2	Teknik Odalar	135
6.3.1.3	Konferans-Gösteri Salonları ve Toplantı Odaları.....	136
6.3.1.4	Eğitim Salonları	137
6.3.1.5	Kütüphane.....	137
6.3.1.6	Sağlık Merkezi.....	138

6.3.1.7	Sığınak	138
6.3.2	Personel Bağlamında Sosyal Alanlar.....	139
6.3.2.1	Yeme-İçme Salonları (Kafe-Restoran-Bar).....	139
6.3.2.2	Spor Alanları.....	140
6.3.2.3	Mağazalar	141
6.3.2.4	Sigara Odaları	141
6.3.2.5	Ulaşım-Park Alanı	141
6.3.2.6	Kreşler.....	142
6.3.2.7	Teraslar	142
6.3.3	Googleplex, Santa Clara, Kaliforniya, ABD / American Society of Landscape Architects	143
7.	SONUÇ.....	150
KAYNAKLAR.....		152
ÖZGEÇMİŞ.....		156

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1 Uffizi Palace, 1560, Giorgio Vassari	6
Şekil 3.2 Ortaçağda büro mekanları.....	7
Şekil 3.3 1892 Alexander Graham Bell'in Yaptığı Newyork Chicago Arası Görüşme.....	9
Şekil 3.4 Fabrika Büro Plan Tipine Örnek.....	13
Şekil 3.5 1950'lerin tipik hücreli ofisi	14
Şekil 3.6 Ninoflax Büro Yapısı.....	15
Şekil 3.7 Herman Miller Eylem Ofisi.....	17
Şekil 3.8 Central Beheer"büro yapısı	19
Şekil 3.9 Greenpeace Büroları.....	21
Şekil 3.10 Stone ve Luchetti.....	22
Şekil 3.11 Yeni Hücreli Ofis	24
Şekil 3.12 Kombi Ofis ve Grup Odası	24
Şekil 4.1 Derinliği Az Olan Büro Mekanı Örnekleri	31
Şekil 4.2 Orta Derinlikte Büro Örnekleri.....	32
Şekil 4.3 Derin mekan örnekleri	33
Şekil 4.4 Çok Derin Mekan Örnekleri.....	33
Şekil 4.5 Kapalı plan	35
Şekil 4.6 Açık Planla Serbest Düzenli Büro Arasındaki Fark	37
Şekil 4.7 Açık Plan	40
Şekil 4.8 Quickborner Ofis Landscape	41
Şekil 4.9 Birleşik Devletlerdeki İlk Landscape Ofis	43
Şekil 4.10 Birleşik Devletlerdeki İlk Landscape Ofis'in Düzenli Kat Planı Karşılaştırma.....	44
Şekil 4.11 Grup Büro Mekânı Örneği.....	45
Şekil 4.12 Grup Büro Mekânı Örneği.....	45
Şekil 4.13 Kombi Planlı Ofis	46
Şekil 5.1 Çalışma Pozisyonu İçin İdeal Olarak Bulunan Ölçüler.....	53
Şekil 5.2 Commerzbank Binası'nın iç mekanından, şeffaf bölücü panelli ofis bölümleri, koridoru ve de atriuma bakan ofislerinden görünüş	55
Şekil 5.3 Commerzbank Binası'nın kış doğal havalandırma şematik kesiti	71
Şekil 5.4 Commerzbank Binası'nın yaz doğal havalandırma şematik kesiti	72
Şekil 5.5 Commerzbank'da, doğal ve mekanik havalandırmanın işletimi.....	72
Şekil 5.6 İngiltere'deki bir ofis binasının çalışma mekanı	76
Şekil 5.7 Amerika'daki bir ofis binasının çalışma mekanı.....	76
Şekil 5.8 ABN Ambro Bankasının Amsterdam ve Londra Bürosu Şematik Plan Kesitleri.	80
Şekil 5.9 ABN Ambro Bankası.....	80
Şekil 5.10 Çeşitli ülkelerdeki büro planlarının şematik gösterimi	82
Şekil 5.11 Google Çalışma Ortamından Örnek	85
Şekil 5.12 Google Ofis Binasının Resepsiyonu	85
Şekil 6.1 Fiili ofis.....	89
Şekil 6.2 Foster and Partners, Willis Fober and Dumas Merkez Binası.....	92
Şekil 6.3 Etkileşim Ve Otomasyon Artışına Bağlı Olarak Şekillenen Dört Tip Ofis Yaklaşımı	95
Şekil 6.4 New York'daki IBM Ofisi	96
Şekil 6.5 Londra'da Bir Hukuk Bürosu	97
Şekil 6.6 Edding, Üst Kat Planı	98
Şekil 6.7 Edding, Ofis Fotoğrafları	99
Şekil 6.8 Edding, Ofis Fotoğrafları	99
Şekil 6.9 Londra ITN Ofisi	101

Şekil 6.10	Michaelides & Bednash Çalışma Masası	102
Şekil 6.11	Michaelides & Bednash Ofisinin Planı	102
Şekil 6.12	Michaelides & Bednash Ofisi Ana Mekanın Toplantı Alanları	103
Şekil 6.13	Imagination Kat Planı	103
Şekil 6.14	Imagination Atrium	104
Şekil 6.15	Imagination'ın Başkanının Çatı Katı Ofisi	104
Şekil 6.16	Imagination Binasının Terası	105
Şekil 6.17	Google, Hobi Odası ve Grup Çalışma Odası.....	106
Şekil 6.18	Dört Tip Ofis Ortamının Geleceğe Yönelik Olarak Göstereceği Değişim.....	107
Şekil 6.19	Otellemenin Şematik Gösterimi	114
Şekil 6.20	Telebüro şematik gösterimi	115
Şekil 6.21	Uydu Ofis (Satellite Office) Şematik gösterimi	116
Şekil 6.22	Mobil Bürolarda Ayakta ve Yatarak Kullanıma Örnek.....	118
Şekil 6.23	Herman Miller Ofis Mobilyalarından Örnekler.....	121
Şekil 6.24	Faaliyet Ofis.....	122
Şekil 6.25	Imago, Mario Bellini ve Dieter Thiel, 1984	123
Şekil 6.26	Ypsilon Design Mario Bellini with Claudio Bellini, 2005	123
Şekil 6.27	Google Dublin Ofis Binasından Geçici Dinlenme Ünitesi.....	125
Şekil 6.28	Ev Ofis, Çalışma Ünitelerinden Örnekler	126
Şekil 6.29	Kokoyu Ofis Binası	127
Şekil 6.30	Bütünleşmiş Bir Yapıdan Oluşan Akıllı Ofis Örneği.....	127
Şekil 6.31	The Metropol Mobilya Sistemi.....	128
Şekil 6.32	Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası Resepsiyonu	128
Şekil 6.33	Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası Açık Ofisi	129
Şekil 6.34	Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası Sosyal Alan	129
Şekil 6.35	Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası Dinlenme Bölümü	129
Şekil 6.36	Nurus IX 'den Tasarlanan Yönetici Odası.....	130
Şekil 6.37	TBWA Ofis Mobilyaları ve Aydınlatma.....	130
Şekil 6.38	TBWA Çalışma Mekanlarından Perspektifler	131
Şekil 6.39	Commerzbank'ın Restorantı Ve İç Bahçesinden Görünüş.....	132
Şekil 6.40	Zürih Google Ofis Binasından Buluşma Odası	133
Şekil 6.41	Lego ofis binası resepsiyonu	134
Şekil 6.42	Redbull Toplantı Odası ve Google Konferans Salonu	136
Şekil 6.43	Eğitim Salonu	137
Şekil 6.44	Zürih Google Ofis Binasının Kütüphane Girişi.....	138
Şekil 6.45	Çalışanların Yemeklerini Self Servis Olarak Aldıkları Restoran Örneği.....	139
Şekil 6.46	Dinlenme Alanı Örneği.....	140
Şekil 6.47	Googleplex, Ofis İçerisinde Kuaför Örneği.....	141
Şekil 6.48	Red Bull ve Google Ofis Binası Terası	142
Şekil 6.49	Googleplex Vaziyet Planı	143
Şekil 6.50	Googleplex Fotoğrafları.....	144
Şekil 6.51	"Güneş Ağacı" Güneş Panelleri ve Vaziyet Planından Görünüşü	144
Şekil 6.52	Googleplex Fotoğrafları.....	145
Şekil 6.53	Google Ofis Binası Dinlenme Yemek Alanları	146
Şekil 6.54	Google Ofis Binası Dinlenme ve Masaj Odaları	146
Şekil 6.55	Google Ofis Binası Spor Salonu ve Yüzme Havuzu	146
Şekil 6.56	Google Ofis Binası Oyun Odası ve Açık Alan Kullanımı ve Teraslar.....	147
Şekil 6.57	Google Çalışma Mekanı ve Çalışanların Çocukları İçin Kreş.....	147
Şekil 6.58	Google HQ.....	147

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 3.1	Büroların tarihsel gelişimi sürecindeki başlıca olayların ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerin listesi 28
Çizelge 5.1	İnsanın temel gereksinimleri 50
Çizelge 5.2	Fiziksel kullanıcı gereksinimleri 51
Çizelge 5.3	Büro binalarındaki direkt ve indirekt aydınlatma şeklinin karşılaştırılması..... 56
Çizelge 5.4	Psikolojik kullanıcı gereksinimleri..... 60
Çizelge 5.5	Renklerin Genel Psikolojik Etkisi 63
Çizelge 5.6	Renklerin kullanıldıkları mekanlara göre bireyler üzerindeki etkisi..... 64
Çizelge 5.7	Beş Avrupa ülkesinin, ofis düzenlenmesinin; bina, kat planları, çalışma alanı ve kentsel ortam düzeyinde karşılaştırılması. 78
Çizelge 5.8	Beş Avrupa ülkesinin, büro planlamasındaki ulusal şartlarının; pazarlama şartları, çalışan ilişkileri, kültür ve kanunlar adı altında karşılaştırılması 82
Çizelge 6.1	Çalışma modelleri, mekan işgali, ofis yerleşimi ve bilgi teknolojisinin kullanımı 107
Çizelge 6.2	Geleneksel büro ile yeni büronun karşılaştırılması 109
Çizelge 6.3	Çalışma ortamlarında, geleneksel ve yeni yeni arasında farklar 112
Çizelge 6.4	Yeni Kullanım Yöntemlerinin Karşılaştırılması 119

ÖNSÖZ

Günümüzde, yaşantımızın büyük bir bölümünü oluşturan çalışma hayatı, zamanımızın önemli bir bölümünü evimizden ziyade, işyerlerimizde geçirmemize neden olmaktadır. Son dönem ofis yapılarının kurgulanmasında, teknolojiye hızlı gelişmelerinde etkisiyle eylemlerin yapılış biçimlerinin farklılaşması, ofis yapılarının hem yaşanan hem de çalışılan mekanlar olarak tasarlanması, araştırma konusu olarak incelenmiş ve örnekler ile son dönem ofis yapıları anlatılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde çalışmamın tamamlanmasında bana inancından dolayı, görüş ve önerileri ile bana yardımcı olan tez danışmanım; Prof. Dr. Ülkü Altınoluk' a teşekkür ederim.

Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca desteğini ve inancını eksik etmeyen aileme, arkadaşlarıma ve tez çalışmam süresince her türlü destek ve yardımlarından dolayı Hakan Gürel, Sinem Öztürk Yalçınpınar ve Aslı Sarıgül'e teşekkür ederim.

ÖZET

Çalışma mekanı ihtiyacından doğan ofislerin gerek konumları ve içerikleri, gerekse çalışma mekanlarının düzenlemeleri, iş hacmine, koşullarına ve teknolojik ilerlemelere paralel olarak değişmiş ve gelişmiştir. Bu araştırmada, geçmişin tek düze iş yaşamı ve ofis düzenlemesinden de bahsederek, günümüzün yaratıcı ve grup çalışmasını öne çıkaran iş yaşamı, yeni çalışma mekanları ve sosyal alanları sektörel ofis binaları ile örneklendirilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu doğrultuda yapılan çalışma 6 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; yeni çalışma mekanlarının ofis yapılarıyla ilişkilendirerek, değişiminden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde; ofis binalarının tanımı yapılmakta ve ofis yapılarının çalışma şekli ve oluşumundan bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde; ofis binalarının tarihsel süreci anlatılmaktadır. Bu süreç, 1950-1960'lar, 1970'ler, 1980'ler ve 1990'lar olan alt başlıklarla açıklanmıştır. Bu süreçte değişime neden olan teknolojik gelişmelerden ve etkilerinden de bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde; tarihsel süreçten de yararlanarak son döneme kadar olan çalışma mekanlarının yapısal özelliği avantajları ve dezavantajlarından da bahsederek anlatılmıştır.

Beşinci bölümde; çalışma mekanlarını etkileyen faktörler incelenmiş, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamları için gerekli şartlar belirlenmiştir.

Altıncı bölümde; sektörel ofis binalarının çalışma mekanları ve sosyal alanlarından bahsedilmiştir. Yeni çalışma mekanlarının yapısal özellikleri, yeni ofis mobilyaları ve sosyal alanları oluşturan bölümler incelenmiş, örneklerle desteklenerek anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: ofis binaları, çalışma mekanları, kültür, sosyal alanlar, kullanıcı gereksinimleri

ABSTRACT

Arised from the need for a working space, locations and contents of offices are shaped and developed parallel to the volume and conditions of business and advancements in technology.

In this research, citing routine work life and office arrangements of past, today's innovative and group work supporting business life, new working place and it's social spaces are tried to be explained.

In this manner this research is composed of six parts.

In first part; changes in new work places are defined by associating it with office buildings.

In second part; definition, working methods and formation of office buildings are defined.

In third part; history of office buildings is defined. This part is subdivided into 4 other parts which are 1950-1960's, 1970's, 1980's and 1990's respectively. Technological advances and their effects are defined during those time periods are mentioned, either.

In fourth part; structural features, advantages and disadvantages of current work places are explained benefiting from historical process.

In fifth part; factors influencing work places are examined and necessary conditions for healthy and safe work places are determined.

In sixth part; social and working spaces of sectoral office buildings are mentioned. Structural features of current working spaces, new office furnitures and parts that forms social spaces are examined.

Key words: office buildings, working spaces, culture, social spaces, user requirements

1. GİRİŞ

Çağdaş hayatın başlaması ile birlikte, çalışma mekanı ihtiyacı başlamıştır. Ofisler de, bu ihtiyaçtan dolayı doğmuştur. Ofis ihtiyaçları, önceleri konutun bir bölümünde karşılanıyorken, iş imkanlarının ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, daha geniş ve ayrı mekanlara istek duyulmaya başlanmıştır. Ekonomiler ve endüstrilerin büyümesi ofisleri resmileştirmiştir. Uzmanlaşmış ofis işi, işin etkinliğini ve karlılığını arttırmak için geliştirilmiştir ve birçok farklı çözümler oluşturulmuştur. Esas olan, insanların, çalışma hayatlarında harcadıkları zamanın büyük bir kısmının ofislerde geçmesi nedeniyle, en verimli olabilecekleri ortamları yaratarak, kullanıcılarında buldukları mekanda sağlıklı ve güvende hissetmesini sağlayabilmektir.

1958'de Almanya'da ortaya çıkan Bürolandschaft, açık planlı ofis tipi, hiyerarşik emir zinciri olmadan, herkesin eşit olduğu, iletişime dayalı açık planlı ortamlardı. 1960'lara gelindiğinde, ABD'de yapay havalandırma ve aydınlatma sayesinde, daha derin planlı binalar inşaa edilebilmiş, bu durum açık planlı ofisin gelişimini teşvik etmiştir. 1970'lerde ise açık planlı ofisler sorgulanmaya başlanmış, geniş bölünmemiş mekanlara karşı reaksiyonlar oluşmuştur. 1973'de yaşanan enerji krizi, enerji tasarrufunu ön plana çıkarmıştır ve enerjinin tasarrufuna gidilerek, alternatif enerji kaynaklarını kullanabilecek özelliklere sahip binalar, tasarım açısından örnek gösterilmeye başlanmıştır.

1980'de IBM'in kişisel bilgisayarları çıkarmasıyla, ofislerde, bilgisayara dayalı görevleri desteklemek için, mekan planlamasından çok, ofis mobilyalarının ergonomisine önem verilmiştir. 1980'lerin ortalarından sonuna kadar, daha kaliteli ve yüksek standartlı çalışma mekanları talep eden bilgili elemanlara, bu imkanlar sağlanmıştır. 1990'larda gelen durgunluk döneminde ise, yüksek olan mülk masrafları azaltılmış ve mekanın zaman içindeki kullanımından daha iyi faydalanılarak, verimlilik arttırılmıştır. Bu ofislerin, aynı zamanda, kullanıcıların, sağlıklı ve çevreye duyarlı binalar için olan taleplerine de önem verilmeye başlanmıştır.

Taşınabilir teknoloji ve ofisi, ev ve benzeri diğer mekanlarla bağlayabilen ağ bağlantılarının gelmesiyle, işyerlerine daha az ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bugün, teknolojinin hareketliliği ve bir yere bağlı olmaması, insanların seçtikleri hemen hemen her yerde (ofis, ev, araba, otel, müşteri ofisi gibi), çalışabilmelerine imkan tanımaktadır.

21. yüzyılda, bilim ve teknolojideki önemli gelişmeler, aynı zamanda insan gereksinimlerinin büyük bir oranda artmasından dolayı, kullanılan araç ve gereçlerin seçimi, ortam koşulları ve ofis yapılarını oluşturan mekanların çeşitliliği eskisinden farklı olarak değişmiştir. Buna bağlı olarak, ofis binalarının amacı da, günün tekniğine ait en son imkanlar ile teknolojiye insanların duygusal yönünü katarak çalışanlarına sağlıklı ve insancıl bir çalışma ortamı sağlamak olmuştur.

Sonuç olarak, teknolojinin sürekli değişmesi ile insanın hayat standardının artması ve iş yerlerinde geçirilen sürelerin artması, evinde ve diğer yerlerde elde ettiği rahatlığı artık işyerinde de aramasına sebep olmuştur. Bu neden ile ofis binası, sadece işlevsel olarak hizmet eden bir bina olarak değil, birçok kişinin günün büyük bir bölümünü geçirdiği yer olarak ele alınmalı; kullanıcı gereksinimlerine ve memnuniyetine, kullanıcının motivasyonu etkileyecek sosyal ihtiyaçlarını karşılayacağı, ofis yapıları içerisinde ki sosyal alanlara önem verilmelidir. Günümüzde bu istekleri karşılayan en iyi örnek ofis binaları, sektör olarak medya, iletişim tasarım gibi yaratıcılığın ön planda olduğu ofislerde görebiliyoruz.

2. OFİS KAVRAMI

2.1 Ofis Tanımı ve Çalışma Şekli

Büro ve ofis kelimelerinin sözlük anlamına bakıldığında, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre 'büro' kelimesinin 1.anlamı; çalışma odası, yazıhane, 2.anlamı; danışma ve yazı işlerinin yürütüldüğü iş yeri, 3.anlamı; bölüm şube, 4.anlamı; yazı masası olarak tanımlanmaktadır. Kökeni Fransızca Bureau'dur. Ofis kelimesinin anlamı ise yine Fransızca kökenli Office kelimesinden gelmekte olup, işyeri, daire, büro anlamına gelmektedir. Dilimizde ise büro ve ofis kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadırlar. (Altınkoç, 2005).

Mitchell, 1995'in tanımına göre; Büro; sayısız belgenin, hesabın ve görsel malzemenin toplandığı, depolandığı, iletildiği ve dağıtıldığı, bilgiye dayalı işlerin özelleştirilmiş mekanıdır.

Ofisin anlamı öncelikli olarak bir hizmettir. Bundan sonra, bu hizmeti yerine getiren organizasyon ve hizmetin yapıldığı oda ya da bina gelir. Bu nedenle ofisin esas anlamını bir yer olarak kabul etmek yanlıştır. Yine de genellikle bir hizmeti yerine getirmek, doğal unsurlardan korunmayı, oturacak bir yeri ve depolama alanını, yani çalışma mekanını gerektirmektedir. (Raymond ve Cunliffe, 1997).

'Ofislerin işlevleri, iletişim ve kontrol olarak özetlenebilir. İletişim, kontrole hizmet eder, faaliyet için verileri sağlar, kontrol kararlarını dışarıya, idare edilen fonksiyonlarına taşır. Kontrol ise, kararların, yürütülebilecek şekilde alınmasını sağlar.

Ofis, esasında karar almak için bir mekandır. Kararlar ister sıradan ve rutin, ister temel ve önemli kararlar olsunlar, hem içeri hem dışarı doğru akan iletişimin desteğini gerektirirler. Alınan haberler, her zaman hemen ulaşma anında harekete geçirilemeyebildikleri için, verilere farklı zamanlarda gereksinim duyulabileceğinden saklanmalıdırlar.

İşle ilgilenen bir karar alıcı, mesaj alıp gönderebileceği, tespit edilmiş bir iletişim merkezine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü; karar alma işlemi, bir grubu ilgilendirmeye başladığında da, grup üyelerinin birbirlerini bulabilecekleri ve kontrol fonksiyonlarını yerine getirebilecekleri, iletişim kurabilecekleri bir yerin olması gerekmektedir. Bir işin adresi, ana ofis binası olup, tüm önemli haberleşmeler buradan yapılmaktadır.' (Pile, 1976).

Böylece, ofisin bir işlevi de depolama olduğu ortaya çıkmaktadır. Kayıtlar ve mesajlar ileride olabilecek referanslar için tutulmalı, veriler de ilerideki karar alma ve hareketler için gerektiğinde el altında tutulmalıdır.

‘İyi bir ofis, en verimli haber akışına yardımcı olacak şekilde tasarlanmış olanıdır. Bu da, her kararın doğru şekilde ve zamanda, taşınmak için getirilen tüm ilgili bilgilerle birlikte alınmasını sağlar. Ofisin fiziksel düzenlemelerine ek olarak, elemanların seçimi ve haberleşme ve verilerin depolanması için aletlerin ve sistemlerin uygunluğu gibi faktörler de organizasyon mükemmelliğini beraberinde getirme de etkilidir. Ofis mülkleri de organizasyonların performansını, fark edilenden daha büyük ölçüde etkileyebilir. (Pile, 1976).

Teknolojinin gelişmesiyle demode görülmesine rağmen, ofislerde yüz yüze konuşma çok kullanılan bir iletişim sistemi olup, iletişim kurulan konunun düzeyi yükseldikçe, yüz yüze konuşma da daha önemli hale gelmektedir. Sıradan bir mesajı iletme için, bir kablo, mektup ya da telefon konuşması yeterli olurken, büyük bir karar vermeden önce, önemli kişiyle yüz yüze görüşmek tercih edilmektedir. Her ofis, organizasyonunun üyeleri ve üyelerle ziyaretçiler arasındaki sonsuz konuşmaların sahnesidir. Fiziksel düzen, konuşmaları gereken insanları yerleştirmeyi kolaylaştırabilir ya da zorlaştırabilir. İhtiyaç duyulan mahremiyet düzeyi sağlanabilir ya da eksik kalabilir. Yakınlık, kolay ve tam iletişime götürebilirken, uzaklık ise iletişimi azaltabilir ve yanlış anlamalara neden olabilir. Bilgi akışı kağıt üzerinde yapılırken, ofiste yapılan düzenlemeler, mesajları ve verileri, gerekli oldukları zamanda ve yerde ulaşılabilir yapabilir ya da karışıklığa, yanılmaya ve kayba götürebilir.

Ofislerin tasarımları, kullanıcılarına eğer yardımcı olacak şekilde yapılırsa, çalışanlar daha verimli olacaklardır. Bu, yeterli ışık (ne çok az ne çok fazla), doğru ısıda ve nemde hava, uygun ses düzeyleri, çalışma yüzeyleri ve aletlerinin doğru yerde olması, uygun oturma ve benzeri şeyler demektir. Bunlar için sayısız standartlar oluşturulmuştur. Ancak önerilen standartların birbirinden farklı olduğu ve yıldan yıla değiştiği görülmektedir. Çalışma koşulları, en popüler yeni standartlara uysalar bile, çalışanın kendini, tatmin edici bir çalışma ortamında bulmasını garanti edemezler.’ (Pile, 1976).

Çalışma koşullarını etkileyen bu standartlar ‘Çalışma Mekanlarını Etkileyen Faktörler’ adlı bölümde detaylı olarak anlatılmıştır.

3. OFİS BİNALARININ OLUŞUMU VE TARİHSEL SÜRECİ

3.1 Ofis Yapılarının Oluşumu

Günümüzde farklı iş kolları olarak bilinen; planlama, üretim, işletme, pazarlama, muhasebe gibi eylemler; önceleri belli bir mekân içinde, bir veya birkaç kişinin ve hatta çoğunluğunu aile fertlerinin oluşturduğu, çoğu zaman da oturduğu evin bodrum katında bir atölyede, veya dükkanda yapılırdı. Bilimsel, teknolojik, toplumsal alanlardaki gelişmelerle; işlerin nitel ve nicel özellikleri, görülüş biçimleri değişmiştir. İş/üretim olgularının, gelişimine paralel olarak bu işlerin gerçekleştiği mekânlar da içlerinde görülen işin nitel ve nicel özelliklerinden dolayı gelişerek zamanla üretim mekânları (atölyeler, fabrikalar, v.d.) , satış mekanları (dükkanlar, mağazalar, alışveriş merkezleri; v.d.) ve yönetim mekânları (işhanları, bürolar, yönetim merkezleri; v.d.) olmak üzere üç temel gruba ayrılmışlardır. Günümüzde de yönetim mekânları, üretim mekânlarından ya da satış mekânlarından tam anlamıyla ayrılmış değildir. Her üretim ya da satış biriminin yanında bir de yönetim birimi yer almaktadır. Bu birime ek olarak firmanın büyüklüğüne ve üretim alanının özelliklerine bağlı olarak, kent merkezinde de bir yönelim birimi yer alabilmektedir. (Arredamento, Ekim 1989).

'Ofis tasarımı ve planlaması herhangi bir resmi tarihe sahip olmak için çok yeni bir faaliyettir. Ofis binaları, mimarlık tarihinde sadece son dönemlerde ortaya çıkmışlardır çünkü 1880'lerden önce hiç bu tip binalar inşa edilmemiştir. Ofis binalarının tarihi başladıktan sonra bile, içlerindeki ofisler belirsiz kalmışlardır, bu nedenle bunlar hakkında yayınlanmış pek fazla referans bulunmamaktadır. Yine de ofisler kesinlikle uzun süreden beri bazı formlarda var olmuşlardır. Bazen tarihi bir kale ya da manastırda bir yer gösterilip bir 'ofis' olmuş olabileceği söylenir, fakat aslında hiçbir zaman basit bir odadan fazlası değildir.

Ofisin kökeni ve ofis yerleşiminin temel elemanı olan oda, özel ofisin kendisidir. Bu oda, evde bir çalışma yeri, ya da bir kütüphanede veya dükkanda ayrılmış bir yer olabilir. Kişi ofisine mahremiyet ya da ihtiyacı olan kayıtları elinin altında bulundurmak için giderdi. Ofis sadece bir adres, mektupları yazmak ve kitapları saklamak için bir yerdi. Bugün bile bu, kırsal toplumdaki bir emlak komisyoncusu için ya da küçük bir kasabada çalışan sigorta acentası için tipik olabilmektedir. Aynı zamanda daha önceki ofislerde, telefon ve daktilo yoktu ve mektuplar gönderen tarafından yazılmaktaydı. 1850 ve 1860'ların tipik yazı masası da, yalnızlık ve mahremiyeti simgelemekteydi. Adam masasına dönerdi ve masanın gözlerine ve çekmecelere doğru bakardı. Arayanlar azdı ve onlarla konuşmak için de arkasına dönerdi.

Emir almak için sekreterler yoktu, kadınlar daktiloya ve onun ilavelerine kadar ofislerde gözükmedikleri için, kısa el yazısı bu imkanı sunmaktaydı.’ (Pile, 1976).

Eskiden, hükümetlerin büro ve makine fonksiyonlu işleri için ihtiyaçları “saray” adı altındaki binalarında giderilmekteydi. Bu tür yapılara, Giorgio Vasari’nin 1558’de Floransa’da yaptığı “Uffizi Palace” örnek olarak gösterilebilir. (Şekil 3.1) Bu bina adını başlıca fonksiyonu olan“palace”, yani saraydan almakta ve prensip olarak günümüzün modern büro yapısı kavramına yakın bir yapı olarak görülmektedir. (Çete, 2004).

‘Çalışma alanlarının tarihsel gelişimine bakıldığında, ‘çağdaş ofis’, 19.yüzyılın ikinci yarısındaki gelişmelerin bir sonucu sayılsa da, ilk ofis binalarına 15.yüzyılda rastlanmaktadır. Floransa’da Giorgio Vasari tarafından tasarlanan ve 1560-1574 yılları arasında inşa edilen ‘Uffizzi’, muhtemelen bu amaçla yapılmış ilk ofistir.

16. yüzyıldan 18. yüzyılın sonlarına kadar ticaret, tüccarların kendi konutları ve kahvehaneler arasında yapılmıştır. Ortaçağ kiliseleri de (halkın başlıca toplanma yeri) bu sistemin içinde yer almıştır.

Ortaçağda, zenginleşen ve ticaretle uğraşan burjuva kesim, ofis mekanlarını tekrar gündeme getirmiştir. Konutların yola bakan alt katları ticaret ve ofis amaçlı, üst katları ise mesken olarak kullanılmıştır. Bu durum özel sektörün ilk çalışma alanlarına örnek teşkil etmektedir. Fransız Devrimi’nde oluşan statü esaslı idare düzeni, ofislerin tarihsel gelişiminde önemli rol oynamıştır. Çalışma prensiplerinde kalıcı etkiler bırakan alt-üst ilişkisi, çalışanların çalışma şartlarını, buldukları seviyeye paralel hale getirmiştir. (Altınkoç, 2005).

Şekil 3.1 Uffizi Palace, 1560, Giorgio Vassari. (Çete, 2004)

Şekil 3.2 Ortaçağda büro mekanları her yerdeydi; evlerde, caddelerde, meydanlarda, kiliselerde, hanlarda ve kahvehanelerde. (Çete, 2004)

‘Kilise ve katedrallerin planları, günümüz ofislerine en güzel örnek olabilecekken, dini fonksiyonları öne çıkmış ve planlama sürecinde göz ardı edilmişlerdir. (Altınkoç, 2005). Kilise ve katedrallerin önlerinde toplanan insanlar doğal olarak birçok iş anlaşması, iş bağlantıları vb. ticari faaliyetlerde de bulunmuşlardır. (Şekil 3.2) Bu ticari işlerin zamanla gelişerek daha karmaşık hale gelmesi ise borsa binalarını ortaya çıkarmıştır. 1750’de Mısır Borsası, 1802’de Hayvan Borsası kurulmuştur. Daha sonra bunları 1846 ve 1874’de Kömür ve Yün Borsaları izlemiştir. Dikkat çeken diğer bir nokta da bu yapıların her birinde küçük eklerle ve değişikliklerle bazilika plan tipinin görülmesidir.’ (Çete, 2004).

Manastır :

Manastırlar, ortak bir kültüre, ortak prosedürlere ve ortak dil Latince’ye sahip, tamamen Avrupai olan ilk işlerdir. Organizasyon kuşatılmış ve kapalı kutu gibiydi, aynı zamanda zengin ve güçlüydü. İletişimleri etkiliydi ve manastırlar, rahiplerin her tarafında hareket edebildiği çalışma alanı ağları sağlardı. (Pile, 1976).

Saray :

Manastırın tersine saraylar, zenginliklerinin ve güçlerinin gösterişini yapmışlardır. ‘Birlik

imajı', ikisini de bir arada muhafaza eden önemli bir parçaydı. Çalışanların statik binalar arasında hareket ettiği manastırlardan farklı olarak, bunun yanısıra saraylarda, tüm organizasyon - heyet - saraydan saraya taşınırdı. (Pile, 1976).

Palazzo :

İtalyan Rönesans palazzosunda etkileyici evler aynı zamanda işyerleriydi ve o zamandan beri bankacılıkta hakim olan bir imaj sağlamışlardır. (bankacılık, sendikacılık, ve arazi sahipliği) (Pile, 1976).

Pazar :

Az sayıda tüccar dışarıda, sokakta işlerini yürütmüşlerdir. Korunaklı pasaj ve galeriler, Viktorya kömür ve mısır değiş tokuşu ve daha sonra stok değiş tokuşu içindeki yüzyıllar boyunca gelişmiştir. Fakat burda, bankacılıktan farklı olarak, bilgi teknolojisi bu yapıyı kırmıştır ve ticaret katı, ana bir kat haline gelmiştir. (Pile, 1976).

Hücre (Okul) :

Şehir evleri aynı zamanda mesleki ofisler için model oluşturmuşlardır. Mesleki ofis küçüktü, bir doktor ya da bir avukat ve sekreterlerinden oluşurdu. Mütevazı bir alana, bilgi, dürüstlük ve istikrar imajına ve mahremiyete ihtiyacı vardı. (Pile, 1976).

Çadır :

General Montgomery'nin karavanı, Napolyon'un çadırı vardı. Bunlar hareketli, hafif kadrolanmış ve hafif dekore edilmiş ofislerdi 'müşteriye' düşmana her zaman kapalıydı ve taşıyıcı güvercin ya da kısa dalga radyolarıyla zamanının en iyi iletişimine sahiptiler.' (Pile, 1976).

Fabrika :

'Fabrika olarak ofis, oldukça rasyoneldir ve o zamanki organizasyon ve insan davranışları hakkındaki geçerli teorilere uydurulmuştur. Uzun zaman iyi işlemiştir; bazı kültürlerde de hala iyi işlemektedir.' (Raymond ve Cunliffe, 1997).

1884'te Mors telgrafının geniş çaplı kullanımı, daha sonra 1886'da Latham Sholes tarafından icad edilip Remington & Son firması tarafından üretilen daktilo ve 1874'te Alexander Graham Bell tarafından telefonun icat edilmesi ile aynı merkez veya sokakta bulunan işyerleri

ve konutlar birbirinden ayrılabilir hale gelmiştir. (Şekil 3.3) Yönetim ile imalat birbirinden ayrılmış farklı bölgelerde şubeler açılmıştır. Firmalar arası iletişim kolaylıkla sağlanabilmiş ve bu iletişim ağları önceleri şehirden şehire; daha sonraları ülkeden ülkeye haberleşmeyi sağlamışlardır. (Altınkoç, 2005).

Şekil 3.3 1892 Alexander Graham Bell'in Yaptığı Newyork Chicago Arası Görüşme
(Altınkoç, 2005)

19. yy'ın son on yılına kadar 'gerçek' iş çiftliklerde, maden ocaklarında ve açık denizlerde yapılmaktaydı, can sıkıcı ofis, tamamlayıcısı olan şikayetçi sekreterleriyle önemsiz ve kesinlikle ciddi düşünce ya da para harcamaya değmez olarak görülmekteydi. 20.yy'ın başlarında, ekonominin ağırlığı, çiftlikten fabrikaya ve ofise kaydığında, 'beyaz yakalı' olarak tanımlanan ofis çalışanlarının sayısı artmıştır, kadınlarda işyerlerinde insiyatif sahibi olmaya başlamışlardır. (Piotrowski ve Rogers, 1999) .

'Bunun sonucunda, bu değişiklikleri barındıran yeni bina tipleri geliştirilmiştir. Eskiden ofis, evin içinde bir odaydı. Olayların değişimi, ikametgah olan bir çevreyi iş çevresine dönüştürdükçe, meskenler ofis olarak kullanılmaya başlanmıştır. Esasında, eski bir ev, küçük bir ofis binası olarak oldukça iyi hizmet verebilir. Rahatlık ve resmiyetsizlik hissi vererek, bir miktar küçük oda ve gerekli olan servisleri sağlar. Eski evler, hala daha, bazı organizasyonlar tarafından, ofis olarak talep edilmektedirler. Bugün bile bu mekanların, yaratıcılığa imkan vermeleri nedeniyle özel bir çekiciliği vardır. Bir çok ofis hala dönüştürülmüş meskenlerdir

ve ofisler hakkındaki bir çok fikrin kökeni bu durumdan gelmektedir. (Pile, 1976) .

Başka bir baskı da, şehirlerin, ofis alanı için olan talepleri karşılayamamasından doğmuştur. Ofisler, dönüştürülmüş meskenleri işgal ettikçe, eski evler üç, dört ya da beş kattan yüksek olmadıkları için, ofislerin yoğunlaşma alanı sınırlı kalmıştır. Firmalar, aynı zamanda, belirli bir faaliyet merkezine, yeterli derecede yakın olan bir konum istemektedirler.

İletişim sistemleri mükemmelleştikçe, yüz-yüze ilişkinin önemi azalmaktadır. Ancak belli iletişimlere gerektiren bazı ofisler, halen belli coğrafi bölgelerde toplanmışlardır. Genellikle, önceden oturma amaçlı kullanılmış olan binalar, işler bölge içine taşınınca, ofis olarak hizmet vermek zorunda kalmışlardır. Ofis olarak tercih edilmeye başlanan bu bölgelerde de kira ve bina değerleri artmıştır. Ancak, ofis olarak yapılmış binaların, meskenden ofise dönüştürülmüş olanlara göre, işi daha iyi barındırabilecekleri anlaşılmıştır. (Pile, 1976) .

Avrupa ve ABD tarihinde önemli bir yere sahipse de aslında bugün bildiğimiz anlamda, iş yönetimi, iletişim sistemleri ve yapı teknolojilerine örnek oluşturan ofisin ortaya çıkışı 1900 sonrasıdır. Ofis binası 20. yy'ın en büyük ikonlarından biri olmuştur. Ofis kuleleri her kıtada şehirlerin göklerine egemen olmuşlardır.' (Pile, 1976) .

'20. yüzyıl, ticari iç mimari tasarımının ihtisas olarak yeni ortaya çıkmasıyla birlikte, ofislerdeki ve fonksiyon özelliklerindeki gerçek gelişmeyi görmüştür. Endüstriler, imalat işçileriyle doldukça, şirketler için olan ofislerin sayısı da artmıştır. Larkin İdari Binasıyla (1904) Frank Lyod Wright, ofis planlarını açmaya başlayınca kadar, ofislerdeki kapalı planlar 20. yüzyılın erken dönemlerine kadar devam etmiştir.' (Piotrowski ve Rogers, 1999).

'20. yüzyılın ilk yarısı boyunca, günışığı, işyerini aydınlatmadaki temel yol ve standart ofisin boyutlarını ve vaziyetini düzenlemedeki en önemli faktördü. Kiralanabilirlik, günışığının, mümkün olduğu kadar içerinin derinliklerine ulaşmasına imkan veren, geniş pencerelere ve yüksek tavanlara bağlıydı. Dış pencereden koridor duvarına olan mesafe, hiçbir zaman, bir parça günışığının içeri sızdığı derinlikten fazla olmazdı. Tavanlar yüksekti ve pencereler açmak için çok ağır olmayacakları şekilde, mümkün olduğunca büyüktü. Eğer ofis parçalara bölünmüşse, bölücüler ışığı geçirmek için yarı transparan camdan yapılırdı.' (Dalga, 2007) .

Chicago'da yalnızca ofis kullanımı için inşa edilmiş binaları ayırt etmek kolaydır. İş bölgesindedirler ve asansöre ihtiyaç duyacak kadar yüksektirler. Asansörün, 1857'deki erken icadı, eski iş bölgelerindeki ofise dönüştürülmüş, mevcut eski alçak binaların, yeterli

olmamalarından kaynaklanmıştır. Yer darlığından yüksek binalara ihtiyaç duyulmuş, dolayısıyla asansör ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Chicago ve New York gibi büyük şehirlerin erken ofis binalarının, şimdi inşa edilen binalarla daha çok ortak noktaları vardır. Buna rağmen, bu binalar, ofislerin iç mekanlarını, neredeyse tamamen, ataları olan dönüştürülmüş meskenler gibi donatmışlardır. Ofis bir odaydı ve ofis binası da basitçe, odalardan oluşan kocaman bir bal peteğiydi. Eğer ofis kiracısı birden fazla odaya ihtiyaç duyuyorsa, yan yana bir çok oda kiralardı.’ (Pile, 1976) .

‘20.yy’ın en belirleyici yaklaşımları, baskın ofis kültürü Frederick Taylor’ın 1856-1915’teki Bentlehem Steel Mills’te ki önermesidir. Dikkatli gözlem ve acımasız kontrolle, fiziksel görevlerin yapıldığı yolları tamamen değiştirerek, 19.yy’ın sonunda, Bentlehem Steel Mills’te, çalışma hayatına büyük bir katkı yapmıştır. Taylor’ın yöntemi, Henry Ford’un sonraki toplu üretim fikrini mümkün kılmıştır. Yönetim düşüncesine büyük katkısı ‘bilimsel yönetim’ olarak adlandırılmıştır. Anlamı, insanlara basitçe, üretimin herhangi parçasından biriymişler gibi muamele edilmesidir. Taylorizm, ilk önce fabrikada ve daha sonra da ofiste, işi insanlık dışı olmaya götürmüştür. İşler, tasarlanmış zaman ve hareket çalışmalarıyla incelenmiş, çalışanların emeği de, beyaz yakalılar tarafından saat tutularak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Taylorizm hakkında insanlık dışı olan şey, ölçüm fikri değil, ancak bunun arkasında yatan tavır, insanların, eğer düşünmeyen robotlar olarak muamele edilirlse, en iyi şekilde yönetilebilecekleri fikridir.’ (Duffy, 1997) .

‘Taylor’un ortaya koyduğu yöntemler şu şekilde sınıflandırmışlardır ;

- Bir işi yapmak için en iyi yolu bulmak amacıyla zaman ve yöntem araştırmasını kullanın. En iyi yöntem, günlük üretimi en yüksek ortalama düzeyine çıkararak yöntem anlamına gelmektedir.
- İş en iyi şekilde ve yüksek hızla yapılabilmesi için işçiyi özendirin. Bunu genellikle işçi, standart üretim düzeyine ulaştığı zaman, günlük ücret dışında ona belli bir ek prim vererek gerçekleştirebilirsiniz.
- İşçinin çalışmasını kuşatan yöntem, makinelerin hızı, iş öncelikleri vb. türünden koşulları düzenlemek için uzmanlaşmış kişiler(fonksiyonel ustabaşılar) kullanın.’ (T. Bilgin, 2001).

‘Taylor’un yaratmaya çalıştığı etki, Kuzey Amerika’dan Avrupa’ya da sıçramıştır, ama orda bu fikirler, daha az samimi bir enerjiyle ve geçmişten gelen daha çok yasakla birlikte

karşılanmıştır. Atlantik'in iki tarafında da önemli olan, emrin, şahsi olmayan bürokratik etkileriydi. Zekilik ve yaratıcılık, sıradan işçilerden beklenmiyordu. Dakiklik ve senkronalizlik ise kesinlikle bekleniyordu, çünkü zamanın tek bilgi teknolojisi olan daktilo ve telefonla işi yapabilmek için, tüm sekreterlerin, aynı zamanda, aynı yerde toplanmaları gerekiyordu. Denetim, Taylorist prensiplerle işleyen ofis için, bir başka anahtar husustan biriydi. İnsanlara tek başlarına güvenilemeyeceği ve devamlı bir gözlemci gözün varlığı olmadan, makinesiz davranış biçimi benzerine geri dönebilecekleri düşünülüyordu. Doğal olarak giysi ve davranışlarda da kabul edilen normlar bunu takip etti.

Ofis bir bina tipi olarak yaratılmaya başlandığında Taylorizm baskın yönetim felsefesi idi. Bu nedenle, Taylor'ın empoze ettiği belirli fikirler 'düzen, hiyerarşi, denetim, kişisellikten uzaklaşma' yüzyılın dönüm noktasında, öncülük eden, Kuzey Amerika binalarının mimarisine yön vermiştir. Bu binalar, sadece o zamanlardaki ofis organizasyonundaki, en güncel ve en mükemmel fikirleri barındırmakla kalmayıp, aynı zamanda, inşaattaki, bina servislerindeki ve emlak çalışmalarındaki yenilikleri de içermektedirler. Yenilikler o kadar başarılıydı ki, bir kere tanıtıldıktan sonra ofis binalarının şeklini hemen etkilemişlerdir ve ofis organizasyonundaki değişen değer, kısa dönemde iç mekânları, uzun dönemde de mimariyi değiştirmiştir.' (Duffy, 1997).

Taylorizm düşüncesini kısaca açıklarsak;

- Düzen, hiyerarşi, denetim, kişisellikten uzak,
- En iyi yönetme düşüncesi ile, insanlara robot gibi davranmak
- İnsanlara, tek başına güvensiz bulup, başında denetleyici ile çalıştırmak olarak maddeleyebiliriz.

'Mimari konseptte modern gözüken, yüksek ofis binaları şehrin merkezinde oldukları için, nadiren geniş ofis alanı bulabilmekteydiler. Kiracıları, komisyoncular, acenteler, avukatlar ve eski tip bireysel odalarla hoşnut olan diğerleriydi. Bugün bile, şehrin kalbinde olan binalar genellikle bu tip yerleşimlerle doludur. Büyük firmaların ve endüstriyel şirketlerin ofisleri, muhtemelen fabrikanın yakınında ya da daha küçük ve daha az tıkanık bir şehirde, kiraların çok yüksek olmadığı bölgelerde olma eğilimindedirler. Bu tip binalar, yüksek olmayı gerektirmediği için, modern mimari tasarımda da daha az göze çarparlar. (Dalga, 2007).

3.2 1950 – 1960’lar : İkinci Dünya Savaşı Fabrika Ofislerden Bürolandschaft ve Aksiyon Ofisler

3.2.1 Fabrika Modeli Ofisler

1950’lerde değişmeye başlayan çalışma hayatı, belirli ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Doğayla bütünleşebilen daha ferah ve rahat mekânlar yaratılmıştır. Ayrıca mekânlarının kalitesine de özen gösterilmiş, hatta bu bir zorunluluk kabul edilmiştir. (Sakallı, 1997).

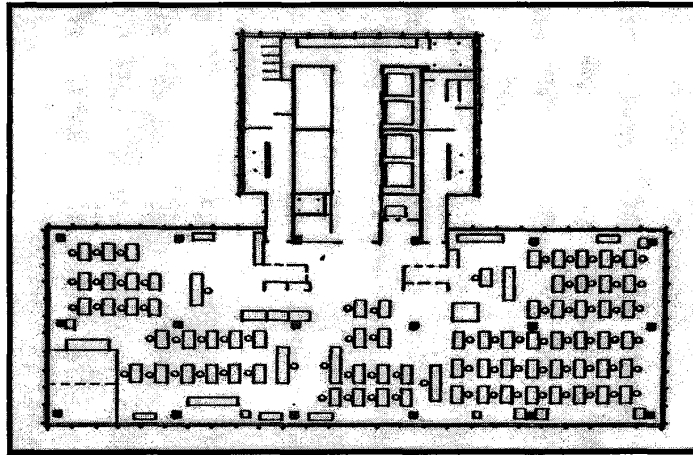
‘1950 ve 1960’lar’da, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, iki savaş arasında ofislere uygulanan denetime ve hiyerarşilere dayalı, insancıl olmayan fabrika modelinden(Şekil 3.4), savaş sonrasında yeni organizasyon ve yönetim düşünceleriyle daha resmiyetsiz, iletişime ve güvene dayalı Bürolandschaft ve Aksiyon ofislerine geçilmiştir.

1950’lerin başlarında ofisler, kâğıda dayalı bilgilerin toplandığı ve rutin olarak işlendiği yerlerdi. ‘Kağıt fabrikası’ olarak adlandırılıyorlardı, çünkü organizasyonlara yaklaşımları ve planlarının yerleşiminde fabrikaların tasarımlarıyla pek çok ortak özellik taşıyorlardı.

Sekreteryaya tipi ofis’lerin başlıca iki tipi ise Avrupa’da bulunmaktaydı :

- 1) Dar derin hücresel ofis
- 2) Almanya’da ortaya çıkan açık planlı Bürolandschaft ofis.

ABD’de ofis binası tipi, dar kulelerden derin planlı alanlara doğru gelişmiş olup, üst düzey yöneticiler kapalı ofislere, sekreteryaya tipi işler ise açık planlı ofislere yerleştirilmişlerdir.

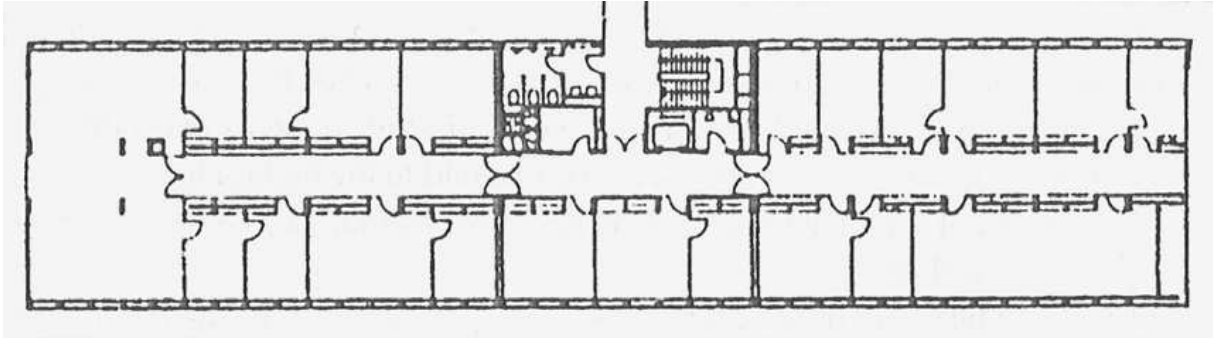
Şekil 3.4 Fabrika Büro Plan Tipine Örnek

Derin Planlı Ofisler :

Ofislerin gelişimindeki en büyük savaş sonrası patlama ABD’de ortaya çıkmıştır. 1960’lara gelindiğinde, yapay havalandırma ve yapay (florasan) aydınlatmalar sayesinde, daha derin planlı binaların inşa edilmesi mümkün olmuş ve bu durum açık planlı ofislerin gelişimini teşvik etmiştir.

Avrupa : Tipik Hücresel Ofis

Yaratıcı Bürolandschaft ofislerinin, geniş, derin ve açık mekanlar olarak dizayn edilmiş olmalarına rağmen, Avrupa, derin planlı mekanlara, Amerikan tipi açık plan ofislerini uyarlamakta isteksiz olmuştur. Bu, kısmen, yapay havalandırma ve aydınlatmanın yüksek enerji maliyetleri nedeniyle olsada, daha çok kültürel farklılıkların ve çalışma alanından beklentilerin farklı olmasının sonucudur. Tipik Avrupa binası, merkezi bir koridorun, küçük ofislere hizmet ettiği, derinlikte dar ve planda hücresel olarak kalmıştır.’ (Şekil 3.5) (Worthington, 1997).

Şekil 3.5 1950’lerin tipik hücresel ofisi (Worthington, 1997)

3.2.2 Bürolandschaft Ofisler

"1958 yıllarında Almanya’da, merkezi Hamburg yakınında Quikborn’da bulunan Schnelle kardeşlerin oluşturduğu Quikborn Planlama ve Organizasyon Grubunun yaptığı araştırmalar sonucu da geliştirdikleri, serbest düzenli büro (= doğal ofis, = büyük hacim bürosu, = bürolandschafts, = Office landscaping) fikri ortaya atıldı. Büyük hacim bürosu, büyük bir hacim içine yerleştirilen çalışma gruplarının belli bir geometrik düzene göre değil de iş ilişkileri ve iş akışına göre yerleştirildiği, ayrımlarının da bitkiler ve alçak panolar ile sağlandığı, yani geleneksel sistemden (hücre tipi büro) tamamen farklı bir fikirdir’ (Sakallı, 1997)

'1959'da Batı Almanya'da, Quicborner takımı, ofis organizasyonlarının çalışma modellerini analiz etmişlerdir ve ofisin mekanı tarafından desteklenen daha iyi bir iletişime ihtiyaç duyulduğunu vurgulamışlardır. Kağıtlara dayalı bilgi akışı ve bireyler ve gruplar arasındaki görsel iletişim, ofisin düzenlemesini belirlemede kullanılmıştır. Konsept, açık planlı düzenlemelerle sonuçlanmış, tüm duvarlar kaldırılmıştır.' (Worthington, 1997).

Şekil 3.6 Ninoflax Büro Yapısı, 1963, İlk Serbest Planlı Büro Örneklerinden (Duffy, 1997)

Bu yaklaşım asırlardır süre gelen geleneği sona erdirmiştir. Çalışanlar arasında serbest iletişim sağlayan bu sistem, rasyonel çalışma ortamının düzenli memurlar yaratacağı fikrine ters düşmesi nedeniyle ilk zamanlar yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Bu sistemin temel amacı dikey iletişim yerine yatay iletişimi oluşturmak, planda esneklik sağlamak ve merkezi arşivlemeler yaparak evrak sayımını azaltmaktır. Serbest iletişim için ara bölücülerin kaldırılıp yerini çiçeklere ve alçak bölücülere bırakması, mimaride, mekan bölücü olarak yapılan duvarların ortadan kalkmasına, bu da maliyetlerde önemli bir düşüşe neden olmuştur. (Altınkoç, 2005).

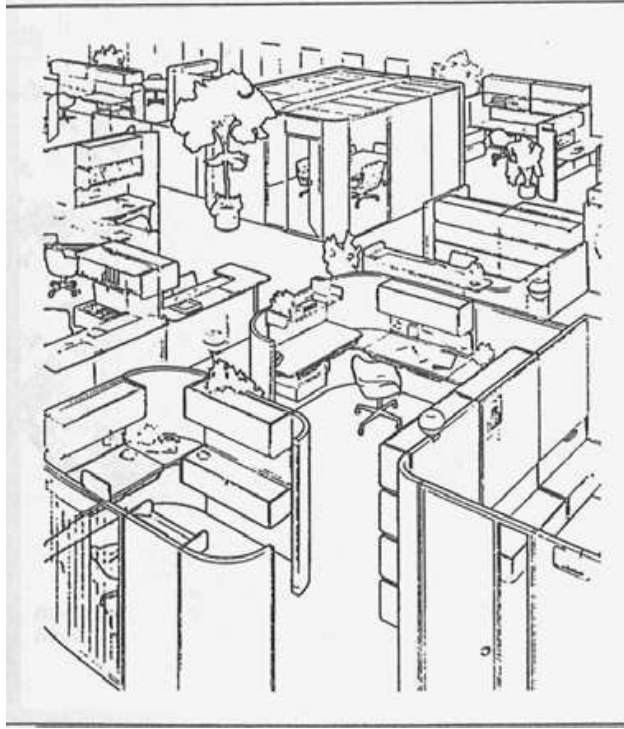
1960'ların açık planlı, landscape ofisleri, Alman ekonomisinin canlanan gücü, endüstride yeni bir demokratik ruh, daha az sert bir çalışma hayatı yaratma arzusu ve Kuzey Amerika'dan gelen, heyecan verici yeni yönetim fikirlerinin sonucu ortaya çıkmıştır. Bu fikirler, Amerika'daki mimari formda, fazla bir etki yaratmamış olmasına rağmen, İkinci Dünya Savaşında gördüğü zarardan dolayı, ofislerini ve güvenini yeniden inşa etmeye acil ihtiyacı olan Almanya'da, güçlü bir ilham kaynağı olmuşlardır. (Duffy, 1997).

'1967'de ABD'de bu konsept 'ofis arazisi' olarak tanıtılmış ve burada yeni yönle doğru gelişmiştir: ofis katlarındaki gündelik toplantı alanları ile kahve barları kaldırılmış, yöneticiler yeniden kapalı ofislerine çekilirken, sekretarya çalışanları geniş açık alanlarda kalmışlardır. Mekan standartları merkezi ve uniform hale gelmiştir. Bu landscape ofis konseptinin farklı çeşitleri, Avrupa ve Kuzey Amerika'da uygulanmıştır.' (Worthington, 1997).

3.2.3 Herman Miller Aksiyon Ofis

Açık ofis gelişimini takiben, ABD'de çalışan Robert Probst tarafından, ofis mobilyası yeniden tanımlanmış ve 'Aksiyon Ofis' sistemi 1964'de tanıtılmıştır. Buna göre, ofis mobilyasının, ofis çalışmasının farklı yanlarına cevap verebilen ve mahremiyet-iletişim çatışmasını çözebilen bir parçalar takımı olması idi. Bu yaklaşım, yüksek düzeyde özerkliği öngörerek, ofis tasarımında, bireysel yetkiye imkan tanıyacak şekilde dizayn edilmiş eleman setlerine odaklanmıştır. Değişim problemi, yönetim sorumluluğunun kullanıcıya verilmesiyle çözülmüştür. Mobilyanın kendisi, bina kabuğunun bazı bölücü fonksiyonlarını üstüne almaya başlamış ve tasarımcılara, yerleşimlerinde dik açılardan kaçmalarına imkan vermiştir. Donanım, çalışanların, değişen ihtiyaçlarına göre farklı parçaları seçebilmesi ve adapte edebilmesi nedeniyle modüler olmaktadır. (Worthington, 1997).

Serbest düzenli büro sistemi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmış ve çok başarılı olmuştur. Teknolojik gelişmelerle birlikte büro mekânında artan gereksinimlere yanıt verebilecek hiçbir yerin olmaması; 1960'lı yılların sonunda Amerika Herman Miller firmasının "action office" mobilya sistemini geliştirmesine neden olmuştur. Bu tasarım; masa, masa üstü, raflar asabilen ve gerektiğinde sökülebilen panolardan oluşmaktadır. (Şekil 3.7) Serbest düzenli büro; duvarları kaldırarak büyük bir alanın birbirine bağlı, yönetilebilir, bölmelere ayrılması fikrini canlandırmıştır. Halı ve perde gibi hem göze hoş görünen; hem de ses geçirmeyen yeni malzemeler kullanılmıştır. Bitkiler; ortamın daha sakin ve doğal olmasını sağlamış, bölme öğeleri olarak da kullanmışlardır. (Sakallı,1997).

Şekil 3.7 Herman Miller Eylem Ofisi, (Worthington, 1997)

Buna göre, ofis mobilyasının, ofis çalışmasının farklı yanlarına cevap verebilen ve mahremiyet-iletişim çatışmasını çözebilen bir parçalar takımı olması idi. Bu yaklaşım, yüksek düzeyde özerkliği öngörerek, ofis tasarımında, bireysel yetkiye imkân tanıyacak şekilde dizayn edilmiş eleman setlerine odaklanmıştır. Değişim problemi, yönetim sorumluluğunun kullanıcıya verilmesiyle çözülmüştür. Mobilyanın kendisi, bina kabuğunun bazı bölücü fonksiyonlarını üstüne almaya başlamış ve tasarımcılara, yerleşimlerinde dik açılardan kaçmalarına imkan vermiştir. Donanım, çalışanların, değişen ihtiyaçlarına göre farklı parçaları seçebilmesi ve adapte edebilmesi nedeniyle modüler olmaktadır. (Worthington, 1997).

3.3 1970' ler : Çalışan Kültürel Çeşitlilik

1970'lerde tasarımcılar; yeni biçimlere malzemeye ve ergonomiye önem verince, büro sistemleri tekrar değişmiştir. Ettore Sottsass'ın Olivetti için tasarladığı Synthesis sistemi; parlak renkleri, plastik kullanımı ve iyi tasarlanmış ayrıntılarıyla bunun tipik bir örneği olmuştur. 1970'lerde büro tasarımında, kullanıcının isteklerine uygun öğelerin kullanımına büyük ağırlık verilmiştir. Bu da, çalışma ortamına ve çalışanlar arasındaki profesyonel ilişkilere yeni bir gözlem ve daha rahat bir yaklaşımla bakıldığının göstergesi olmuştur. (Sakallı, 1997).

Bilişim araçları açısından bakılacak olursa, daktilo, telefon ve faks, fotokopi makineleri bu dönemin, ofisi ayakta tutan önemli enformatik gereçleri olarak kabul edilebilir. 1980’li yıllardan itibaren de ofislerde kişisel bilgisayar kullanımları başlamıştır.

Bürolandschaft ofisler ilk çıktığında ofis planlamasında bir devrim yaratmışlardır, fakat daha sonra tüm organizasyonların aynı olmadığı, bu nedenle her organizasyona aynı tip planlamanın uygulanamayacağına ortaya çıkmasıyla, açık planlama modeline bazı eleştiriler getirilmeye başlanmıştır. Bürolandschaft’a olan tepkilere karşılık, yeni düşünceler ortaya çıkmıştır. (Worthington, 1997). 1970’li yıllarda, serbest düzenli ve açık planlı büro mekanlarına tepkiler ilk olarak Hollanda’da başlamıştır. Bu tepkiler (Bürolandschaft’a tepkiler) genel olarak şu şekillerde olmuştur ;

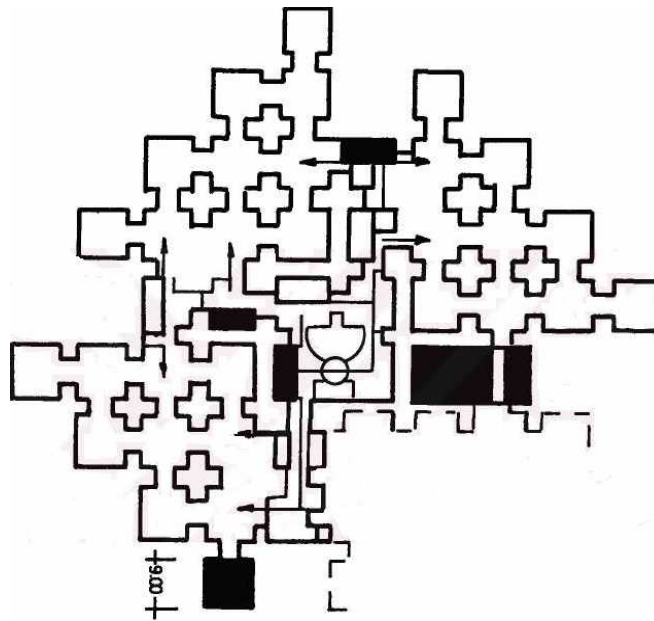
İç mekânı oluşturan elemanlar ile büyük büro mekânlarının bölünmesi : Serbest düzenli büroların ilk örneklerini ve özellikle açık plan düzenindeki Amerikan büroları incelendiğinde, çalışma alanları arasındaki bölme öğelerinin en az sayıda oldukları görülür. Daha yeni uygulamalarda ise; bölme panolarının, bitkilerin ve diğer bölme öğelerinin çok daha sık kullanıldığı ve bunlar aracılığı ile mekânların önemli ölçüde bölüdüğü görülür. Bunlardan başka bazı örneklerde, büyük mekânların sabit duvar bölme elemanları ile bölüdüğü iç mekân düzenlerine de rastlanır. (Sakallı, 1997).

Bürolandschaft’i yaratanların ana teması, fabrikalar olarak görülen ofislerin, geniş bölünmemiş mekanlar gerektirdiğidir. Birdenbire bütün organizasyonlar, iletişim yoğunluklu olarak tarif edilmişlerdir ve bu gereksinime cevap vermenin tek yolu, mümkün olduğunca geniş ve kolonsuz mekanlar sağlanması olmuştur. İletişim için açık mekanların ne kadar büyük olursa o kadar iyi olacağı düşünülmüştür. Bu fikir, olayı fazlasıyla basitleştirmektir. Muhtemelen, insanlar arasındaki ve insanlar ve makineler arasındaki etkileşim inandırılmak istendiği kadar yoğun değildir. Geniş, tek mekanların istenmesinin, iletişimden başka nedenleri de vardır. Verim, organizasyonel mücadele ve yönetim gibi konuların önemi artmış ve bu konuların, ofis landscaping tarafından geliştirdiği düşünülmüştür. 1970’ lere gelindiğinde, organizasyonlar hakkında daha çok şey öğrenilmiştir. Haklarında genellemeler yapmak mümkün olsa bile, organizasyonların her biri tektir ve hiyerarşideki kademe sayısı, grupların büyüklüğü, işin ritmi, yönetim tarzı ve daha birçok şeyle birbirlerinden farklılık gösterirler. Organizasyonel gereksinmelerle ilgili artan bilgilerle birleştirilince, büyük ve açık olanın her zaman en iyi olduğu fikrini çürütebilmektedirler ve geniş, bölünmemiş mekanların, her zaman uygun olmadığını kanıtlayabilmektedirler. (Worthington, 1997).

'Mekân modülleri (strüktüralizm) : Hollandalı mimar H. Hertzberger'in Apeldoorn'daki "central beheer" büro yapısı, strüktüralizm akımını temsil eden en tanınmış yapıdır. Belirli modüllerde mekânların tekrarını sağlayarak; büyük mekânların insan üzerindeki psikolojik baskılarını gidermek ve daha mutlu olabilecekleri mekânlar oluşturmak strüktüralistlerin temel amaçlarıdır. (Sakallı, 1997).

Çevrilebilen (reversible) mekânlar : Serbest düzenli ve açık planlı büro mekânlarına Almanya'dan gelen tepkiler ise; mekândan daha önemli olarak, yapının değişen kullanım koşullarına uyabilmesine dayanır. Bu amaçla tasarlanan ilk proje, 1966 yılında H. Deilmann'ın Nordrhein - Westfalen Eyaleti Konut Yapımı Teşvik Enstitüsü'nün yarışma projesidir. Yarışma şartnamesinde; aynı yapıda aynı zamanda 5-10 m²'lik küçük mekânlar, büyük ve serbest düzenli büro mekânlarının düzenlenebilmesi olanaklarının sağlanması istenmiştir. (Sakallı, 1997).

Enerji kullanımı : Özellikle 1970'li yıllarda büyük bir enerji krizi yaşanmıştır. Çok enerji kullanımı gerektiren derin ve çok derin mekânların ekonomik olup olmayacakları konusunda araştırmaların yapılması ve yeni çözüm önerilerinin geliştirilmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Bütün eleştirilere ve getirmiş olduğu bazı katı kurallarına rağmen serbest düzenli bürolar; büyük bir başarı ve önemli bir ilerleme olmuştur. Bu konuda İngiliz mimarları Francis Duffy ve Colin Cave şöyle demektedirler : " Bilimde güçlü bir hipotez çok sayıda değişik gerçekleri cesurca anlatır, serbest düzenli büroda kuramsal formülasyon eksikliklerine rağmen böylesine cesur bir atılımdır. (Sakallı, 1997).

Şekil 3.8 "Central Beheer" büro yapısı, Apeldoorn, 1968, (Sakallı, 1997)

'Almanya, Hollanda ve İngiltere hepsi, 1970'lerde, geleneksel olarak dizayn edilmiş binalar ve iç mekanlardan, yenilikçi ofis konseptleri geliştirmişlerdir. Ofis binası fikri, sadece statik bina kabuğu olmaktan öteye, içinde çalışma gruplarının büyüdüğü ve geliştiği kendi kendini düzenleyen yapısal ağlar olmaya doğru gelişmektedir. Mobilya, derin açık planlı alanlarda, mekanlar tanımlamak ve küçük özerk çalışma gruplarının ihtiyaçlarına cevap vermek için kullanılmaya başlanmıştır. Kuzey Avrupa'da, çok geniş açık planlı mekanlara karşı olan tepki, Bürolandschaft dağılım konseptini tersine çevirmeye başlamıştır.' (Worthington, 1997).

'Ofisler; ilk örneklerin ortaya çıktığı 19.yy'dan günümüze kadar biçimleniş, mekan anlayışı, kullanılan teknoloji iletişim araçlarındaki gelişime paralel olarak bir çok evrimden geçmiştir.

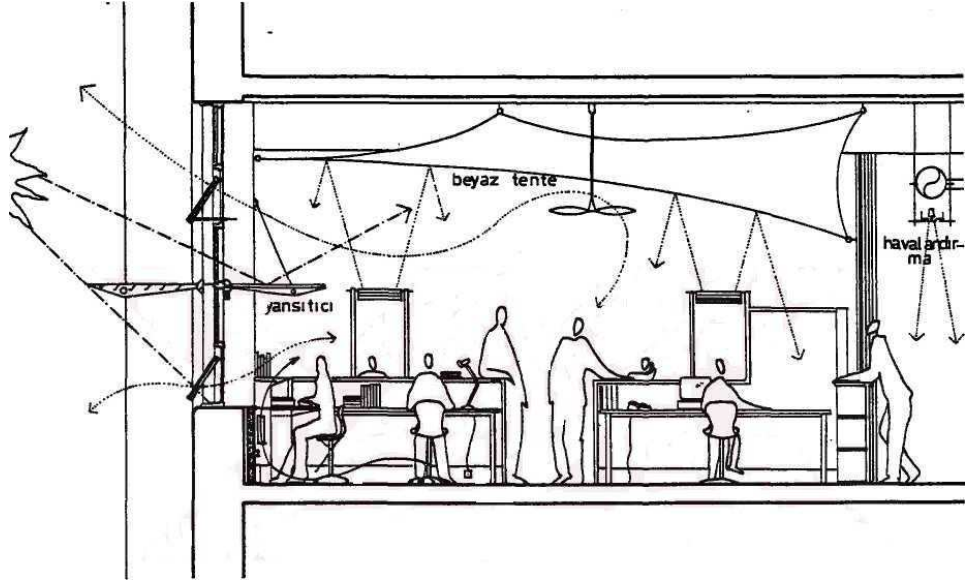
Bu tarihi süreci Duffy ;

- Ev Mekanları Dönemi (1849-1864)
- Gökdelen Kağıt Fabrikası (1894-1904)
- Ortak Kontrol Dönemi (1954-1963)
- Endüstriyel Demokrasi Dönemi (1973-1990) biçiminde özetlemiştir.' (Akyol,1997).

3.4 1980' ler Bilgisayar Devri

1980 de artık bilgisayar kullanımının kolaylaşarak artmasıyla ofis mekanlarının tasarımlarında da farklılaşma başlamıştır. '1980 IBM'in Kişisel Bilgisayarı tanıttığı yıldır ve bununla birlikte ofis dünyası ve ofis dizaynı tamamen değişmiştir. Bilgisayarlar, bilgisayar odalarından çıkarak, ofis masalarında yer almaya başlamıştır.' (Dalga, 2007).

Çevreye karşı duyarlı mimarlık ve tasarım kavramları 1970'li yıllarda gelişme göstermiş fakat o yıllarda bu kavram daha çok konut bazında kalmıştır. 1980'li yıllardaki teknolojik gelişme ve ekonomik patlama bu kavramı ticari yeşil düşüncesine itmiştir. Bu konuda birçok örnek yapılmıştır. Bunlardan "The London Ark", " IBM Binası" ve " Green Peace Bürosu " üç ayrı özellik gösteren büro binalarıdır. (Sakallı, 1997) (Şekil 3.9).

Şekil 3.9 Greenpeace Büroları, Islington, Londra 1990, doğal havalandırma ve aydınlatmayı gösteren kesit. Yapı bütününde az yada hiçbir kimyasal özellik taşımayan doğal malzemelere yer verilmiştir. (Sakallı, 1997)

‘Fonksiyonel ofisi tanımlamadaki kilit noktalardan biri de kişisel bilgisayarın 1980’lerin ortalarında, genel pazarın içine girmesiyle ortaya çıkmıştır. Mekan planlamanın işlevsel yönlerindense, bilgisayar tabanlı görevleri desteklemek için ergonomiye odaklanılmıştır.

Teknolojik olarak ilerlemiş organizasyonlardaki aktiviteler, daha fazla sabitlik arar. Bu da, çalışma alanındaki çeşitlilikler en aza indirilirse mümkündür. Bu nedenle hedef, tek standart ve çok fonksiyonlu bir çalışma istasyonu olmuştur.

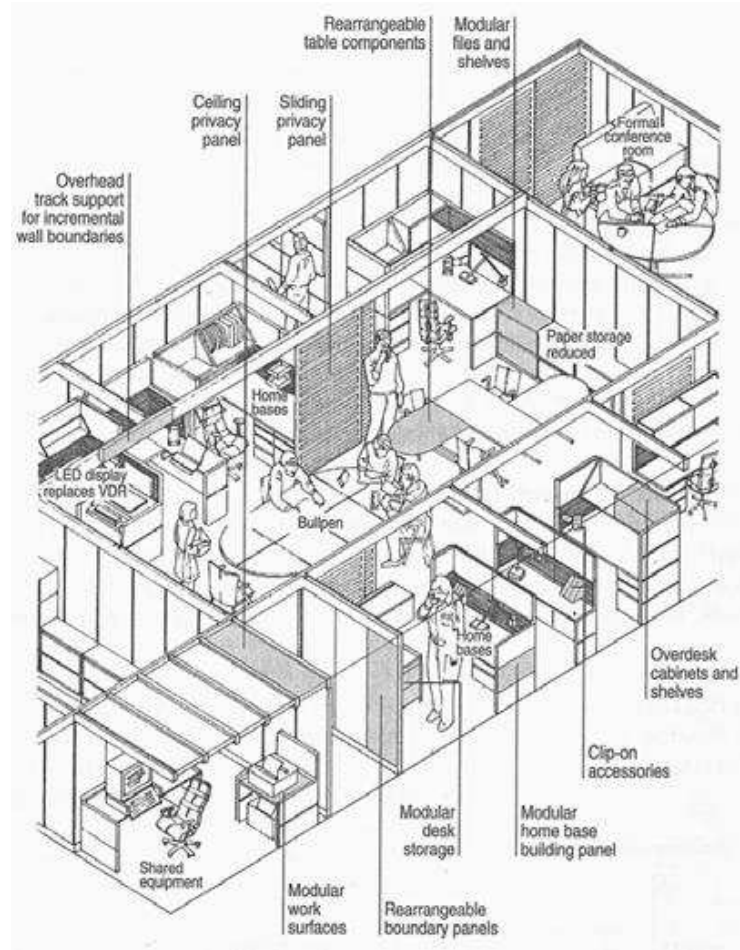
Geliştirilmiş evrensel bir çalışma istasyonu, karşılıklı birebir etkileşimleri, yazılı işleri ve bilgisayar teknolojisini de barındırarak, hem konsantrasyon, hem de iletişim gerektiren görevlere bir arada cevap verebilmektedir.’ (Dalga, 2007).

Enerji kullanımındaki artışlar ve maliyetlerin yükselmesi, büyük büro mekânları konusundaki eleştirileri de arttırmıştır. Elektronik bilgi işlem teknolojisindeki ilerlemeler büro işleyişini ve çalışma struktürünü komple değiştirecek daha küçük çalışma gruplarına doğru yönelişler başlamıştır. Büro içindeki yoğun el emeğine dayalı işler elektronik bilgi işlem cihazları ile yürütülmektedir. Kullanıcının büro mekânına, büro mobilyasına ve büro mekanında kullanılan malzemelere karşı ilgisi göze çarpmaktadır. Büro işleyişinde çalışma alanı ve mekânın kullanımı birincil önemdedir. Kişisel etkinliğe açık, yeterli büyüklükte çalışma alanı, mobilyaların yerleştirilmesinde çalışan kişinin seçim özgürlüğü, akustik ve optik

rahatsızlıkları önlemek üzere küçük çalışma grupları (2-6 kişilik) ile çalışma alanının işlevsel iletişiminin yanı sıra bireylerarası ilişkilere de imkan vermektedir. (Sakallı, 1997).

‘Ofislerde, yönetsel ve profesyonel işlerin daha önemli olmaya başladığı fark edilmiştir. İş gücü, çoğunlukla, daha yüksek standartlar, daha çok kişisel kimlik ve daha çok mahremiyet talep etmeye başlamıştır. Bilgiye dayalı işlerin artması ve ofis işlerinin daha yaratıcı formları, bazı kişileri, ofisin tasarım konseptlerini sorgulamaya itmiştir. Bunlardan en önemlilerinden biri, Stone ve Luchetti’nin ‘Ofis Bulduğunuz Yerdir’ (1985) tasarımıdır. (Şekil 3.10)

Stone ve Luchetti ofis hakkındaki yaratıcı düşüncüyü gelecek on yılda meşgul edecek temel düşüncüyü ortaya atmıştır: aynı anda her yerde olan bilgi teknolojisiyle, ofisin mekan ve zamanı, yeni şekillerde kullanılacaktır. Kendi başına olmayı ya da birbiriyle etkileşimi gerektiren işlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, çeşitli farklı çalışma düzenlemeleri sağlanabilmektedir, kişi bunların arasında hareket edebilir. Ofisin sadece bir kişilik bir mekan, ya da kişi başına bir sandalye olması fikrinden şüphe duyulmaya başlanmıştır.’ (Worthington, 1997).

Şekil 3.10 Ofis bulduğunuz yerdir. Stone ve Luchetti (1985). (Worthington, 1997)

Bina türlerinde iki gelenek :

1980'lerde ofis dizayn ve kullanımındaki iki temel değişik biçim : İngiltere ve Kuzey Amerika'ya karşı Kuzey Avrupa'dır.

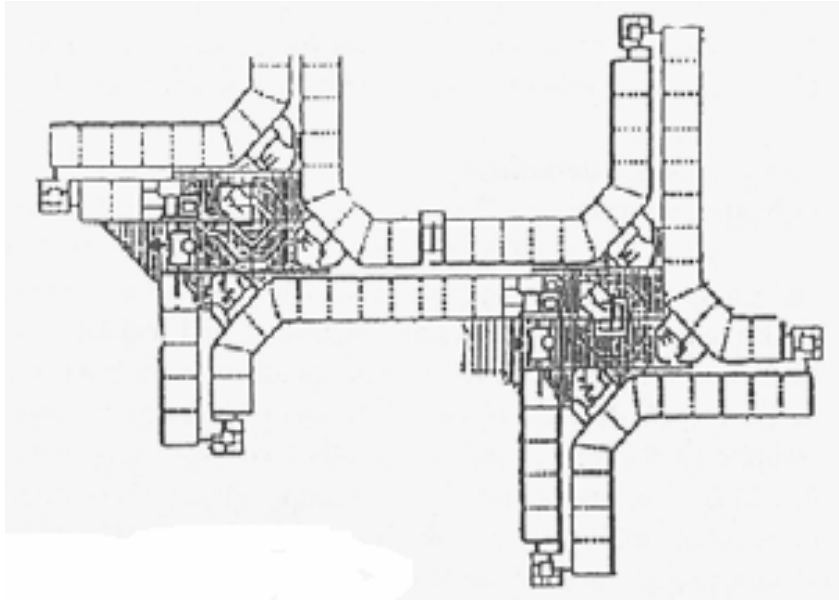
3.4.1 Kuzey Avrupa Varyasyonları

Kuzey Avrupa'da kombi ofis konsepti, iç mekanda, karşılıklı etkileşim ve grup çalışması için gerekli olan ortak alanlar kadar, kişisel kapalı alanlar da sağlamak için ortaya çıkmıştır. Bu tip ofisler, İskandinavya, Hollanda ve Almanya gibi birçok Kuzey Avrupa ülkesinde talep edilen ve yasalaştırılan, yüksek kaliteli çevresel standartlara cevap vermişlerdir. Fazla sayıda kapalı mekanlarıyla bu Kuzey Avrupa ofisleri, açık arazi modeli ofis konseptlerini tamamen tersine çevirmişlerdir. Eski ofis binası tiplerinin daha sofistike hali olan çok dar, yüksek düzeyde hücreli binalar, Kuzey Avrupa da yeniden ortaya çıkmışlardır. Diğer varyasyonlar, 10 – 15 kişi için olan grup odası düzenlemeleri ve başka bir yenilik olarak da, bir sosyal merkez ve dolaşım alanı olarak hizmet vermesi için iç caddeler ve atriumların yapılmasıdır.

3 tip mekan düzenlemesi oluşmuştur :

- Yüksek düzeyde hücreli
- Kombi ofis
- Grup odaları

Kuzey Avrupa modelinin önemi, tasarım rekabet sisteminin ve işçi konseyinin güçlü etkisinin sonucu olarak, profesyonel bilgi vermek için olan toplantıların, doğrudan kullanıcı etkisi tarafından şekillenmesinin çok fazla olmasıdır. Bu onların organizasyonel hedeflerde başarıya ulaşmaya çok fazla odaklanmalarına neden olmuştur. Onların çok pahalı dizayn çözümleri, organizasyonun tümünün ihtiyaçlarına çok yakından uyan ofisler yaratma girişimleridir. ABD/İngiltere tahmini modellerine karşın Kuzey Avrupa binaları, maliyetleri ne olursa olsun, onları kullanan organizasyonlara değer katmayı amaçlarlar. (Worthington, 1997).

Şekil 3.11 Yeni Hücresel Ofis (Worthington, 1997)

Şekil 3.12 Kombi ofis ve Grup odası (Worthington, 1997)

3.4.2 Kuzey Amerika ve İngiltere

Kuzey Amerika ofis binası tiplerinin, 1960'larda ve 70'lerde, minyatürleştirilmiş ve daha az verimli türevleri İngiltere'de gelişmişlerdir ve 1980'lerde, şimdiye kadarki en uygun fiyatlı standartlarına doğru evrim geçirmişlerdir. Arz tarafı, gelişme endüstrisine hakim olmuştur ve büyük ofis binalarının, mümkün olduğunca basit ve ucuz olarak yapılmalarına imkan sağlamıştır. Tipik bina tipi, derin kat planlı, merkezi gökdelen çekirdeğidir. Bu binalar, yüksek düzeyde standartlaştırılmış olarak dizayn edilmişlerdir ve ofis işlerinin basit ve çok rutin taleplerine uygundur.

1980'lerin ortasından itibaren bununla beraber, İngiltere'de, merkezi çekirdekli prototip Kuzey Amerikan ofis kuleleri, yeni bir bina tipinin icadıyla değiştirilmişlerdir. Bunlar en iyi şekilde, Londra şehrinde geliştirilen, 'yer kulesi' atrium binaları ve banliyö iş parkları için geliştirilmiş az katlı 'yüksek teknoloji' binaları ile temsil edilmektedirler (Londra'ya yakın Heathrow havaalanının dışındaki Stockley Park gibi). İngiltere'de icat edilen bu benzer bina tipleri, biri kent merkezine uygun, diğeri iş parklarına, yine de mülk edinme yöntemlerinde ve yüksek verimlilik standartlarında, aynı baskın ABD modeli özelliklerini paylaşan, spekülasyon ürünüdür. (Worthington, 1997).

3.5 1990' lar

1990'lı yıllarda enformasyon teknolojisi büro yapılarında ağırlığını hissettirmiştir. Ekranlı sistemler çalışma ortamının organizasyonunda, ölçülendirilmesinde ve biçimlendirilmesinde etili olmuştur. Bilgi işlem cihazları büro işleyişinde eskinin dosyalı bilgi arşivleme sistemlerini ortadan kaldırarak, yerini manyetik disketlere bırakmıştır.

'Enformasyonun hızlı bir şekilde yaygınlaştığı, bilgisayarların yönetimden, iş yaşamına kadar yaşamın her noktasında aktif olmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde özellikle karmaşık iş yapısını basitleştiren robotlar, programlar ve bilgisayarlar sayesinde işsiz nüfusu hızla artmaya başlamış, çalışan kesimin de uzmanlık alanı ve bunu destekleyen diğer dallarda da kendisini geliştirmesi talep edilmiştir. Uzmanlar, işçi seçiminde aktif sosyal yaşamı, spor ve özel ilgi alanlarını öne çıkarmaya başlamışlardır. Buradaki amaç, iş yaşamının yoğunluğundan uzaklaştırılarak bilgi üretimini daha geniş bir alana yaymayı içermektedir. 90'lı yılların en önemli iş problemi şüphesiz ki stres ve yoğun trafiktir. Bunun çalışan üzerindeki olumsuz etkileri ve özellikle gelişen teknolojinin mobil yaşamı desteklemesi sebebiyle özgür yaşam mantığında pek çok yönetim-araç-ofis tasarım fikirleri geliştirilmeye başlanmıştır.' (Yavuz, 2003).

90'lı yıllarda ortaya çıkan yaklaşım, bu mekanları sadece çalışmak amaçlı değil, aynı zamanda yaşama mekanı olarak da değerlendirmektedir. Sebebi uyanıkken geçirilen zamanın büyük kısmının bürolarda geçirilmesidir.

1990 bir sınır olmuştur. Kullanıcılar, kontrolü tamamen ele almışlardır ve bugün binalar, taahhüt altına giren bir kullanıcı olmadan inşa edilmemektedirler.

1980'lerin sonundaki ve 1990'ların başındaki durgunlukla, Avrupa ve Kuzey Amerika'da ofis

emlağının ortak çöküşü ve kolektif organizasyonlara duyulan ihtiyaç, ofis işi, ofis dizaynı ve ofis gelişimi dünyasını bunalıma sürüklemiştir. Tüm eski kesinlikler yok olmuştur. Önceden inşa edilmiş, spekülâtif ofis binalarının Kuzey Amerikan ve Anglo Sakson standart modelleri, bilinmeyen kiracılar için dizayn edilmişlerdir ve merkezi çekirdek gökdelen ya da yer gökdeleni artı atrium çeşitleri artık geçerli değildirler ve de kişiye özel, sahibi tarafından kullanılan, Kuzey Avrupa ofis binalarının, yüksek maliyet ve masrafları sürdürülebilmiştir. Sadece en zengin organizasyonların, kendi özel kültürlerinin kendine has tercihlerini, kendi binalarının dizaynlarında sağlamaya güçleri yetmiştir.

Kuzey Avrupa organizasyonları şimdi kendi özel kapalı kullanımları için olan pahalı, ısmarlama dizayn edilmiş binalara olan ihtiyaçlarını yeniden gözden geçirmeye zorlanmaktadırlar ; Kuzey Amerikalı ve İngiliz müteahhitler de kullanıcılarla daha yakın bağlantı kurmaya zorlanmışlardır. Bu durumda, binaların kullanıcılara ne sunacağıyla ilgili beklentilerde çift taraflı bir kayma ortaya çıkmıştır; bir tarafta müteahhitler, kullanıcıların karmaşık, çeşitli ve değişken ihtiyaçlarına daha çok saygı duymaya başlamışlar ; diğer tarafta da, kullanıcılar, hem çalışma şekillerine değer katabilecek, hem de maliyetlerini de en aza indirebilecek binalar ve ofis ortamları talep etmişlerdir.’ (Worthington, 1997).

‘20. yüzyılın sonuna yaklaşırken ofis kavramının geçirdiği son iki değişiklik ;

- Ekonomiklik, önceleri tasarımda ön şart iken güç ve organizasyonu simgelemenin ön plana çıkmış olması,
- İletişim teknolojisinde son gelişmelere ofisin öncülük etmesi olmuştur.

İlk değişikliğin ofis binalarına yansımaları, modern gökdelenler şeklinde olmuştur ve adeta ticaret fikri yükseklikle özdeşleştirilmiştir. İkinci değişiklik ise, bilgi işlemin bugün için öncesine göre çok daha az merkezi hale gelmesi ve paket programlar vb. iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bir büro organizasyonu, iletişim teknolojisinin getirdiği olanaklardan yararlanarak farklı merkezlere dağılabilmektedir. Son yirmi yılda ofisler yeni anlamlar kazanmış olup, bilgisayarlar, yazıcılar ve faks, her meslek dalında yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.’ (Aluçlu, 2000).

3.5.1 Teknolojinin Etkisi ve Gelişmeler

20. yüzyıl ile beraber ortaya çıkan Endüstri toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda yeni mimari

diller ve tasarım kriterleri belirlenmeye başlamıştı. Endüstri ile beraber ortaya çıkan yeni araçlar ve bunların gereksinimleri doğrultusunda şekillenen mimari dil pek çok yeni akımın doğmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda modernizm telaffuz edilmeye başlanmıştır. Modernizm, iddia ettiği hedefleri gerçekleştirmediği başarısız olarak kabul edilse bile yeni bir anlayışa sahip bir mimarlık için temeller oluşturduğu da kabul edilmelidir. İdeolojik ya da doğal olarak, bu yeni anlayışın oluşturulmasında en önemli rollerden biriside teknolojiye verilmiştir. Önceleri sadece savunma amaçlı geliştirilen bu teknolojilerin sivil yaşama geçmesiyle, kullandığımız birçok sistem bir değişim ve yeniden şekillenme sürecine girmiştir. Böylece teknoloji yeni zamanın yeni mimarlığı için bir vasıta haline gelmiştir. Modernizme karşı reaksiyonların yükselmesine rağmen teknolojinin sosyal hayattaki etkileri bitmemiştir ve teknolojik gelişmenin hızı artan bir biçimde devam etmiştir. (Yavuz, 2003).

‘Teknoloji-ofis mekanı biçimlenme ilişkisindeki arayış özellikle yüksek blok bina tipinin, yapı tasarım ve üretim sürecinde aranmaktadır. Çok katlı ofis binalarında biçimlenmeye etken faktörleri, strüktür, kabuk ve servis sistemleri olarak sıralayabiliriz. Bu noktadan hareketle, mikro ve makro ölçekteki nesne içeriğini değiştiren parametreler doğrultusunda, binayı oluşturan sistemlerin, ne yönde gelişim gösterdiği ele alınmış, "yeni" ve "zorunlu" işlevsel gereklilikleri ortaya çıkarılmıştır. Bunun içinde öncelikle tarihsel sıçrama gösteren nitelikleriyle ofis binaları incelenmiş ve geleneksel biçimlenme tavrı açıklanmıştır. Ardından, teknoloji ana başlığında, nesne içeriğini değiştiren parametreler saptanmış ve bunların yeni ofis binalarında bulunduğu karşılık, "Ekolojik / Enerji Etkin, Akıllı Bina" tanımlaması yapılmaya çalışılmıştır. Bu tanımlama içinde, mimari ürüne yani çok katlı ofis bloğuna yansıyan değişimlerin, mekan organizasyonunu, kütle yüzey oluşumunu ve servis sistemlerini, hangi başlıklarda etkilediği ve bu etkileşimin gelişim yönü belirtmeye çalışılmıştır. Geleneksel ve yeniyi ayırt ederken, teknolojinin dönüştürücü etkisinin başladığı yıllar olarak, 1980'li yıllar (ilk otomasyon deneyimleri) önem kazanmış, 80 öncesi ve sonrası şeklinde bir sınıflama yapılabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle, gelişim, değişim çizgisine örnek teşkil eden binalardan, gelişmiş teknolojiye sahip yeni ofis binaları incelenirken genel olarak 1990 ve sonrası örnekler verilmeye çalışılmıştır. Özellikle nesne içeriğini değiştiren parametrelerden her ikisini birden üzerinde taşıyan yani, mikro ölçekte kullanıcı konfor taleplerindeki artışı karşılarken, enerji, çevre bağlamında etkinliğini de kurgulayabilen binalar 1995 ve sonrasına ait çok katlı ofis binaları olmuş ve bu örneklerin de değişimin yönünü göstermek adına çok önemli özellikler taşıdığı vurgulanmıştır.’ (T. Bilgin, 2001). Ofis yapılarının tarihsel sürecinde değişimleri sağlayan en büyük etkenler, teknolojik gelişmelerdir. (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1 Büroların tarihsel gelişimi sürecindeki başlıca olayların ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerin listesi. (Çete, 2004)

1868	Daktilo icat edildi. Cristopher Latham, Carlos Glidden ve Samuel Soule tarafından patenti kaydedildi.
1874	Remington, silah fabrikatörü, yığınla daktilo üretimine başladı.
1904- 1906	Frank Lloyd Wright'ın tasarladığı Larkin Bina'sında, Larkin Sabun Şirketi, posta siparişiyle ticaret işi yapılmaktaydı. Bu şirkette 1000'den fazla kadın açık ofiste yüksek ses altında oturarak, toplu mektuplara cevap vererek çalışmaktaydılar. Wright tarafından çalışanların mobilyaları tasarlandı, sandalyeler masalara eklenerek hareketleri sınırlandırıldı. Çalışanların hızlı ve verimli çalışmasını geliştirmek için bu mobilya tasarımını geliştirmek gerekmekteydi. Bu çalışanların mobilyalarının aksine; Larkin Şirketi'nin idarecileri ve yöneticileri sabit mobilyalar yerine tekerlekli sandalyelere oturarak çalışmaktaydılar.
1945	İlk tam kapasiteli elektronik bilgisayarlar, hesap makineleri icat edildi. Bu kütle makine 140 m ² alan yer kaplamaktaydı.
1956- 1960	ARPANET, bir devlet projesi, internet icat edildi. Bilgisayar biliminde ve mühendis projelerinde kullanıldı.
1961	Japonya'da dönem kalite kontrol sözü üretildi. Kalite kontrol grubu, hepsi aynı işi yerine getiren çalışan grubudur. Düzenli olarak, belirli teknikleri öğrenmek ve uygulamak, iş problemini çözmek için bir araya geliyorlardı. Bu da takım çalışmasının başlangıcıydı.
1963	Batı Almanya'da Nordhorn'daki Ninoflax, bürolandschaftın ilk örneklerindendi. Bu yeni ofis mekanları, hareket edebilir mobilyalar, sandalyeler, bitkiler, rahat ve bol ışıklı tasarlandı. Ancak şirketlerin baskılarından dolayı, tanıtımlarından sonraki on yıl içinde kullanılmadı.

1966	Psikolog Tom Marill modemi geliştirmeye başladı.
1967	Pilli antensiz telefon ile iki taraflı konuşma Amerika'da test edildi.
1971	Intel, dñnyanın ilk mikro işlemcisini (bilgisayaradaki çipi) tanıttı.
1973	Len Kleinroch ilk e-maili (elektronik postayı) ARPANET üzerinden gönderdi.
1973	Jack Nilles kelime telekomünikasyonunu üretti.
1980	Digital taramalar ve sıkıştırılmış verileri de bünyesinde barındıran çağdaş faks makinaları imal edildi. Bir döküman Londra'dan Toronto'ya Intelpost ile birkaç dakika içerisinde yollanarak, ilk uluslararası elektronik kopya faks servisi gerçekteşti.
1983	İlk satılabilir 100 Model laptop bilgisayar Radio Shack tarafından 799\$'a satıldı. Bu laptop Bill Gates ve Kazuhiko Nishi tarafından dizayn edildi. 1980 sonlarında sesli mail kullanımını yaygınlaştı.
1989	Timoty Berners-Lee, M.I.T'de profesör, 3W(World Wide Web)'u buldu.
1992	Ernst&Young, Chicago'daki Sears Tower'da ilk otelleme ofisini açtığı zaman, bir haber yaparak, yeni çalışma yöntemlerinden dolayı, bu durumdan milyonlarca dolar kazanacaklarını bildirdi.
1993	Jay Chiat, taşınmaz mallarını azaltmak için kendi satış gücünü "asıl ajans" olarak tuttu, müşterilerle daha yakın çalışmaya başladı ve şirketi hem halkın gözünde ilgi çekici hale getirmek hem de teknolojiyi doğru yöntemlerle çalışabilecek duruma getirmeyi sağladı. Bu sırada taşınmaz mallarda milyonlarca dolarlık tasarruf için IBM satış gücünü Cranford, New Jersey'de otelleme için tasarlanmış bir depoda birleştirdi.
1995	Haworth mobilya imalatçısı ile Crossings mobilya koleksiyoncusu birlikte yeni

	çalışma yöntemlerini desteklemek üzere aç endüstriyi hareketlendirdiler.
1996	Business Week'in 29 Nisan sayısı "Geleceğin Ofisi" başlıklı bir makale içermektedir. Bu makale vasıtasıyla müşteriler, yani özellikle yöneticiler ve yönetim kurulu, alternatif çalışma yerleri için bir katalizör görevi aldı.
1996	Sony ve Philips Magnavox 300\$'lık Web Tv'yi üretti. Böylece World Wide Web bilgisayarsız da işleme girerek onaylandı.
1997	8x8 adlı firma 500\$'lık videophone'u icat etti. Bu, fişi televizyona takılarak, ekstra aylarca şarj veya telefon şarjına gerek olmadan çalışan görüntülü telefondur.

4. OFİSLERDE ÇALIŞMA MEKANLARININ YAPISAL ÖZELLİĞİ

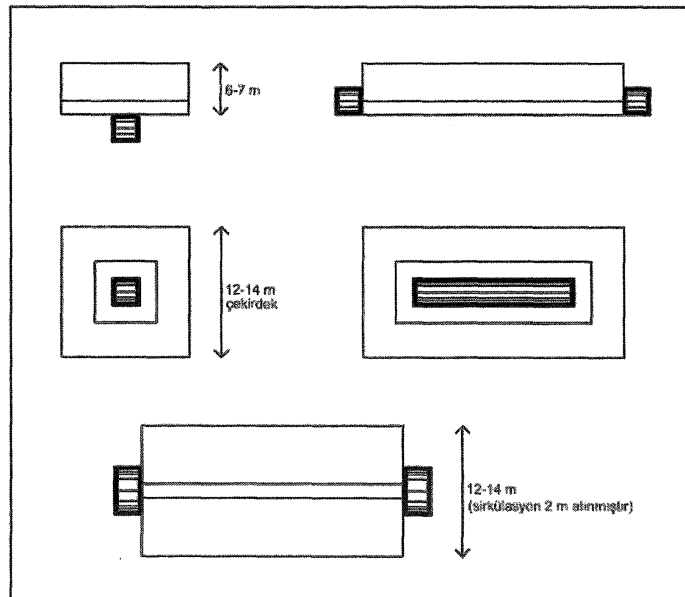
Büro mekanı, büro binalarının en önemli elemanlarıdır ve içinde yalnız büro faaliyetlerinin, araç ve gereçlerinin yer aldığı mekan olarak tanımlanabilir. 1950 ve 60 yıllarından başlayarak işletmelerin organizasyonları, haberleşme ve çalışma sorunlarının önem kazanması yanında, teknolojik gelişmeler (havalandırma, aydınlatma gibi), büro binalarında yeni mekan kavramlarının uygulanmalarını kolaylaştırmış, daha önceleri büro mekanı olarak kullanılmayan büyük ve derin mekanların büro faaliyetlerine ayrılması mümkün olabilmektedir. (Altınkoç, 2005).

4.1 Derinliklerine Göre Çalışma Mekanları

Büro mekânlarında derinlik; çekirdekten yada ana sirkülasyon alanından büro alanını sınırlayan yapı cephesine kadar olan uzaklığı ifade eder. Mekânlar bu uzaklık değerlerine göre dört temel kategoriye ayrılırlar. (Sakallı, 1997).

4.1.1 Derinliği Az Olan Mekanlar

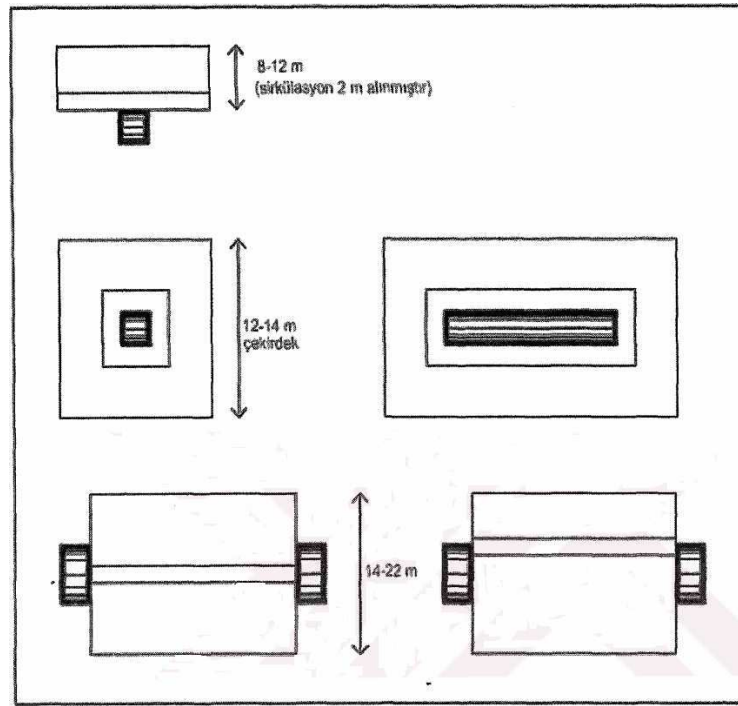
4 metre yada 5 metre derinliğindeki bu mekanlar tek odalı geleneksel büro düzenine en uygun şekilde bölünebilmektedir. Doğal aydınlatma ve havalandırmaya imkan sağlar. Sirkülasyon alanının her iki tarafında da büro alanlarını düzenlendiğinde genişlik 12 metre olmaktadır. (Sakallı, 1997).

Şekil 4.1 Derinliği Az Olan Büro Mekanı Örnekleri Tek Bölge, Tek Bölge ve Alternatif Çekirdekli, Çift Bölge (Sakallı, 1997).

4.1.2 Orta Derinlikteki Mekanlar

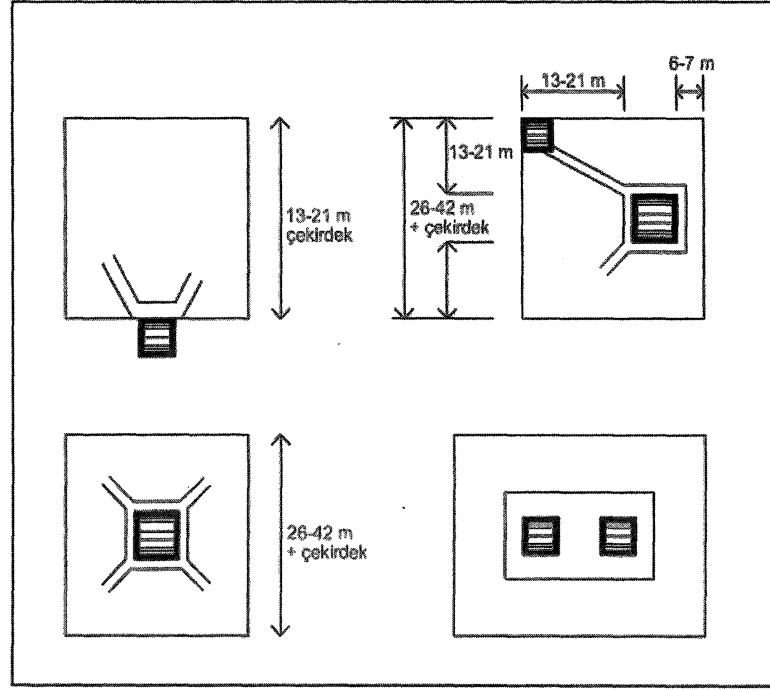
6 metre ile 10 metre derinlikteki bu mekanlar her türlü bölüntüye uygundur. Fakat her kısım doğal ışık ve havalandırmadan faydalanamaz ve her zaman standart (tek tip) çalışma odaları (hücresel düzendeki) elde edilemez. Sirkülasyon alanının her iki tarafında da büro alanı düzenlendiğinde derinlik 14 metre ile 22 metre arasında değişir. (Sakallı, 1997).

Şekil 4.2 Orta Derinlikte Büro Örnekleri (Sakallı, 1997).

4.1.3 Derin Mekanlar

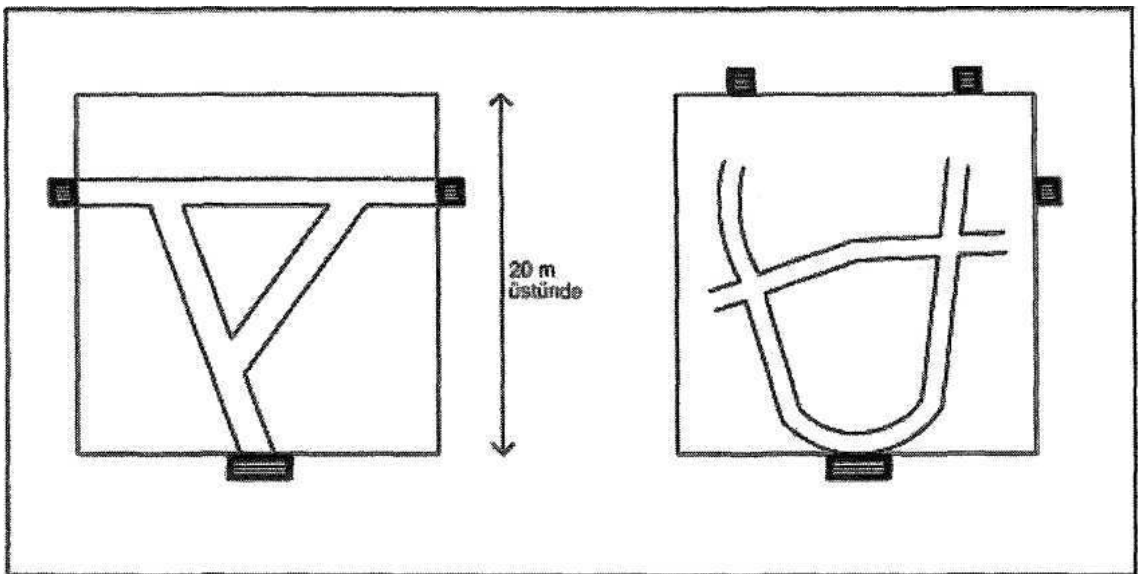
11 metre ile 19 metre derinliğindeki bu mekanlar küçük bürolara bölünebildiği gibi bölünmeden açık sistem bir büro olarak da kullanılabilir. 15 metre derinlikte gerçek anlamını yansıtır. Sirkülasyon alanının iki tarafına da bürolar yerleştirildiğinde 32 metrelik derinliğe ulaşır. 19 metreye yakın derinlikler sadece açık ve serbest düzenli büro kullanımına uygundur. (Sakallı, 1997).

Şekil 4.3 Derin mekan örnekleri (Sakallı, 1997).

4.1.4 Çok Derin Mekanlar

20 metre ve üstü derinlikteki bu mekanlarda çok çeşitli ana sirkülasyon rotaları tasarlanmaktadır. Serbest düzenli büro sistemi bu derinlikteki bürolar için en uygun düzendir. Çünkü ancak bu sistemle her noktada çalışanlar için eşit çevre koşulları sağlanabilmektedir.

Şekil 4.4 Çok derin mekan örnekleri (Sakallı, 1997).

4.2 İç Mekan Düzenine Göre Çalışma Mekanları

4.2.1 Geleneksel (Hücre) Planlı Ofisler

19.yy ofisleri mekansal kurguları açısından 'hücre' tipi ofislerdi ve servis mekanlarına hiçbir şekilde rastlanmamaktadır. Court of Chancery, Galleria Vittorio gibi örneklerde de görüldüğü gibi, hücre ofisler (Uffizzi'de de rastlanıldığı gibi) hala 'Kapalı kutu şeklinde münferit odacıklardan oluşmaktaydı.' Bu yapılarda genellikle, hukuk büroları veya dönemin önde gelen mesleklerinin icra edildiği, bir nevi prestiji simgeleyen ofisleri yer almaktaydı. 19. yy'da Yönetim Yapılarının merkezini ve bir nevi ofislerin bulunduğu, iletişimin yaşandığı mekanları simgelemektedir. (Duffy, 1984).

'Hücresel büro mekanı en eski büro mekanı türüdür ve kullanımı orta çağlara kadar uzanmaktadır. Daha çok 1950'lerden önce yapılan büro planlaması türüdür. Hücresel büro mekanları, genellikle doğal aydınlatmaya bağlı olduklarından, mekan derinliği 5.50 - 6.00 m. ile sınırlıdır ve mekanın büyümesi ancak tek yönde olmaktadır. Hücresel büro mekanı, çeşitli büyüklüklerdeki "odaları" ifade etmektedir. Odaların büyüklükleri içindeki kişilerin sayısına, işletme hiyerarşisi içindeki yerlerine ve çalışma düzenlerine göre değişmektedir.'(Naghavi, 1995).

'1960'larda, landscape planlaması gelmeden önce, geleneksel planlama o kadar iyi kurumsallaşmıştır ki, çok nadir tanımlanmaya ihtiyacı olmuştur. Artık geleneksel planlamaya meydan okunduğuna göre, daha geleneksel yaklaşımın ne olduğuna dair bir gözden geçirme yapılması gerekmektedir.

Geleneksel planlama, aşağıdaki basamakları içeriyor olarak özetlenebilir :

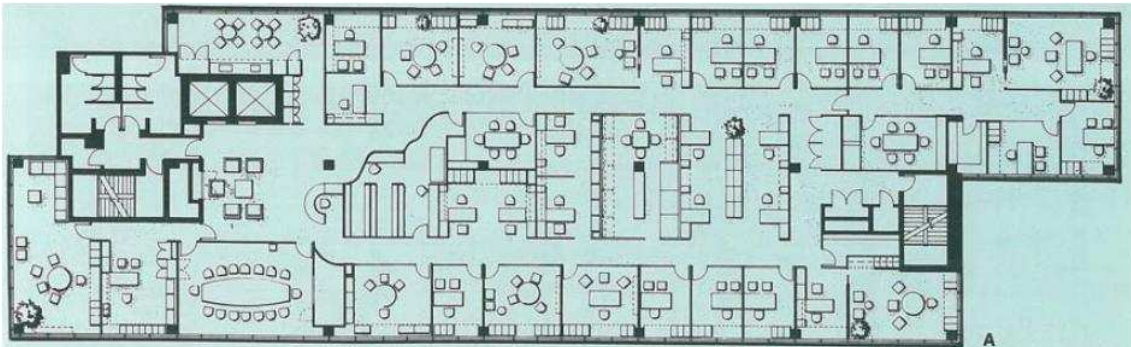
- Projenin yapılmasını isteyen müşterinin, fonksiyonel ihtiyaçları listelenir.
- Bu ihtiyaçlar, mekan gereksinimleriyle belli bir biçimde ilişkilidir. Gerekli olan mekan ve odaların, her birinin tahmini olarak gerektireceği metre kareler listelenir.
- Bu alanların birbirleriyle ilişkileri, hangilerinin birbirine yakın olması gerektiğine ve hangilerinin çok uzak olabileceğine karar verebilmek için incelenirler.
- Hiyerarşik statünün ifadesi, abartılı estetik değerler için özel istekler, vs. için olan diğer gereksinimlere müsaade edilirler. En üst düzey kişiler köşe pencereleri alırlar. Yönetim kurulu odalarına halı ve yağlı boya tablolar konur.

- Basit, direkt ve doğrusal hareket yolları oluşturmak için dolaşım modelleri incelenir.
- Planlama, bunun, inşa edilen mekanda açıklık ve düzen kalitesine görüleceği tahmini altında, düzenli, dik açılı geometrik ilişkiler için geçerli estetik tercihlere uyum sağlayarak, sınırlı yuvarlatılmış formlar ve köşegen modellerle yapılır. Hedef açık ve düzenli gözükecek bir plandır.’ (Pile, 1976).

‘Eskinin fiziksel özellikleri, bize çok açıkça, işin yapılmak için nasıl yüklenildiğini, teknoloji düzeyini, kimin önemli, kimin önemli olmadığını, ve en önemlisi, düşük beklenti düzeylerine rağmen, iş gücünün bu rutin ve akıl gerektirmeyen işleri yürütmesi için, neyin uygun olduğuna karar veren insan kaynakları yönetiminin, kültürel değerlerini göstermektedir.

Geleneksel ofisler :

- Sekreteryaya işlerinin ofis işinin başlıca konusu olduğunu farz eder ;
- Sınırlı ortamlar sunar çünkü iş homojendir ve değişiklik göstermez ;
- Her bir iş istasyonuna bir kişi yerleştirilir ve sadece dokuz beş saatleri arasında;
- İşlevleri ve insanları ayrı tutmak için fiziksel bariyerlerle, sınırlar ortaya koyar;
- Herkesin ne kadar önemli ya da önemsiz olduğunu kesin şekilde gösteren fiziksel işaretler aracılığıyla, hiyerarşiyi sağlamlaştırır;
- Küçüklerdense, büyük gruplara(şubelere, şirketlere) daha uygundur;
- Takım çalışması hakkında hiçbirşey söylemez çünkü, kolektif olmak bir yana, çok az bireysel inisiyatif gereklidir ve çok az kaynak paylaşılmaktadır.’ (Duffy, 1997) gösterilmelidir.

Şekil 4.5 Kapalı planda, içi mekanın büyük bir bölümümü, tam ya da yarı yükseklikteki Bölmelerle bölünmüştür. (Kliment ve Davis, 1984).

Avantajları :

- Kontrol edilebilen çevre
- Güvenlik
- Daha fazla görsel/fiziksel ayrılma değişiklikleri genişlemeye uygundur.
- Hem geleneksel hem de sistem mobilyaları, kapalı ofise uygundur.
- Daha fazla mahremiyet sağlar.
- Açık plana göre daha az manzara vardır.
- Daha karmaşık mekanik sistemler gerektirir.
- Doğal aydınlatma esastır. Yapay aydınlatma gün ışığına destek olarak kullanılır.
- Gürültü gibi rahatsız edici etkenler yoktur.

Dezavantajları :

- Çok az esneklik Yerleşimde değişiklikler yapmak mümkün değildir. Mekanın esnekliği olmadığı için sadece ufak değişikliklere imkan tanır.
- Metrekare tüketir.
- İlk inşaat maliyetleri daha yüksektir.
- Odalar arasında iletişim zordur.
- Yönetim açısından denetim zordur.
- İki kişinin sürekli birlikte çalışmaya zorlamalarından doğan psikolojik baskıdır. Bu baskının, gerginliklere ve anlaşmazlıklara neden olması ve dolayısıyla da iş verimini çok azalttığını çeşitli uygulamalar göstermektedir.

İşletmenin büyük olduğu organizasyon ve yönetim sorunun olduğu durumlarda bu rasyonel çözüm yetersiz kalmaktadır. Kuruluş büyüdükçe odalar arasında iletişim zorluğu oluşmaktadır. Mekân esnekliği olmadığından mekânı gereksinime göre düzenlemek imkansız olmaktadır.

4.2.2 Açık Planlı Ofisler

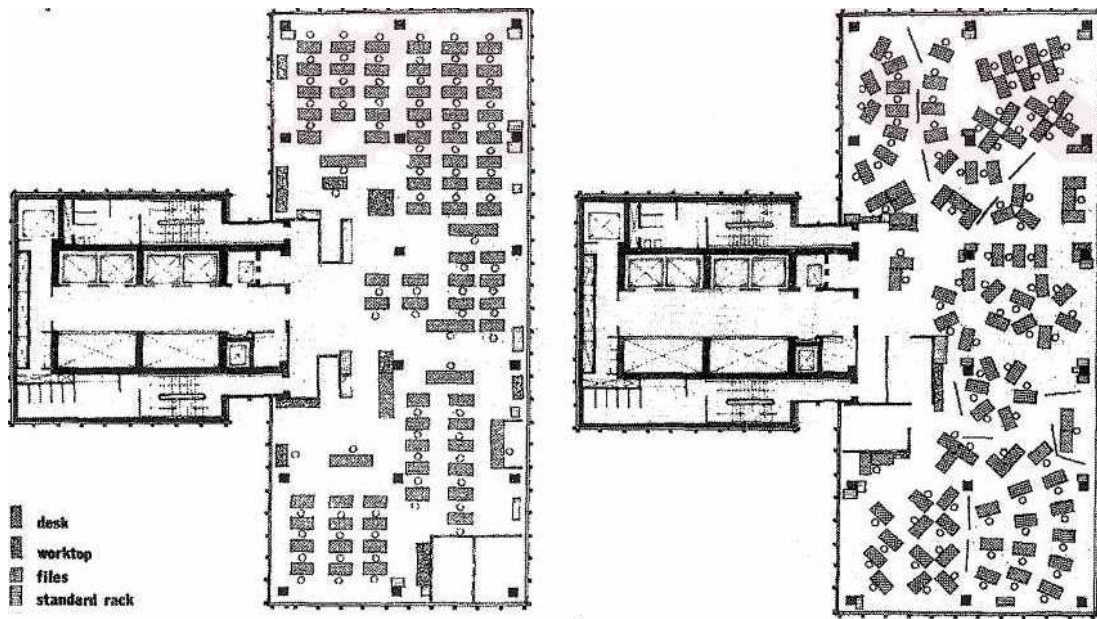
İletişim araçlarının ve kullanımlarının gelişmesiyle ofisler, mekansal kurguları açısından da değişime girmişlerdir. Ofisler, iletişim gereksinimlerinden dolayı, hücre duvarlarından sıyrılarak, açık planda konumlanmaya başlamışlardır. (Dökmeci vd., 1993).

Açık büro mekanlarında, adından da anlaşılabilirdiği gibi, mekanı paylaşan insanlar arasında sabit duvar elemanları gibi güçlü ayırıcılar söz konusu olmayıp, tefriş elemanları belirli aralıklarla katı geometrinin hakim olduğu bir düzende yerleştirilir. Bu düzende çalışanlar arası ya tamamen açıktır ya da alçak bölmeler, dolaplar veya çiçekler yardımıyla, açıklık içinde mekan hissini güçlendirmek için bölünürler. (Çete, 2004).

1960 yıllarına kadar özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde çok kullanılan bu sistem tek hücreli mekan tipinin gelişimi ile oluşturulmuştur. Sanayileşme ile artan büro talebi ve personel sayısındaki artış bu düzene geçişi sağlamıştır.

Bu geçiş şu aşamalardan geçmiştir :

- Bull-Pen Sistemi (1.aşama) : 1950'li yıllara kadar kullanılan bu sistemde açık büro donanımları kullanılmış; yöneticiler için mekanın çevresinde odalar düzenlenmiştir. Masalar ve diğer tefriş elemanları katı bir geometrik düzen içinde yerleştirilmiştir.
- Yönetici Çekirdek Sistemi (*Executive Core*) (2.aşama) : Bull Pen sisteminde cephede düzenlenen yönetici odalarının cepheden alınıp, yapı çekirdeğinin etrafına yerleştirmeleri ile olmuştur. Bu odalarla cephe arasında kalan alan, personelin kullanımına ayrılmıştır. Yöneticiler yine tek hücre sisteminden vazgeçmemektedir. (Sakallı, 1997).
- Açık Yerleşme Sistemi (3. aşama) : Çekirdeğin etrafında bulunan yönetici odalarını oluşturan bölücü duvarların kaldırılması ile oluşmuştur. İlk defa yöneticiler ile personel aynı alanı kullanmaktadırlar.

Şekil 4.6 Açık Planla Serbest Düzenli Büro Arasındaki Fark (Altınkoç, 2005).

‘Açık ofis planlamasını kullanmanın en büyük amaçlarından biri de, çalışanların iletişimini ve etkileşimini arttırmaktır. Geleneksel planlamanın tavana kadar olan duvarlarının engel olduğu, çalışanların işlerini tamamlamaları için ve verimli bir şekilde iletişim kurabilmeleri için daha fazla imkanları olmaktadır. Çalışma istasyonları, bu iletişimi ve iş akışını arttırmak için düzenlenmişlerdir. Danışmanları ve yöneticileri, personellerinin yakınına yerleştirmek, danışmanların memurlarla etkileşiminin artmasını sağlamaktadır. Bu, aynı zamanda yöneticilerin, sadece lider olmayıp, aynı zamanda takımlarının bir parçası olmalarına imkan vermektedir. Birçok şirket, çalışan gruplarının birbirleriyle kolay iletişim kurmalarını önemli yapan, takımlaşma ve paylaşılan iş sorumlulukları fikirlerini benimsemektedir. Açık ofis planlaması, bu gerekli etkileşimi cesaretlendirmek için, çalışanları ve çalışma gruplarını ayıran engelleri kaldırmaktadır. (Piotrowski ve Rogers, 1999).

Açık ofis planlamasının ikinci önemli hedefi ise, iş için, çalışanlarını barındırmada daha az alan kullanma imkanı sağlamasıdır. Panellerden sarkan parçalarla sağlanabilen, alanın dikey kullanımıyla, çalışma istasyonları, yerden birçok metrekare kazanırken, bireysel iş gereksinmelerini karşılamak için fonksiyonel olarak tasarlanabilmektedirler. Bu yan ürün, ilk zamanlarında açık ofis planlamasının önemli bir satış aracı olmuştur ve küçülen bir çok şirket tarafından bir avantaj olarak görülmüştür. Örneğin, geleneksel planlamada, küçük bir yönetici ofisi en az 13-15 metre kare alan gerektirmektedir. Açık ofis tasarımıyla aynı yönetici çalışma birimi 9-11 metre kareye yerleştirilebilmektedir. Çalışma istasyonlarının, statü ya da eski şirket standartları yerine gerçek fonksiyonel ihtiyaçlara dayanarak planlandıkları varsayılırsa, toplam kazanılan alan, şirketin kiralaması ya da inşa etmesi gereken alan miktarını azaltabilmektedir, böylece kira ya da inşaat maliyetlerini de belirgin bir şekilde azaltmaktadır. (Piotrowski ve Rogers, 1999).

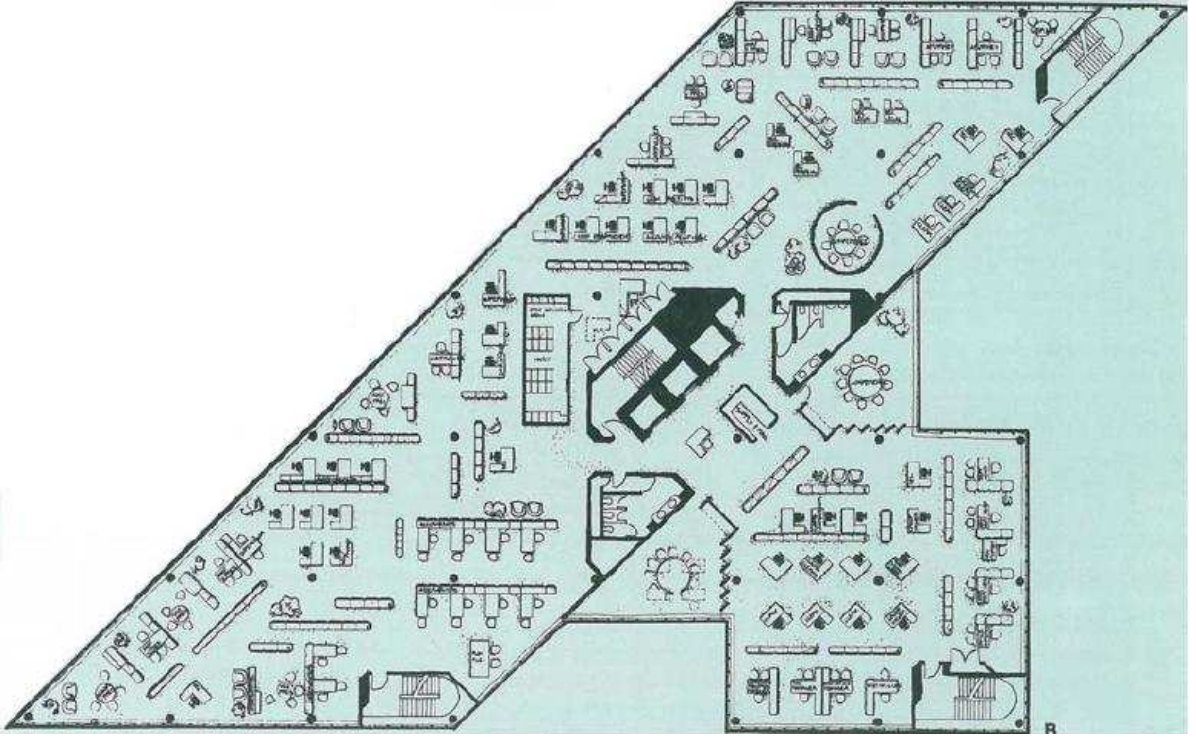
Açık ofis planlamasının yukarıda bahsedilen amaçlarının ötesinde, bazı belli avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. En çok bahsedilen ‘avantajları’ şunları içermektedir :

- Daha ucuz inşaat maliyetleri : Duvar yüksekliğinde bölücülerin daha az olması ve bazı mekanik inşaa malzemelerinde kısıtlamalarla, ilk baştaki inşaat daha ucuz ve çabuk olabilmektedir. Genişleme daha kolay ve daha az maliyetlidir.
- Potansiyel enerji karı : En az sayıda duvar yüksekliğinde bölücüler kullanılırken, açık planda, ısıtma, havalandırma ve klima sistemlerinin yapımında harcanan para miktarında, belirgin bir şekilde azalma sağlanacaktır. İlk baştaki inşaat sırasında daha az kanal işi, kablolama ve diğer donatılar gerekli olacaktır.

- Potansiyel vergi kazancı : Paneller mobilya olarak kabul edilmektedir ve yedi yıl kullanım ömrüne dayanan yıpranma payı hesaplamalarına konu olmamaktadırlar. Bu da vergilerde azalma sağlamaktadır.
- Faaliyette değişiklikler daha kolay ve genellikle daha ucuz olmaktadır.
- Daha fazla görsel ve fiziksel etkileşim,
- Mobilyaların ve personelin daha kolay yeni bir bölgeye yerleştirilmeleri,
- Daha fazla uzaysal esneklik,
- Yaşam döngüsü maliyetleri daha düşüktür.
- Mobilya görünüşleri ve yerleşimlerinin şekilleri çeşitli olabilir, böylece kapalı ofis planlamasının doğrusal, sistematik niteliklerini hafifletir.

Açık ofis planlamasını kullanmanın en çok bahsedilen ‘dezavantajları’ da şunlardır :

- Mahremiyet eksikliği : Birçok kişi tarafından bahsedilen ortak bir problem de özel ofislerinin olmamasıdır. Hassas işleri olanlar için yeterli mahremiyet ve şirketin özel toplantıları için uygun konferans odaları sağlanmalıdır.
- Gürültü : Akustiğe duyarlı tasarımlar, açık ofis projelerinin, gürültülü bir çevre yaratmasıyla ilgili endişeleri ortadan kaldırabilmektedir. Tavanlardaki, yerlerdeki, pencerelerdeki ve panellerin yüzeylerindeki yüzey malzemelerine dikkat etmek gürültüyü azaltmaya yardımcı olacaktır. Diğer çalışanları da rahatsız etmeden, konuşmaları örtmek için yeterli ortam sesinin geliştirilmesi de bu problemi azaltabilmekte ya da yok edebilmektedir.
- Statü eksikliği : Bu problem genellikle açık plan ilk tanıtıldığı zamanlar ifade edilmekteydi. Bugünkü mobilya stilleri ve bitişleri, gerekli olabilecek statü gerekliliklerini sağlamayı kolaylaştırmaktadır.

Şekil 4.7 Tam ya da yarı yükseklikteki bölmelerin olmayışı açık planı ayırt eder. Çalışma istasyonu panelleri tipik olarak uzaysal ayırım, görsel ve akustik mahremiyet sağlamak için kullanılmışlardır. (Kliment ve Davis, 1984).

Bütün avantajları ve dezavantajlarıyla, tüm işlerin açık plana ihtiyacı olmadığını hatırlamak gerekmektedir. Benzer olarak tasarımcı, müşterinin fabrikasındaki her bölgenin de açık plan gerektirmediğini hatırlamalıdır. Yeni planlama felsefesi, binadaki birçok alanda açık plan kullanımıyla, diğerlerinde klasik bölmeli ofisler kullanma uzlaşmasını gerektirmektedir. Açık plan çerçevesinin içinde kalabilmek için, birçok seçenekte, açık planın tüm avantajlarını sağlayan, ancak aynı zamanda tamamen kapalı ofislerin mahremiyet ve statüsünü de sağlayan, yerden tavana kadar yükseklikte demonte duvarlar bulunmaktadır.

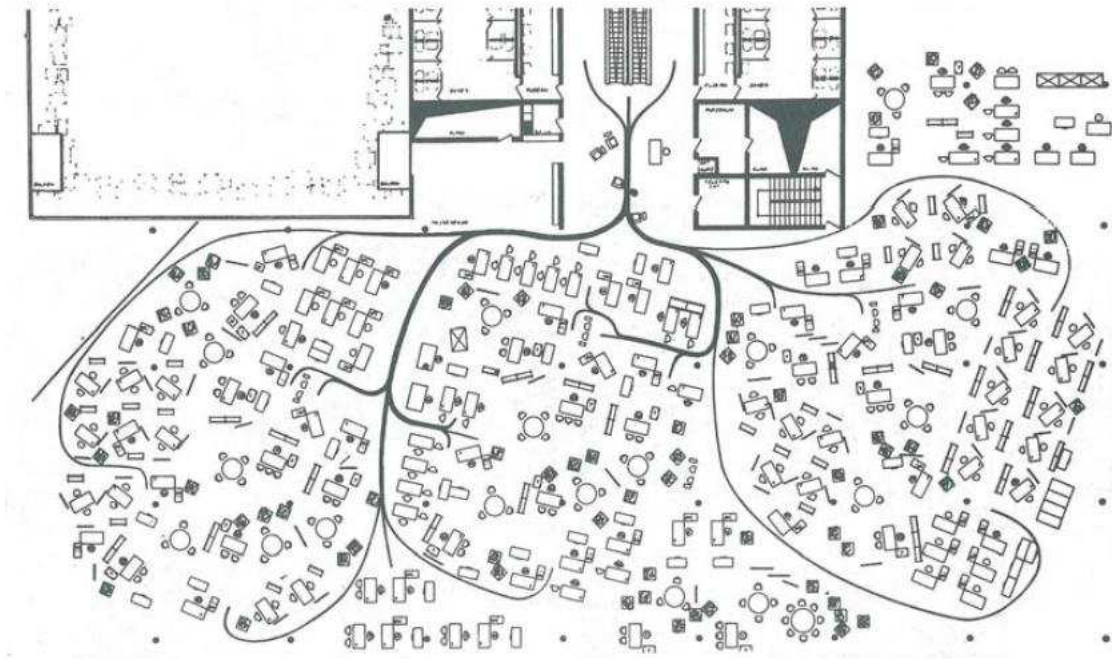
4.2.3 Serbest Düzenli Ofisler

Literatürde "bürolandschaft", "office landscape", "field office system" olarak kullanılmaktadır. Tarihsel süreçte anlatıldığı gibi, açık planlamayla, 1950'lerde ve 1960ların başında geliştirilen, eski normlardan çok farklı olan bir yaklaşımın gelmesiyle, ofis tasarımı ve planlaması alanında bir devrim olmuştur. Bu yaklaşım ilk başta, ona yaratıcıları tarafından verilen, Bürolandschaft isminin harfi harfine tercümesi olan, 'ofis landscape' ismiyle bilinmiştir. Bu yaratıcılar, Quickborner team olarak bilinen yönetim müşavirleri firmasıydı.

Ofislerin fiziksel düzenlemelerine olan ilgileri, ofisin fiziksel düzenlemesinin, işin ilerlemesini etkilediğine dair deneysel bir buluşun sonucu oluşmuştur. Bu konuyla ilgili çalışmaları, süregelen normlardan dikkat çekecek kadar farklı ofisler üreten, yeni bir sistem geliştirmelerine sebep olmuştur. (Pile, 1976).

‘Orjinal planlama konsepti, ofis alanını, herhangi bir bölücü kullanılmadan, açık bir mantıkla yaymaktan ibarettir. Mobilyaların daha çok düzensiz olarak düzenlenmesi, herhangi bir geometrik plana dayanmıyordu ve planlıca düşünülmüşten çok kazara yapılmış gibi gözükmekteydi, en azından yeni fikirlerden anlamayan tasarımcıların ve ofis yöneticilerinin inandıkları buydu. Buna rağmen planlama, aslında kişiler ve çalışma grupları arasındaki ilişkilere ve sağlam prensiplere dayanmaktaydı.

Bu planlama konseptini yaratan tasarımcıların, projeleri belirlemek için herhangi bir özel mobilyaları yoktur. Standart masalar, dosya dolapları ve diğer standart ofis mobilyalarını kullanmışlardır. Çalışanlar arasındaki bölmeler, mobilya elemanlarının kendileri tarafından ve bazı basit paneller ve bitkilerin içeride çokca kullanılmasıyla yaratılmışlardır. Muhtemelen, bitkilerin kullanımı ‘ofis landscape’ terimini getirmiştir.’ (Piotrowski ve Rogers, 1999).

Şekil 4.8 Quickborner ofis landscape (Piotrowski ve Rogers, 1999)

‘Bu tip ofisler ilk olarak Almanya’da ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde inşa edilmiş ve kullanıma konulmuşlardır ve yavaşça 1960’larda, ilk başta şok ve alayla karşılandıkları

Birleşik Devletlere doğru yol almışlardır. Amerika'lı tasarımcılar, 1960'ların sonunda Avrupa dergilerinde yayınlanan, ilk başta bir tip şaka sanabilecek kadar şaşırtıcı görünen, planlar görmeye başlamışlardır. Tipik Bürolandschaft planında, tüm ofis, tamamen bölmesiz, çok büyük bir açık mekandır. Masalar, diğer mobilyalar ve ofis malzemeleri herhangi bir düzenli geometrik model olmadan, yerleşimin tamamen tesadüfî olduğunu gösteren bir şekilde dağıtılmışlardır. İlk alay reaksiyonlarını merak izlemiş, fakat kısa zamanda, Quickborner takımının yaklaşımını tamamen gelişmiş bir teoriye dayandırdığı ve inşa edilmekte olan arazi ofislerinin, modern ofis işinin problemleriyle baş etmede çok ciddi çabalar olduğu açıklığa kavuşmuştur. Bu planlama konsepti, Amerika'da o dönemde oldukça kabul görmüş, geleneksel planlamanın bütün ilkelerini ihlal etmiştir. Mevcut işlerinin sorgulanmaya başlandığını hisseden mimar, iç mimar ve ofis plancıları, ofis landscape'i dikkate değer bir düşmanlıkla reddetmeye teşebbüs etmişlerdir. En büyük itirazlardan biri, yerleşimlerin gelişigüze olduğu olmuştur. Esasında gelişigüze hiçbir de gelişigüze değildir, fakat çalışma ilişkilerinin ve çalışma modellerinin dikkatli analizleri sonucudur.

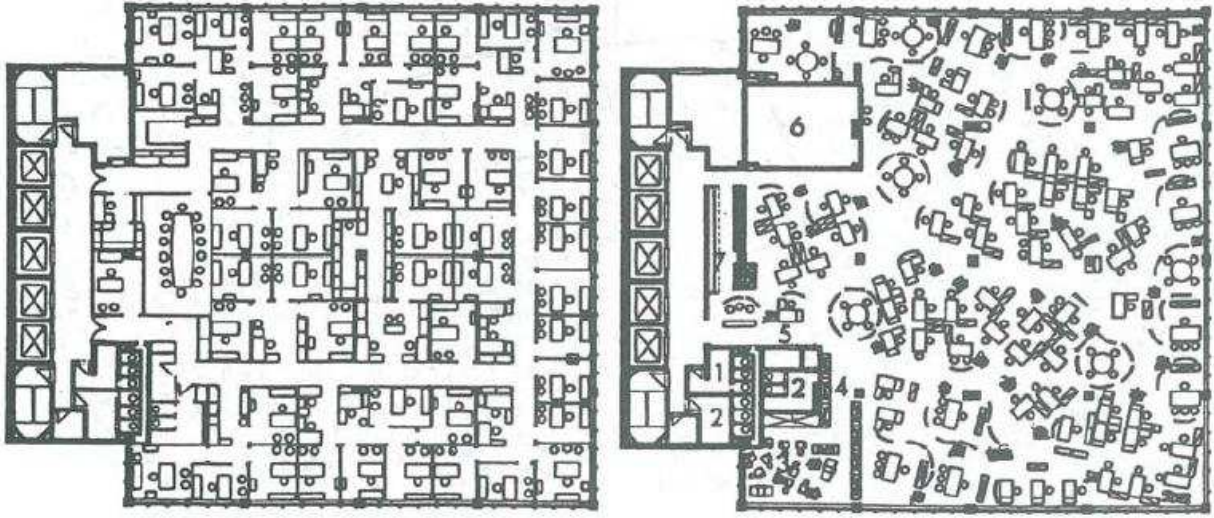
Başka bir itiraz da özel ofislerin yokluğudur. Özel ofisler, o dönemde, hepsi de statü yaratmanın bir parçası olan, büyüklükleri, konumları ve miktarı artırılmış mobilyalarıyla, güçlü statü sembolleridirler. Fakat Quickborner ekibine göre, özel ofisler, firmanın esneklik eksikliğini ve çalışanların sınıf ayrımını temsil etmektedir. Yöneticiyi, idare ettiği insanlarla birlikte, özel ofisinin dışına çıkarma, takım çalışmasını ve işlerin yapılmasında gerekli olan idareyi sağlamaktadır. (Piotrowski ve Rogers, 1999).

'Landscape temel ilkeleri ;

1. Geleneksel hiyerarşik organizasyon çizelgelerinde örneklenen resmi modeller yerine, iletişim ve iş akışının gerçek modelleriyle ilgili ciddi çalışmalara dayanan planlama.
2. Ofis mekanının, sabit ya da yarı sabit bölücülerle, odalara bölünmesinin bırakılması. Bu yeni bir esneklik düzeyini mümkün kılmaktadır, böylece yerleşim, organizasyonel değişime uyum sağlamak için, çabuk ve ucuz bir şekilde değiştirilebilir.
3. Planlamanın temeli olarak, herhangi bir düzenli dik açılı geometriye dayalı yerleşimin bırakılması ve landscape planlamasının, düzensizlik özelliğinin şaşırtıcı sezgisinin, çalışma kümelerinin serbest gruplanmalarında kullanılması.
4. Bölücülerin ortadan kaldırılmasıyla, akustik problemler özel dikkat gerektirmektedir. Yerlerde halılar, akustik özelliği olan tavan sistemleri, hareket edebilir ses yutucu ekranlar, ve genellikle elektrikle çalışan, arka plandaki, sesi maskeleyen sistemleri getirilmiştir.

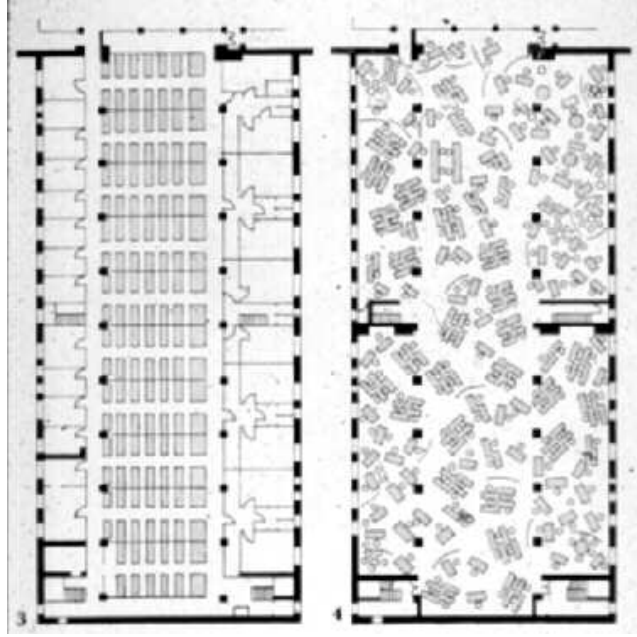
5. Her landscape planlama bu nitelikleri içermesede, Quickborner takımı tarafından esas olarak kabul edilen daha az önemli nitelikler de şunlardır :

- En üst düzey yönetime kadar, açık planın uygulanmasında ısrar edilmesi.
- Çalışma alanlarında depolamanın azaltılması ve gelişmiş, merkezi bir dosyalama sistemi için, ofis içinde dağıtılan dosyaların ortadan kaldırılması.
- Dinlenme ve kahve molası için çalışanlara açık olan, çalışan dinlenme alanlarının konulması.
- İkincil görsel bariyer olarak büyüyen bitkilerin yaygın olarak kullanılması ve ofis mekanının diğer türlü ürkütücü olabilecek karakterinin yumuşatılması.' (Pile, 1976).

Şekil 4.9 Birleşik Devletlerdeki İlk landscape ofis, DuPont Şirketi için. Soldaki geleneksel olarak tasarlanmış plan, sağdaki ise deneysel olarak tasarlanmış plandır. (Piotrowski ve

Rogers, 1999)

Şekil 4.10 Aynı büronun, (solda) açık planlı, yöneticiler için hücre büro ve (sağda) serbest düzenli kat planından bir örnek. (Çete, 2004)

Açık planlı bürolarda, serbest düzenli bürolardan farklı olarak, tefriş elemanları belirli aralıklarla katı geometrinin hakim olduğu bir düzende yerleştirilmektedir.

4.2.4 Grup Düzenli Ofisler

Serbest düzenli bürolarda derinlik/genişlik oranlarının 1/2 olarak gerçekleştirilmesi uygun çözümlere olanak sağlamaktadır. Fakat ilk örneklerde bu oranın aşıldığı görülmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmelerin ve elektronik bilgi iletiminin bürolara girmesiyle, çalışma gruplarını oluşturan insanların sayısı da azalmıştır. Bu nedenlerden dolayı 1975 yılından başlayarak mekanların küçültülmesi eğilimi ağırlık kazanmıştır. Bu eğilim ise grup büro mekânı kavramının gerçekleşmesine olanak sağlamıştır. (Emiroğlu, 1986).

Grup büro mekânı, temelde büyük büro mekânının küçültülmüş ve parçalanmış bir şekli olmakla birlikte, uygulamalarda kompakt bina formu yerini iç düzenlemeyi bina formuna aktaran bir hareketliliğe bırakmaktadır. (Naghavi, 1995) Bu tip mekân düzeninin gerçekleştirilebilmesi için bina derinliklerinin 10-15 m gibi az bir derinlikte olması gerekmektedir.

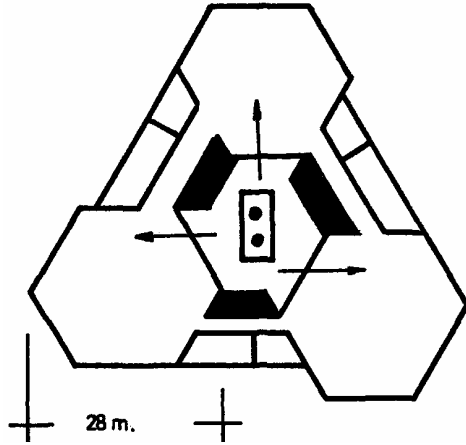
Büro mekânlarında büyük büro alanlarının kullanılmasının nedeni işletmelerdeki iş grupları arasındaki yoğun bir iletişimin bulunması, bunun ise ancak büyük ve bölünmemiş mekânlarla

uygun bir şekilde çözümleneceği fikridir. 1970'li yıllarda yapılan bir araştırmada iletişimin büyük ölçekte grup içinde gerçekleştiği gözlenmektedir.

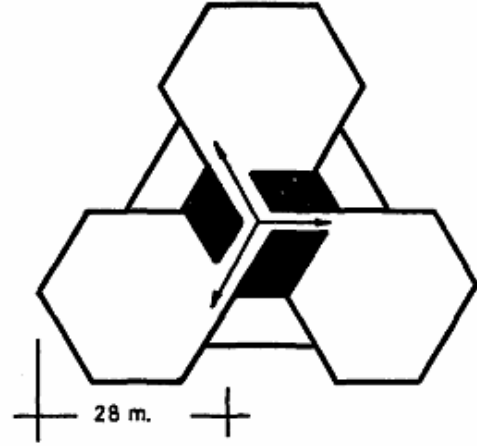
Emiroğlu, grup düzenli büro türünün genel özelliklerini şöyle sıralamıştır ;

- 5-10 kişiden oluşan 1-3 iş grubu için gerekli alan, mekânın temelidir.
- Esneklik ve ekonomik nedenlerden her katta bu temel elemanlardan en az üçü birarada bulunmalıdır.
- Her iş grubu, sirkülasyon alanları ve doğal ışıktan eşit olarak yararlanmalıdır.
- Grup düzenli büronun ilk ve en önemli örneklerinden birisi 1977'de yapımı tamamlanan OVA Sigortasının Mannheim'da ki yönetim binasıdır. (Emiroğlu, 1986).

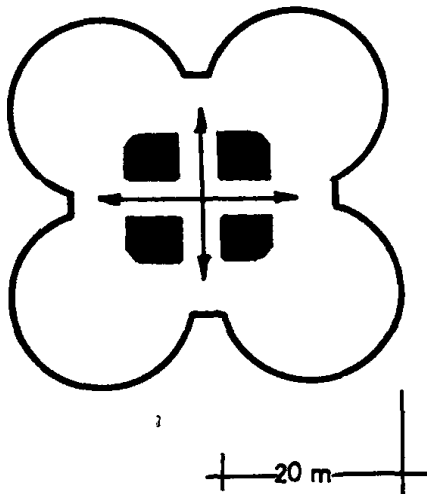
Grup büro mekânı örnekleri ;

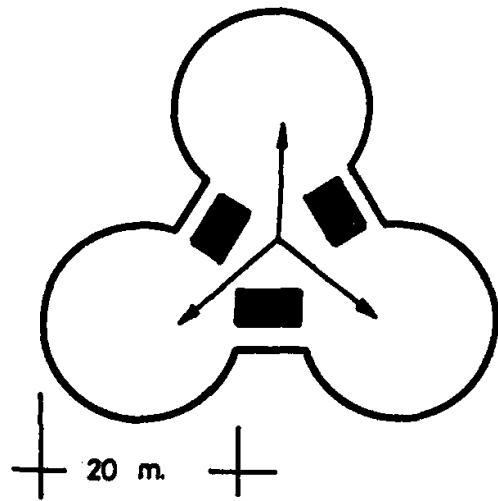
Şekil 4.11 Hava Vers. Hamburg ,
Merkezi)

DÜSSELDORF(Rank Xera GmbH Yönetim

Şekil 4.12 BMW, Yönetim Merkezi, München ,

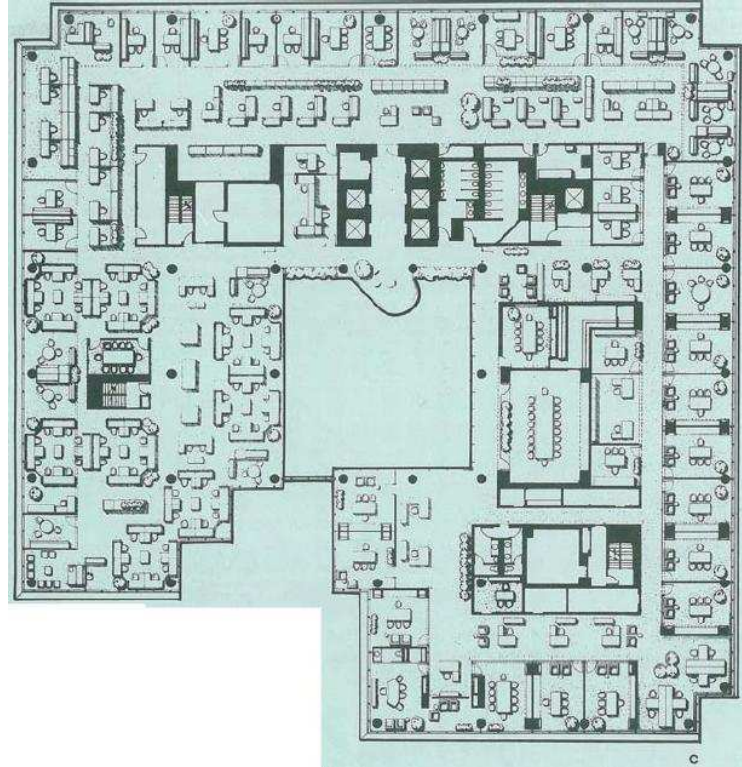

Bayern, Rückvers.

4.2.5 Karma Düzenli Ofisler

Muhtemelen en tipik olan, açık ve kapalı planlamanın birleşimi olan kombi planlama seçeneğidir. Sadece genel ofis faaliyetlerine ve görevlerine değil fakat otomatikleştirilmiş ofislerinkine de uygundur. İletişim, çalışanların karşılıklı etkileşimleri ve paylaşılan aletler için olan mekanlar açıktır ve çalışma mekanı ve depolama gereksinimlerini tatmin eden geleneksel ya da sistem mobilyası düzenlemeleri kullanılmıştır. Mahremiyet ya da akustik kısıtlamaların gerektiği yerler bunlar, genellikle konferans ya da reklam içindir, ya da yazıcılar gibi gürültü çıkaran aletler için olan mekanlar kapalıdır.

Çeşitli görevleri ya da alet gereksinimlerini barındırırken birleşim olan(kombi) planlar, kendilerini çalışanların mahremiyetlerine ve sosyal, ihtiyaçlarına yaklaştırır.

Şekil 4.13 Kombi plan kapalı ve açık planın avantajlarını bütünleştirir. (Kliment ve Davis, 1984)

Avantajları :

- Çoklu görev ve donatı gereksinimleri tatmin edilmiştir.
- Hem sistem mobilyaları hem de geleneksel mobilyalar uygun olarak kullanılmıştır.

- Uzaysal zıtlıklara izin verilmiştir: açıktan kapalıya mekanlarda çeşitli duvar yükseklikleri, ve malzemeler vardır.
- Kapalı planın bütün yararlarına sahiptir, bunlar, mahremiyet, güvenlik kontrolleri, gerek duyulan ayırmadır.
- Dışarıdan gelene açık olmanın yararları.

Dezavantajları :

- Kombi plandaki kapalı alanlara uygulanan kapalı planın dezavantajları (Kliment ve Davis, 1984)

5. ÇALIŞMA MEKANLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

‘Ofis içerisinde geçen günlük çalışma biçimlerinin sınıflandırılıp tanımlanması, mekânın organizasyonunda önemli bir referans olabilir. Ofis mekânının yetkilisi, sekreterleri, memurları, diğer çalışanları ve müşterilerle iletişimi sağlayan temsilcileri için ayrılması gereken eylem alanları, temelde birbirinden farklılık gösterebilir. İç mekânda kullanılan malzemelerin kalitesi ve renk farklılıklarıyla değişik statüler yaratılabilir. Bu farklılıkların yanında ofis iç mekân elemanlarının insan ölçü ve hareket kabiliyetlerine uygun olması gerekir. Antropometrik ölçülerin göz önünde tutularak, çalışma mekânını oluşturan tüm elemanların ve dolaşım alanlarının uygun ölçüde tasarımı gerekir.

Ofislerde çalışanın iş verimliliğini ve memnuniyetini maksimum düzeye çıkarmak amacıyla kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek ofis tasarımına doğru bir eğilim vardır. Organizasyon içindeki düşünsel davranış; çalışma ortamlarının tasarımını ya da değişikliklerini şekillendirebilir. Öyle ki, ofisin planlanmış organizasyonel değişimine ilgi duyan bilim adamları kadar, iş adamları için de önemli anlamları vardır’ (Kavuran, 2006).

Ofislere genel olarak bakıldığında; kendisinden verimlilik beklenen hizmet mekânları oldukları düşünülebilir. Ancak ofisler; içinde insanlar, iş makineleri ve donatı elemanları arasında sürekli ve karmaşık ilişkileri bulunduran organize bir sistemdir. Bu sistem çalışma şartlarından, teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmelerden de etkilenmektedir. Bu nedenle; çalışanların iş verimliliğini arttırmak amacıyla, insanların fiziksel ve psikolojik yönden gereksinimlerini karşılayacak ve görevlerini en iyi şekilde yapmalarını sağlayacak ofis mekânlarının tasarlanması gerekir.

Ofis binalarının ve çalışma mekanlarının düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar; (Mutlu, 1998)

1. Ofis mekânının derinliği (masalar üzerindeki aydınlatma gücünün etkin kullanıma olan etkisi)
2. Ofis mekânının şekli (geniş, net, paralel kenarlı alanlar olup, en geniş çaptaki planlama seçeneklerine olanak sağlayan ve geniş çaptaki değişikliğin yapılabildiği)
3. Servislerin donanımı ve gelecekteki değişiklikleri sağlayabilme oranı (yükseltilmiş döşeme ile basit akslara döşeme altı kanal yerleştirilmesi gibi tercih edilen seçenekler)

4. Kullanılan çalışma mekanının, değiştirilemeyen çekirdek sirkülasyon ve diğer ortak kullanım mekanlarına oranı (birincil sirkülasyon mekanları, çekirdek ve merkezi destek alanlarının oranı % 50'yi geçmemeli)
5. Ofis yerleşiminin seçeneklerini sınırlayan fakat aynı zamanda servisleri ve masaları taşıyan kolonların yerleşimi
6. Mekansal kalite problemleri (kablolama, depolama v.s. nin gizlenmesi)
7. Bina içerisinde giderilemeyen akustik problemler (insanların ve ekipmanların gürültüsü gibi)
8. Mahremiyet sağlayan kapalı alanların mevcudiyeti (toplantı, grup çalışması vb. gibi)

Ofis mekan organizasyonunu etkileyen, işletmenin gereksiniminden oluşan faktörler ;

Kentsel doku faktörleri :

- Bölgenin yoğunluğu
- Yükseklik (gabari)
- Arsa değeri
- Arsa kullanım yüzdeleri
- Yönetmelikler, kısıtlamalar
- Arazinin topoğrafik durumu
- Çevre yapıları (gölge etkisi- gün ışığı)

Yapının konstrüksiyonuna ilişkin faktörler :

- İşlevsel faktörler
- Teknolojik faktörler
- Estetik faktörler

Toplumsal faktörlerdir.

5.1 Kullanıcı Gereksinimlerinden Oluşan Faktörler

Kullanıcı gereksinimleri; kullanıcının bir mekan içinde yaşamını toplumsal, psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara uğramadan sürdürebileceği ve yaptığı işlerde verimli olmasına yardım edecek olanakları veren çevre koşulları şeklindedir.

Büro çalışma mekanlarında kullanıcı gereksinimlerini göz önünde bulundurarak kullanım aşamasında binanın yeterliliğini tespit edebilmek için zorunlu olmaktadır. ‘Kullanıcı gereksinimlerinin anlaşılması, mekanı kullanan insan davranışlarının ve bu davranışları oluşturan nedenlerin bilinmesi olup, insan ve davranışları arasındaki ilişkilerin ortaya konması ile mümkündür. Kullanıcının yaşamını sürdürürken fizyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan rahatsızlık duymamaları ve yaptıkları işlerde verimli olmalarını sağlayan tüm olanak ve çevre koşulları onun gereksinimleridir. Yani kullanıcı gereksinimleri; kullanıcı ve kullanıcıların belli bir eylem ve eylemleri yerine getirebilmeleri için çevrenin sahip olması gerekli ödün verilmez koşullarıdır. (Çete, 2004). Çalışandan istenen yeterli verimi almak için, gereksinimlerini karşılamak, sağlıklı ortamı sağlamak gereklidir. ‘Sağlıklı ortam da, insan gereksinimlerinin optimum konfor koşulları olarak iç mekan kalitesini tanımlamaktır.’ (T. Bilgin, 2001).

Büro çalışma mekanlarında, insan faktörünün antropometrik, duyuşal, algısal ve zihinsel boyutları ile çevrenin fiziksel, biyolojik, kimyasal, psiko-sosyal niteliklerinin uygun çevre koşullarının belirlenmesi açısından önemi büyüktür. Kendi boyutlarına uygun olmayan çevreye karşı insanın davranışları ergonomik iş ve yaşam çevresini düzenleme gereğini ortaya çıkarmıştır. (Çete, 2004).

Büro mekanı kullanıcısının gereksinimlerini; fiziksel gereksinimler, psiko-sosyal gereksinimler olmak üzere iki ana başlık altında toplayabiliriz.

Çizelge 5.1 İnsanın temel gereksinimleri. (İnceoğlu, 1982)

İNSAN TEMEL GEREKSİNİMLERİ	
Fizyolojik Gereksinimler (Biyolojik Gereksinim)	Beslenme, dinlenme, barınma, giyinme, hareket, üreme, su, hava gereksinimleri gibi insan yaşantısıyla ilgili en temel gereklilikler
Güvenlilik Gereksinimleri (Emniyet Gereksinimi)	Korku, baskı, tehlikelerden uzak olma, güven duyma ve yarınından emin olma gereksinimleri
Toplumsal Gereksinimler (Aidiyet Gereksinimi)	Ait olma, beraberlik, arkadaşlık, grup içine girebilme gibi toplumsal etkileşim ile ilgili gereklilikler

Benlik Gereksinimleri (Saygı Görme Gereksinimi)	Öz saygı ve öz beğeni ile kazanılmış bilgi ve yeteneklerin tanıtılması gibi beğenilme ve saygı görme ile ilgili gereklilikler
Gerçekleşme Gereksinimleri (Kendini tamamlama Gerçekleştirme Gereksinimi)	Önemli bir işi başarma gibi, bireysel potansiyelin gerçekleşmesi ve yaratıcı yeteneklerin kullanımı ile kişisel doygunluğa erişme-tatmin gereksinimleri

5.1.1 Fiziksel Gereksinimler

Fiziksel kullanıcı gereksinimleri, eylemimizi yaparken bulunduğumuz mekanın bizi rahatsız etmemesi, uygun koşulların sağlanmasıdır. Çevrenin olumsuz fiziksel koşullarına karşı korunması ve konfor içinde, sağlık ve güvenlikle yaşamını sürdürmesine yönelik gereksinimlerdir. Mekanda kullanıcı sayısına, eylemlerin özelliklerine ve kullanılan donatım elemanlarına ilişkin mekana bağlı özellikler; kullanıcının boyutları (antropometrik, duyuşal, algısal), kullanıcı sayısı, kullanılan donatım elemanları ve bunların sonucunda da gerekli kullanım alanları büyüklükleridir. Bu gereksinimler güvenlik ile ilgili olarak yapısal sağlamlık, yangın, tabii afetler ve hırsıza karşı alınan önlemleri de kapsamaktadır. (Çete, 2004)

Çizelge 5.2 Fiziksel kullanıcı gereksinimleri.

Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri	
Mekansal Gereksinimler	Mekan içindeki insanın statik ve dinamik antropometrik boyutları, eylemleri ve eylemlerin yapılış biçimleri, davranışlarıdır.
Biyoklimatik (Isısal) Gereksinimler	Mekandaki uygun sıcaklık, nem radyasyon ve hava hareketleridir.
Akustik (İşitsel) Gereksinimler	Mekandaki sesin uygun şiddette olması ve ses yansıma ve dağılım özellikleridir.

Görsel Gereksinimler	Mekandaki uygun ışık şiddeti ve aydınlık düzeyleridir.
Sağlık Gereksinimleri	Mekan içine temizliğin girmesi, çöp ve artıkların yok edilmesi, mikrop ve zararlardan korunması.
Ergonomi	İnsan ve makine sistemleri tasarımının geliştirilmesi ve tıbbi ve biyolojik araştırmalar

5.1.1.1. Mekansal Gereksinimler

Mekan organizasyonu, mekanın en iyi şekilde kullanılabilmesi, mekanın kullanıcıların ihtiyaçlarına göre en uygun biçimde düzenlenmesi işlemidir. İşletme ve kişisel gereksinimlerin uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca işletme, yönetim ve organizasyon gereksinimleri karşılanırken, haberleşmenin kolaylaştırılması ve kişisel ihtiyaçlara en iyi şekilde cevap verebilme, yapılacak olan mekan organizasyonunda önemlidir. (Çete, 2004).

5.1.1.2 Ergonomik Gereksinimler

Ergonomi, yunanca bir kelimedir; 'ergo' çalışma, 'nomos' bilim anlamındadır.

'Ergonomi; insanların, makine ile çeşitli iş ve çevre koşullarına ilişkin bedensel ve psikik özelliklerini, eğilimlerini, sınırlılıklarını araştıran; elde ettiği bilgiler ile geliştirdiği makinalann, çeşitli sistemlerin, iş ve çevre koşullarının tasarımına ve düzenlenmesine yönelik çalışan mühendislik dalıdır. Ergonominin konusu; insan verimliliği, insan / makine sistemleri tasarımının geliştirilmesi ve tıbbi / biyolojik araştırmalardır.' (Öncül, 1992).

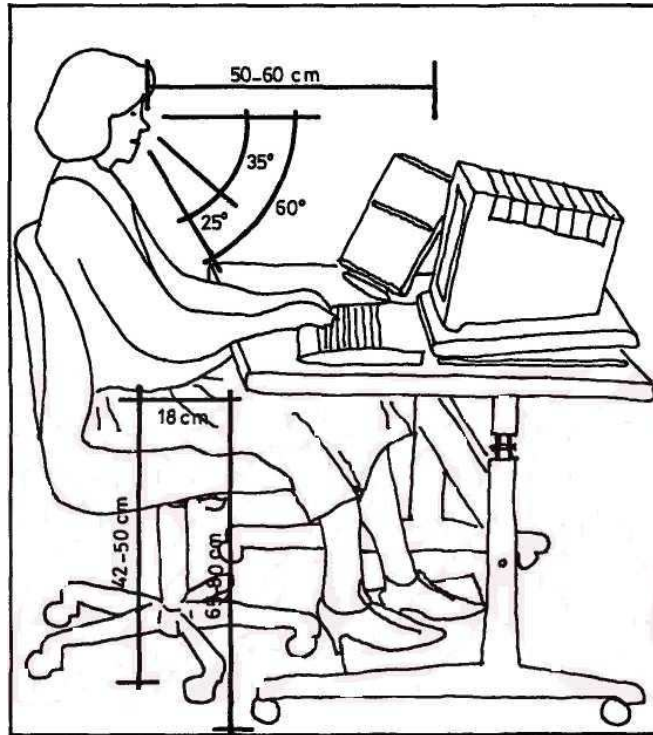
Ergonominin temel amacı; performansın en yüksek düzeye çıkarılmasıdır. Yani, maksimum performansı (verimlilik, doyum) minimum insansal maliyet ile (stres, yorgunluk, kazalar) elde etmektir.

Ergonomiyi büro düzenleni açısından incelersek; 'büro ergonomisi, doğru aydınlatma, konfor

düzeyi sağlanmış iklimlendirme ve akustik, kullanıcıların çalışma mekanlarının doğru planlamasıdır. Büro mekanlarının özellikleri, kullanıcı memnuniyeti ile performansı arasında doğrudan ilişki vardır. Mekanın doğru işleyişi ve organizasyonu, kullanıcı verimini, performansını ve memnuniyeti üzerinde etkilidir.’(Sakallı, 1997).

Ofis çalışma mekanlarının kullanıcılarını düşündüğümüzde, fiziksel ve psikolojik konfor gereksinimlerinin önemi büyüktür. İnsanlar işlerinin çoğunu oturarak yapmaktadırlar. Bilgi teknolojisindeki gelişmelerle masaüstü çalışma sistemi, bireyin sürekli olarak aynı pozisyonda ve aynı noktaya bakmasını zorunlu hale getirmiştir. Ekran karşısında sürekli olarak çalışanlarda fizyolojik, psikolojik ve toplumsal sorunlar bir bütün haline gelerek; çalışma ortamının verimliliği açısından, genel olarak düşünürsek de toplum sağlığı açısından önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu durum tasarımcıların büroda daha rahat çalışma ortamı yaratma isteğini oluşturmuştur.

‘Büro mekânı için; doğru teknolojik çözümlere sahip, estetik, ergonomik ve işlevsel donanımların tasarlanması tek başına yeterli olmamaktadır. Bu tasarımların, büro mekânı içerisinde doğru konumlandırılması; ek mekân, sandalye, masa, arşiv, elektronik cihazlar arasındaki ilişkilerin olumlu kurulması gereklidir. İş verimini arttıran, insanları daha az yoran yerleşim düzenine gidilmelidir.’ (Sakallı, 1997).

Şekil 5.1 Ergonomik araştırmalar sonucu, çalışma pozisyonu için ideal olarak bulunan ölçüler (Sakallı, 1997).

Çalışma ortamını oluşturan esas araçların, göz ve beden arasındaki ilişkiyi en uygun hale getirecek biçimde yerleştirilmesi ortaya çıkabilecek sorunları azaltacaktır.

5.1.1.3 Görsel Gereksinimler

Bürolarda uygun fiziki ortamın oluşturulmasında en önemli etkenlerden biri "görsel konfor"un sağlanmasıdır. Görsel konfor ise, büroların işlevlerine göre, aydınlatma tekniği ve renk, malzeme seçimi yönünden iyi görme koşullarına sağlayacak düzenlerin getirilmesiyle olanaklıdır.(Çete, 2004). 'İyi bir aydınlatmanın sağladığı yararların başında, çalışanın görsel performansının maksimum düzeye ulaşması nedeniyle, iş veriminin nicel ve nitel olarak artması ve görsel konfor ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gelmektedir.' (Varlı, 2004).

Aydınlatma (Doğal – Yapay)

Büro mekanlarında, aydınlatma tasarımı, iç mekan düzenlemesini destekleyerek, çalışma alanı çevresinin değerini artırmalı ve enerjideki verimliliği sağlamalıdır. Hem alanlardaki farklılaşma hem de çeşitli kullanıcıların ihtiyaçlarına hizmet verme gibi, farklı iş ve dinlenme alanları farklı aydınlatmaya gereksinim duymaktadır. (Lehman-Smith, 2002).

Kullanıcının yapısı ve göz yapısı da bu konforu etkileyen faktörlerdir. Aydınlatma düzenleri, büroların mekân düzenleme şekillerine göre değişmektedir. Hücre tipi bürolarda mekân derinliği çok fazla olmadığından genellikle gün ışığından yararlanılmaktadır. Açık planlı bürolarda ise; mekân derinliği arttığından, gün ışığı miktarı yeterli olmamaktadır. Önceleri enerji tasarrufu önemli bir problem olduğundan; özellikle yapay aydınlatma doğal aydınlatmaya yardımcı olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde bilgisayarlar büro mekânlarına girmesi ile sağlıklı görme koşullarını sağlayabilmek için yapay aydınlatmanın doğal aydınlatmadan daha çok kullanıldığı görülmektedir.

Kapalı çalışma mekanında gün ışığının geliş yönü, çalışma yerlerinin düzenini, dolayısıyla bakış yönünü etkilemektedir. Genellikle, doğal aydınlatmadan daha iyi yararlanmak amacı ile çalışma masaları dış duvarlara dik yerleştirilmektedir. Işığın içeri maksimum 6,5 m girebildiği göz önüne alınıp diğer düzenlemeler ona göre yapılmaktadır. Güneşin çalışma yerine doğrudan geldiğinde karmaşaya yol açtığı unutulmamalıdır. Hücre tipi çalışma mekanlarında doğal ışıktan daha çok yararlanmak için cephe ve pencere oranına dikkat edilmelidir. (Çete, 2004).

Şekil 5.2 Commerzbank Binası'nın iç mekanından, şeffaf bölücü panelli ofis bölümleri, koridoru ve de atriuma bakan ofislerinden görünüş. (Çete, 2004)

'Commerzbank binasının tasarımında, binanın hem dış cephesinden hem de iç mekanlardan günışığından yararlanmak üzere detaylar geliştirilmiştir. Mesela, büro bölümlerinin bölücü panellerini şeffaf malzemelerden seçilmesiyle, koridorlar bile gün ışığını alabilmektedir. Binanın özel geometrisi, iç bahçeleri ve atrium bölümü aydınlatma sisteminin önemli parçalarıdır. Atrium kullenin en iç kısımlarında kalan çalışma mekanlarına gün ışığını almayı mümkün kılmaktadır. Binanın birçok alanında ve özellikle büro katları için standart aydınlatma ve tavan sistemi geliştirilmiştir. Asmatavanın altında gece aydınlatması olarak da kullanılabilen 1.5m x 2.25m grid sistemde lineer aydınlatma kurulmuştur. Bu sisteme ek olarak, ara hollerde ve bürolarda açık renklerin kullanılmasıyla iç mekanda aydınlık mekanlar oluşturulmuştur. (Çete, 2004).

Serbest düzenli çalışma mekanlarında, açıklığı ve çalışma alanının boyutunu vurgulamak için yüksek ve floresanlı aydınlatma kullanılabilir. Büyük çalışma mekanlarında sarı ışık, kullanıcının gözünü yoracağından kullanışlı değildir. Titreşimsiz ve beyaz bir ışık görsel konforu sağlayabilmektedir. Endirekt aydınlatma, şiddetinin az olması nedeniyle bilgisayar ekranı üzerindeki parıltıyı azaltarak ve ileriye dönük yeniden düzenlemeyi sağlayabilen maksimum esneklik ihtiyaçlarını barındıran bir çözüm olduğu için serbest düzenli çalışma mekanlarında tercih edilmelidir.' (Çete, 2004).

Çizelge 5.3 Büro binalarındaki direkt ve endirekt aydınlatma şeklinin karşılaştırılması.
(Çete, 2004)

DİREKT (DOĞRUDAN) AYDINLATMA	
AVANTAJLARI	DEZAVANTAJLARI
<p>Çok fazla enerji verimliliği</p> <p>Geniş imalatçı alanları, düşük maliyet garantisi</p> <p>Başlangıç ve bakım maliyeti düşük</p> <p>HVAC sistemine katılabilme</p>	<p>Mimari açıdan yumuşak ve genel çözümler</p> <p>Monitörler üzerindeki göz kamaştırıcı parıltıları kesmek için dikkatli planlama gerekmektedir.</p> <p>Kesici kenar teknolojisi yok.</p> <p>Çok fazla elektrik kabloları, montaj noktaları gerekmektedir.</p>
ENDİREKT (DOLAYLI) AYDINLATMA	
<p>Armatürler mimari özellikte veya tamamen gizli olabilmekte</p> <p>Göz kamaştırıcı parıltılar için en iyi çözüm</p> <p>Yenilikçi ve günümüzde teknolojileri mevcut armatürler</p>	<p>En az derecede enerji verimliliği</p> <p>Yüksek başlangıç maliyeti</p> <p>Gereksinimleri karşılamak için kısmi aydınlatmalar kullanma olasılığı var</p>

Ofis aydınlatmasında çalışanların konforunu artırmak amacıyla ortaya çıkan yenilikler mekan tasarımında yeniliklere imkan sunmaktadır. Ofis aydınlatmasında çıkabilecek büyük sorunlardan biri bilgisayarın iş yaşamında çok fazla rol oynamasıdır. Bilgisayar ekranında çıkan sorunlar, verimliliği düşürmekte, göz bozukluğuna ve psikolojik olarak rahatsızlığa sebep olmaktadır. Bu sorunu çözmek için aydınlatma için standartlar oluşturulmuş ve bu standartlara uygun yeni armatür tasarımları ile yapay ve doğal aydınlatmanın ayarlanması ile sağlanacaktır.

Doğal aydınlatma (gün ışığı) :

Güneş ışığının doğrultusu sürekli olarak değiştiğinden, gölge oranlarında değişmektedir. Bu nedenle de yapılar için her zaman yeterli aydınlatmayı sağlayamamaktadır. Doğal aydınlatmada; pencerenin geometrik durumu, büyüklüğü ve mekân derinliği, gün ışığının içeriye alınmasında etkili olmaktadır. Kullanıcının fizyolojik isteklerinin yanısıra; psikik

olarak dış dünya ile ilişki kurması bakımından pencerelerin oluşturulması gereklidir.

Büro yapılarında birçok kişi çalışır ve görme koşullarının da yüksek ve verimli olması gerekliliği düşünüldüğünde; büro yapısının dış biçimlenişinde cam yüzeylerin daha fazla olacağı açıktır. Büro yapılarında kullanılan giydirme cephe sistemi, bu amaçla oluşmuştur. Cam yüzeylerin fazla olması; mekân içinde dengesiz ısı, ışık, gölge, rutubet, nem, vb. gibi sorunları gündeme getirmiştir. Fakat teknolojik ilerlemeler, bu sorunları da çözmeye devam etmektedir.

Yapay aydınlatma (lamba ışığı) :

Lamba ışığı ile aydınlatmada; lambanın cinsi ve ışık verimi, lambaların ışık akışını yansıtan elemanların kalitesi, yapı içi aydınlatma şekli, yüzeylerin yansıma katsayıları, mekânın boyutu ve benzeri faktörlere bağlı olarak; nitelik ve nicelik hesabı değişkenlik göstermektedir. (Sakallı, 1997).

Ekranlı çalışmanın yapıldığı bürolarında aydınlatmayı sağlayan ışıklı bantlar yeterli olmamakta, başka çözümlere gereksinim duyulmaktadır. Tavandaki ışıklık ayrımlarını olabildiğince azaltmak ya da ortadan kaldırmak için, dolaylı olarak aydınlatılmış tavan yüzeyleri oluşturmak ya da asma tavanlar yapmak gerekmektedir. (Sakallı, 1997). Mekan aydınlatması özellikle çalışma ortamlarında eğer tavandan yapılıyor ise; homojen dağılması istenir buda enerji sarfiyatına neden olur. Bu nedenle, masa üstü aydınlatmaları önem kazanmış, tasarımcıların üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Aydınlatma armatürlerinin seçimi; yapının mimari biçimlenişi, rengi, donanımları gibi öğeler düşünülerek yapılmalıdır.

Çalışma ortamında yansımayı en eza indirmek için aşağıdaki koşulları sağlaması gereklidir ;

- Çalışma ortamına ışık kaynağının direk gelmesinin yerine; ekrana girecek belgelerin lokal olarak aydınlatılmasının uygun olacağı önerilmektedir.
- Pencerelerin; gerekli durumlarda kullanılabilecek ayarlanabilir perdelerle kapatılması önerilmektedir.
- Çalışma ortamlarında, ışığı yansıtan parlak boyaların yerine mat ve ışığı emebilen boyalar tercih edilmelidir.
- Çalışanların beyaz veya çok açık renkli giysilerden kaçınması; özellikle arka arkaya çalışmalarda yansımayı azaltıcı bir unsur olarak görülmektedir.
- Birbirine kontrast renkli alanların üstüste veya yanyana gelmesinden kaçınmak, özellikle gözün uyumu açısından önem taşımaktadır (beyaz klavyenin siyah bir

masa üzerine konması gibi).

- Işığın veya aydınlatmanın; çalışma ortamına eğik bir düzeyde gelmesi de yansımayı azaltacaktır.
- Çalışanın gölgesi; çalışma ortamı üzerine ve ekrana düşmeyecek biçimde gelmelidir. (Sakallı, 1997).

5.1.1.4 Akustik (İşitsel Faktörler)

Büro binalarında genel gürültü ve tek işitilen gürültüler olmak üzere iki türlü gürültü vardır. Çalışanların konuşmaları ve ayak sesleri, telefon sesi ve büro makineleri, ısıtma, havalandırma ve aydınlatma ekipmanlarının gürültüleri, bina dışından gelen gürültüler çalışma mekânındaki gürültü kaynaklarını oluşturmaktadır. (Onat 1995).

Büro binalarında denetlenebilen gürültüler:

Dış kaynaklı gürültü:

- trafik gürültüsü,
- sanayi gürültüsü,
- açık havadaki etkinliklerin gürültüsü.

Yapı içi gürültü :

- büro işlevinden kaynaklanan gürültü,
- tesisat ve teknik donatıların gürültüsü,
- insan gürültüsü, biçiminde olmaktadır. (Sakallı, 1997).

Akustik konforu belirleyen etkenleri; sesin şiddeti, sesin düzeyi, yapılan eylem, sesin kaynağı, sesin sürekliliği, sese karşı olan alışkanlıklar ve yaş olarak sıralayabiliriz. Buradan anlaşılacağı gibi sestten rahatsız olma sorunu oldukça öznedir.

Hücre büro da ses, konuşma odalardan, koridordan ve dışardan, duvar, döşeme ve tavandan titreşimle geçmektedir. Bu tip çalışma mekanlarında sestten korunmak için genellikle yapı fiziğine yönelik önlemler alınabilmektedir. Serbest planlı mekanlarda ise, gürültülerin dağıtılması ve yutulmasıyla optimum konfor düzeyine ulaştırılmaktadır.

Açık planlı bürolarda, ister insan ister makine olsun gürültü kaynakları ile alıcıların aynı mekanı paylaşma zorunluluğu akustik konforun sağlanmasını güçleştirmektedir. Verimlilik ve açık planlı büroların akustik tasarımında temel çelişkiler vardır. Akustik konforun da sağlanamaması dikkatin dağılması, konuşma düzeyinin artması gibi üretkenliği ve verimliliği azaltıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Açık planlı büroların tasarımında akustik, mekanın kullanım performansını doğrudan etkileyen bir özellik taşımaktadır. Akustik konforu sağlayacak koşulların oluşması, tefriş tasarımından asma tavan özelliklerine, mobilya seçiminden bölme elemanının boyutuna, hatta aydınlatma aygıtlarının biçimine kadar, büro içinde yer alan her nesnenin özenle ele alınıp incelenmesini gerektirmektedir. (Çete, 2004).

İnsan vücudunun fizyolojik olarak gürültüden etkilenmesi 50dB'den başlar. Serbest düzenli büyük bürolarda gürültü düzeyi 65dB civarındadır. Oysa bu değer 45-50dB'i geçmemelidir. (Gürer, 1997).

Bütün gürültülerin ortadan kaldırıldığı bir çalışma ortamı, çok gürültülü bir mekan kadar sakıncalıdır. Çünkü bu denli sessiz ve uyarıcı etkilerden uzak bir ortam uyuşturucu etki yapar ve merkezi sinir sisteminin gücünün azalmasına neden olabilir. Bu nedenle, özellikle geniş mekanlı bürolarda, akustik düzeyin belli bir mırıltı düzleminde tutulması düşümsel birikimi arttırıcı rol oynamaktadır. (Gürer, 1997).

5.1.1.5 Biyoklimatik Ortam Koşulları

Fizyolojik Konfor: Ergonomik değerlendirmeler, ortamın sıcaklığı, nemi, hava hareketi, aydınlık düzeyi ve akustik gereksinimleri olarak tanımlanmaktadır.

Biyoklimatik Konfor: Ortamın sıcaklığı, nemi, hava dağılımı, hava temizliği ve gürültü düzeyinin; arzu edilen şartlarda olması istenilen ortam koşullarını ifade etmektedir. (Sakallı, 1997).

Bireyin fizyolojik gereksinimleri; ortamın konforu için gerekli koşulları oluşturur. Kullanıcının biyolojik yaşamı için gerekli olan sıcaklık düzeyi, hava sirkülasyonu, aydınlık düzeyi, bireyin etkinliklerine uygun biyoklimatik ortam konforunu oluşturur. Bunların sağlıklı bir biçimde ortaya konulması, bireyi huzurlu ve sağlıklı kılar. Bu da bürodaki çalışma verimini yükseltmektedir. (Emiroğlu, 1977).

İnsanın kendini konfor içinde hissedebilmesi için gerekli taze hava gereksinmesi; 30-60 m³/saat olarak düşünülmektedir. Yaşam için zorunlu olan oksijenin ortamdaki oranı azalarak, karbondioksit oranının artması, ilk olarak baş ağrısı ve çeşitli rahatsızlıklarla güç ve verimin düşmesine neden olmaktadır. (Emiroğlu, 1977).

Çalışma ortamı ısı; hava sıcaklığına, hava akımına ve havadaki nem oranına bağlı olmaktadır. Kişinin çalışma ortamında ayrıca fiziksel bir güç sarfetmesi gerekli olmadığı için, çevre ısısının düzenlenmesi diğer ısı kaynaklarına göre düzenlenmelidir.

5.1.2 Psikolojik Gereksinimler

Çalışma ortamında temel amaç, huzurlu ve güvenli bir ortam içerisinde performansı artırmaktır. Böylece büro sisteminde temel öge olan insan gücü israf edilmeyecek, etkin ve verimli çalışma sağlanacaktır.

Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri, bir eylem yapılırken herhangi bir psikolojik rahatsızlığın duyulmaması için gerekli koşullar olarak tanımlanmaktadır. Bunlar işitsel ve görsel mahremiyet, toplumsal çevrenin, insan davranışlarına ilişkin özellikleri ile insanın içinde yer aldığı mekana ait form, renk, doku gibi estetik koşullardır.(Ketencioğlu, 2001).

Çizelge 5.4 Psikolojik kullanıcı gereksinimleri (İnceoğlu, 1982)

Psikolojik Kullanıcı Gereksinimleri	
Mahremiyet Gereksinimleri	Mekanın işitsel, görsel, kişisel ve toplumsal gizliliğe uygun olmasıdır.
Davranışsal Gereksinimleri	Mekanda kişilerin eylemlerin anında gereksinim duydukları mesafeler, bireysel sınır 45 cm, bireyler arası uzaklık 54-120 cm, toplum içi uzaklığı 120-360 cm, kamusal uzaklık 360 cm'den büyük olan görsel ilişkiye bağlı uzaklık.
Estetik Gereksinimler	Mekanın uygun biçim, renk ve dokusal özellikleridir.
Toplumsal Gereksinimler	Mekandaki toplumsal(sosyal) ilişkiler, toplumsal yapı-kuruluş gerekleridir.

Psikolojik kullanıcı gereksinimlerine tablodaki gereksinimlerden farklı olarak motivasyonu da ekleyebiliriz.

Bir büro mekanı tasarlanırken fiziksel özellikler ne kadar iyi olursa olsun, insanların psikolojik özellikleri ve bunların sonucunda ortaya çıkan davranışsal faktörler incelenmemiş, tasarıma yansıtılmamış ise beklenen performansı almak mümkün olamamaktadır. Bu yüzden büro çalışma mekanlarında davranışsal faktörlerin incelenmesi ve bu faktörlerin tasarıma yansıtılması gerekmektedir. Çünkü kullanıcılar çalışma mekanında yapacakları işe konsantre olabilecekleri morali almadıkları sürece verimli olamamaktadırlar. Mekan içerisinde fiziksel faktörler kişileri değişik davranışsal etkiler altına sokabilmekte veya kişilerin davranışsal özellikleri mekanın fiziksel özelliklerini değiştirebilmektedir. (Aluçlu, 2000)

Konfor emniyet ve verimlilik açısından psiko-sosyal çevre koşulları ile insan arasındaki etkileşimler göz önüne alınmalıdır.

5.1.2.1 Mahremiyet

Mahremiyet, bir kişinin veya grubun çevresiyle kurmak istediği toplumsal ilişkilerde denetim hakkını elde tutması veya elde tutma isteği demektir.

Mahremiyet günlük hayatımızı kesintisiz olarak sürdürebilmemiz için gerekli olan temel değerlerden bir tanesidir. Kullanıcılar komşu çalışma istasyonlarındaki konuşma seslerini duymaktan ya da kendi çalışma alanları çevresinde gelişen olayları görmekten, izlemekten rahatsız olmaktadır. Bu yüzden çalışma alanları planlanırken kullanıcının görsel ve işitsel mahremiyetinin korunması gereği de dikkate alınmalıdır.

‘Mahremiyet, görsel ve akustik (işitsel) olarak ikiye ayrılabilir.

Görsel mahremiyet görmek ve görülmek olarak iki türde ortaya çıkmaktadır. Özellikle serbest düzenli bürolarda, birçok kişiyi görmek, hareketleri algılamak, dikkat gerektiren işlerde verimi düşürmektedir. Güçlü konsantrasyon gerektiren işlerde çalışma mekanının izole edilmesi verimi arttırmaktadır. Bu gibi durumlarda, geniş mekanlı bürolarda hafif bölmelerle hücreler oluşturulmaktadır. (Gürer, 1997).

Akustik mahremiyet, gelen sesin rahatsız olma ya da konuşmaların istenmeyen kişiler tarafından duyulması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kişiler, yaptıkları telefon görüşmelerinin iş ile ilgili bile olsa diğer çalışanlar tarafından işitilmesini, dinlenmesini ya da konuşmalarının

duyulmamı istememektedirler. Bugünkü teknik olanaklarla gürültünün denetlenmesi mümkündür. Mekan akustiği ya yapı fiziğine yönelik önlemlerle ya da gürültünün dağıtılması veya yutulmasıyla elde edilmektedir. (Gürer, 1997).

Hem görsel, hem işitsel açıdan gerekli mahremiyet düzeyinin sağlanması çalışanların huzursuz olmaması ve işlerine önem verebilmeleri için oldukça önemlidir. Mahremiyetin düzenlenmesinde; durumsal farklılıklar, kültür, cinsiyet gibi birçok faktör etkili olmaktadır.(Çete, 2004).

Çalışanların mahremiyetinin sağlanması gerekliliğinin en önemli nedeni; işleri ile ilgili konsantrasyonlarının başkalarını görmekten veya seslerini duymaktan bozulacak olmasıdır. Çalışma mekanında kullanıcıların kendi hareketlerinin algılanması ya da başkalarının hareketlerini algılamaları iki ayrı psikolojik problemi beraberinde getirir. Başkalarının hareketlerini algılamak dikkatlerinin dağılmasına sebep olabilir ve işlerindeki verimliliği düşürebilir. Başkaları tarafından hareketlerinin izlenmesi/denetlenmesi ise baskı yaratarak psikolojik rahatsızlık verebilmektedir.(Çete, 2004).

5.1.2.2 Davranışsal Gereksinimler

İnsanların bireyselliklerini ve kişisel ilgi alanlarını çeşitli eşyalarla ya da dekore ettikleri mekanlarla ifade etmek gibi bir gereksinimleri vardır. Bu mekan tanımlamanın ve sahiplenmenin yoludur. Diğer bir deyişle, mekanın kontrolünü ele geçirmek ve kişisel damgayı basabilmek önemlidir. Bu durumun oluşabilmesine izin vermek, kullanıcıların söz konusu kullandıkları mekanları sahiplenmelerini ve daha iyi kullanmalarını sağlayacaktır. (Aksu, 2000).

5.1.2.3 Estetik Gereksinimler

İnsanın içinde yer aldığı mekana ait form, renk, doku gibi estetik koşullarla ilgili olarak da çeşitli psiko-sosyal gereksinimleri söz konusudur. Mekan biçimi ve geometrisi onu oluşturan yüzeylerin malzeme, renk, doku, desen gibi belirleyici özellikleri ile algılanabilmektedir. Bu görsel karakteristikler bir mekandaki; görsel ağırlığı, algılanan boyut ve oranını, ışık yansıtma derecesini, akustik özelliklerini etkilemektedir. (Aluçlu, 2000).

Renk

‘Büro mekanlarında oluşturulan görsel değerler aydınlatma ile sınırlı kalmamaktadır. Çalışma

alanlarını oluşturan mobilya, bitki, seçilen malzeme ve renk kalitesi kullanıcı varlığı üzerinde etkiler yaratır. Renk, mekan algılanmasının gelişimine aynı zamanda mekanın işlevini ifade etme yoluyla katkıda bulunur. Mimari mekanda renk uyumu, renk aracılığı ile mekan algılanması yaratmanın amaçlarıdır. Yapılan deneylere göre açık değerdeki renkli yüzeylerin, koyu değerdeki renkli yüzeylerden ölçü bakımından daha büyük algılandıkları saptanmıştır. (Kıran, 1992).

‘Mekân algılanması; en önemlileri görme, duyma ve mekândaki hareketin hissedilmesi olan; çeşitli duyu organlarını içeren karmaşık bir süreçtir.

Mekânın algılanması; ışık algılanması, mekansal organizasyonların algılanması ve renk algılanması gibi; algılama türlerinin bütünleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Farklı konumlardaki ve farklı boyutlardaki mekân öğelerinin renklerinin yüzeylerinin göze ulaşan renk uyarılarına bağlı renk algılanmalarının etkileri ile ilgili deneyler yapılmıştır. Açık değerdeki renkli yüzeylerin, koyu değerdeki renkli yüzeylerden ölçü bakımından daha büyük algılandıkları saptanmıştır.

Bireyin; bedensel ve zihinsel yeteneklerini geliştirebilmesi çevresinde huzurlu olmasına bağlıdır. Renk, bu istekleri karşılamada önemli bir etkidir. Rengin psikofiziksel ve psikometrik etkileri, kan basıncını arttırabilmekte kanın ve mide salgılarının düzeninin değiştirebilmektedir.’ (Kıran, 1992).

Renkli bir çevre; bireyi sağlıklı, mutlu; mutsuz veya hasta edebilir. Doğru seçilen bazı renkler dikkat yeteneğini arttırırken; bazıları ise dikkati dağıtabilmektedir. Çevresinden, kullanılan mobilyalardan, renklerden rahatsızlık duyan çalışanlar; başarılı ve verimli olması beklenmemektedir.

Çizelge 5.5 Renklerin Genel Psikolojik Etkisi (Çete, 2004).

Renk	Uzaklık etkisi	Isı etkisi	Psikolojik etki
Mavi	Uzak	Soğuk	Sakinleştirici
Yeşil	Uzak	Nötr/çok soğuk	Çok sakınleştirici
Kırmızı	Yakın	Sıcak	Huzursuz uyarıcı

Turuncu	Çok yakın	Çok sıcak	Uyarıcı
Sarı	Yakın	Çok sıcak	Uyarıcı
Kahverengi	Çok yakın	Nötr	Uyarıcı
Mor	Çok yakın	Soğuk	Saldırgan/huzursuz

Renk, form ve mekânların boyut ve niteliklerini algılayışımızı da etkilemektedir. Linton, yaptığı çalışmada rengin üç boyutlu tasarımlarda etkisi olduğunu ispatlamıştır. Yaptığı çalışmaya göre renk, boyut, şekil ve biçimin görüntüsünü değiştirebilmektedir. (Aluçlu, 2000).

Çizelge 5.6 Renklerin kullanıldıkları mekanlara göre bireyler üzerindeki etkisi (Varlı, 2004)

Renkler	Kullanıldıkları Mekanlar	Bireyler Üzerindeki Psikolojik Etki	Bireyler Üzerindeki Görsel Etki
Tek Renklilik	Doğayla bütünleşen mekanlar	Sakinlik, aşırısı tek düzelik	Düzen ve birlik
Çok Renklilik	Genelde eğlence, oyun amacıyla kullanılan mekanlar	Canlılık, aşırısı karmaşa ve huzursuzluk	Çeşitlilik
Koyu Renk Zemin Üzerinde Koyu Renk Elemanlar	Cepheler ve döşeme	Zenginlik	Hafiflik
Açık Renk Zemin Üzerinde Koyu Renk Elemanlar	Cepheler ve döşeme	Uyarıcı	Ağır
Uyumlu Renkler	Doğal ve uzun süreli kullanılan mekanlar	Huzur verici, rahatlatıcı ve güven verici	Gözü yormayan düzen, renk şiddetlerinin kırılıp yumuşaması
Uyumsuz Renkler	Sıradan mekanlar	Huzursuz edici	Gözü yoran, karmaşık renk korelasyonu
Karşıt Renkler	İlgi çekici kılınmak istenen mekanlar	Uyarıcı, heyecan verici ve tahrik edici	Renkte şiddet artışı bazı öğelerin öne çıkmasını sağlar. Renklerin eşit oranda kullanılması etkilerinin nötrleşmesini sağlar.
Pastel Renkler	Genelde konut alanlarında	Sakinleştirir	Gözü dinlendirici

Parlak Renkler	Kısa süreli daha çok ticari amaçlı mekanlarda	Heyecan ve neşe verici	İlgi çekici
Açık-Soğuk Renkler	Sıkıcı, dar, yüksek yüzeylerle çevrili hücresele mekanlar	Ferahlık	Genişlik
Koyu Doygun Renkler	Genişlik ya da uzunluğuyla insan ölçeğinden kaçan mekanlar	Güven, rahatlık	Darlık
Nötr Renkler	İki mekan arasında geçiş görevini üstlenen dinamik mekanlar	Güven, uyum	Mekan özelliklerini koruma

Psikolojide renk için yapılan tanımlardan biri de şöyledir; bir mekanın renk oluşumu insanların ruh halini, performansını etkilemektedir. Çalışma ünitelerinde renk ve malzeme seçimi çok önemlidir. Doğru renk seçimi; algılamayı kolaylaştırabilmekte, kolay ayırdedebilirlik sağlanacağı için gözleri rahat ettirmekte ve stresin atılmasına yardımcı olmaktadır.

Rengin fiziksel özellikleri; tonu, aydınlık derecesi ve doygunluk dereceleriyle tanımlanmaktadır. (Varlı, 2004).

Renk; psikik etkileri bakımından iki grupta incelenmektedir: Sıcak renkler (sarı, turuncu, kırmızı), soğuk renkler (yeşil, mavi, mor).

Soğuk renkler; sakinleştirici, dinlendirici ve serinlik duygulan uyandırır. Nesnelerin algılanmasında; gerçek uzaklıklardan daha uzakta bulundukları izlenimi verirler. Gerçek boyutlarından daha küçükmüş gibi algılanırlar. Soğuk renkler; kütlelerin görüntüsünde ağırlık etkisini artırır.

Sıcak renkler; uyarıcıdır. Canlılık ve dinamizm etkisi taşırlar Nesnelerin algılanmasında; olduğundan daha büyük ve yakındaymış izlenimi yaratırlar. Sıcak renkler, kütlelere ayrıca hafiflik etkisi de verirler. (Varlı, 2004).

‘Renk kullanıldığı mekanı etkilemektedir. Örneğin; bir mekanda parlak renklerin yoğun olarak kullanılması heyecan ve neşeli bir etki yaratırken, sakin ve pastel tondaki renkler dinlendirici bir etki yaratmaktadır. (Varlı, 2004).

Frank H. Mahnke' ye göre büro mekanlarında renk konusuna genel olarak bakıldığında, aşağıdaki beş ana unsur dikkate alınmalıdır ;

- Renk bakımından başarısız büro mekanları, işyerinde genel verimliliği düşürmektedir. Özellikle gri, kirli tonlardaki beyaz ve sarı renkteki mekanlar, çalışanlar üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Bir işyerinde mantıksal olarak işverenin, çalışanlara onlarla ilgilendiği imajını yansıtması olumlu bir davranış biçimidir, ancak bunu çalışanları rahatsız edebilecek renklerdeki mekanlarla değil, onların moral olarak kendilerini daha iyi hissedebilecekleri renklerdeki mekanlarla göstermelidir.
- Çevresel koşullardan memnuniyetlik düzeyi, iş performansı ile yakından ilgilidir.
- Bir büro çalışanı uyanık geçirdiği saatlerin yaklaşık yarısını büro mekanında geçirmektedir. Tatmin edici düzenlemeler gerçekleştirmek, şirketin gösterdiği bu ilgiye karşılık çalışanların verimliliklerinin de artmasını sağlamaktadır.
- Düzenli bir çevre kişilerde düzenli bir düşünme yapısı yaratırken, karmaşık çevreler kişilerin düşüncelerinde de karmaşıklığa yol açabilmektedir.
- Sağlıklı bir çevre yaratılmasında sadece görsel deneyimler yeterli olmamaktadır. Bu konuda başarılı çözümler gerçekleştirebilmek için geniş kapsamlı, detaylı araştırmalardan, çalışmalardan ve deneyimlerinden faydalanmak gerekmektedir. (Varlı, 2004).

Malzeme

Büro binalarında, malzemelerin nasıl kullanılması gerektiğinin algılanması ve kullanım şekli sürekli değişmektedir. şirketin imajı, malzemenin sürdürülebilirliği, işletme ve bakımı, malzemenin bölgesel kullanımı ve maliyet yararları gibi faktörler malzeme seçimini etkilemektedir. Çevreyle dost ve enerji verimliliği olan sürdürülebilir malzemelerin kullanılması, şirket sahiplerinin malzemelerden, mekanik ve elektrik sistemleri gibi bina sistemlerinden uzun süreli maliyet kazançlar sağlamaktadır. (Çete, 2004).

Dayanıklı, sağlam, kolay temizlenebilir ve minimum bakım yöntemleri (boyama gibi), gerektiren malzemeler büro binalarında seçilmelidir. Döşeme malzemeleri kaygan olmamalı rahat harekete olanak vermeli, kolay temizlenmelidir. Çalışma mekanlarında kullanılan malzemelerin ses yutucu ve tutucu özelliğe sahip olması istenmektedir. İç duvar malzemelerinin ses geçirmesi ve kir tutmaması tercih edilmelidir.

Binalarda kullandığımız malzemeler, binanın hem strüktürüne hem de estetiğine etki ederek, tasarımın oluşmasında etkili olduğu gibi, insan üzerindeki dolaylı etkisi sebebiyle verimliliğide etkilemektedir.

5.1.2.4 Toplumsal Gereksinimler

Fizyolojik gereksinimlerden daha karmaşık bir görünümde olan kişilerin toplumsal ve psikolojik gereksinimlerinin, mevcut bilimsel ve teknik yöntemler ile yeterli bir şekilde belirlenmesi zaman içinde değişken olmaları nedeni ile güç olmaktadır. (Atasoy, 1976).

Çevrenin biçimlenmesinde toplumsal etmenlerin (gelenek, örf, adet vb. gibi) etkili olduğu, çeşitli araştırmaların sonucunda sosyologlar tarafından ortaya konulmuştur. Araştırmaların sonucunda da bu etmenlerin mekana etkisi konusunda, tam bir genelleme yapmaları mümkün olmamıştır. Toplumsal etmenlerin bilinmesi, tasarımcıyı mekanı oluşturmada yönlendirme açısından önemli olmaktadır. (Atasoy, 1976).

‘Kişilerin fiziksel çevre ile ilişkileri çeşitli sosyo-kültürel (toplumsal) etmenlerin etkisi altındadır. Bu karşılıklı ilişkide kişi, davranışlarını bir ölçüde çevreye uydurmaya çalışırken, diğer yandan da çeşitli biçimlerde fiziksel çevreyi kendi gereksinim ve istekleri doğrultusunda etkilemektedir. (Emiroğlu, 1977).

İşletmelerde kullanıcılar arasındaki ilişkilerin sağlıklı olabilmesi, kullanıcıların oluşturduğu çeşitli gruplar arasındaki uyum ile sağlanmaktadır. Kullanıcı grupları; yaş, cinsiyet, yaşam düzeyi, çevre ve kültürel özellikler (din, felsefe, görenek, gelenek) gibi belirleyicilerden oluşmaktadır. Bağlı olunan siyasi parti, spor kulübü, dernek, doğum yeri ve bölgesi gibi faktörlerin meydana getirdiği gruplaşmaların da etkili olduğu görülmektedir. (Varlı, 2004).

‘Hawthorne'deki araştırmalara konu oluşturan bir grup bireyin, en kötü fiziksel çalışma koşulları altında da verimliliklerinin artması, diğer bir takım faktörlerin de rol oynadığını açıkça ortaya koymuştur. Araştırmalar sırasında gittikçe kötüleşen çalışma koşullarına rağmen, işçilerin birtakım grup faktörlerinin etkisi altında daha fazla çalışmaya devam etmeleri, bu iddiayı destekler bir nitelik göstermiştir. Bunun üzerine araştırmacılar, iş ortamında belirlenmiş olan bazı önemli toplumsal faktörlerin fiziksel koşullara göre daha çok etkili olduklarını söylemektedirler. (Varlı, 2004).

Hawthorne Araştırma sonuçları;

- Bireyin verimliliği ve dolayısıyla işletmenin verimliliği bireyin psikolojik ve toplumsal kapasitesine bağlıdır. Toplumsal kapasiteyi de kişinin üyesi bulunduğu grup dinamikleri (grupta bireylerarası ilişkiler, gruba ait olma ve ona bağlı olma duygusu, grubun üyesi olmanın verdiği tatmin vb.) belirler.
- Yönetici, çalışanların toplumsal kapasiteleri hakkında ne derecede çok ve sağlıklı bilgiye sahip olabilirse, onları etkili biçimde yönlendirmesi o derece kolay olacaktır.
- Aşırı iş bölümü ve uzmanlaşma, iş yaşamında monotonluk ve dar hücreler içinde çalışmaya neden olması bireylerde moral düşüklüğü ve buna bağlı olarak uzun vadede verim azalmasına yol açacaktır. Bu nedenle çalışma ortamı ve işin düzenlenmesinde çalışanların gruplar halinde ve sevdikleri bireyler ile birarada çalışmalarının sağlanmasına büyük özen gösterilmelidir.
- Bireyi çalıştırmada ekonomik değil, psiko-sosyal (toplumsal) faktörler (moral, ait olma duygusunun tatmini, toplumsal dayanışma vb.) daha önemli rol oynar. Bu toplumsal faktörlerden bazıları; yönetici ile çalışan birey arasındaki ilişkilerin biçimi, kişinin ailevi durumu, grup içindeki konumu ve işteki başarı derecesi olarak sıralanabilir.
- İşletme içinde yöneticilerin istekleri ve denetimleri dışında bireylerarası toplumsal ilişkilerin doğurduğu birtakım süreçlerin varlığı bir gereçtir. Bu doğal süreçler bireyler ve gruplar arası ilişkilerin doğal sonuçları olarak ortaya çıkmaktadırlar. (Varlı, 2004).

5.1.2.5 Motivasyon

Dışsal ve içsel iki tür motivasyon türü vardır. Eldeki sorunu çözmeye yönelik içsel bir tutku, para gibi dış ödüllere oranla, insanı çok daha yaratıcı çözümlere götürür. İçsel motivasyon, iş ortamı yoluyla en doğrudan etkilenebilecek unsurdur. Çalışma mekanlarında yöneticilerin en yaygın kullandığı dışsal motivasyon aracı paradır; para insanları yaratıcı olmaktan alıkoymaz. Ama birçok durumda, insanlarda kendilerini kontrol altında tutuldukları hissini uyandırdığı için, para motivasyon olarak pek yararlı olmaz. Daha önemlisi, para tek başına çalışanların işlerini büyük istekle yapmasını sağlamaz.

Çalışma mekanlarında, motivasyon ve iletişim eksiklikleri, insan yaratıcılığını ön plana çıkaracak sistemlerin olmaması, iş monotonlukları, sürekli eğitim ve gelişim ortamının

yaratılmaması gibi faktörler de çalışanlar üzerinde iş tatminsizliği yaratmakta ve iş verimini olumsuz yönde etkilemektedir. (Çete, 2004).

Çalışanların yaşadıkları mekan üzerindeki kontrollerinin kaybı duygusu, bir çeşit plan ve bütün çalışanların tasarım sürecine katılmaları ile oluşturulacak bir katılım politikası ile telafi edilebilir. Ancak böylesi bir politika ile çalışanlar motive edilip örgüte olan bağlılıklarını gösterme fırsatı bulabilirler. Kullanıcının tasarım sürecinin parçası haline gelmesi, başarılı bir çalışma alanı tasarımının anahtarıdır.

Sürecin kritik bir noktası, çalışanların her aşamada, bu yeni stratejilerin ve tasarım kararlarının kuruluşu, dolayısı ile kendilerine, doğrudan faydalı olduğunu görmeleri ve inanmalarıdır. Sürecin bir parçası olarak moralleri düzelecek ve kişisel motivasyonları güçlenecektir. Tasarım sürecini sahiplenme duygusu, gelecekteki işleri yapmak için daha fazla katılım anlamına gelmektedir. (Duffy, 1997).

5.2 Teknik Alt Yapı Faktörleri

5.2.1 Sirkülasyon

İnsanların bina içerisinde hareket etmelerinin yolu, yani sirkülasyon, iç mekan düzenlenmesinin ve mekanın verimli olarak kullanılmasının anahtarıdır. Yatay ve dikey sirkülasyonu, karşılaşma fırsatı ve iletişim için maksimum olanaklar yaratabilecek şekilde tasarlanmalıdır.

Büro binalarında, ortak sirkülasyon ve öncelik yolları, ana yol tespit edilerek esnek kullanım alanları tanımlanmalı ve tutarlı trafik yolları yaratılmalıdır. Ana yol sayesinde, ikinci derece olan sirkülasyona talep azalarak, diğer kullanıcılar için büro içerisinde kullanılabilir alan sağlanabilmektedir. Sirkülasyon çevresi, geleneksel bürolardaki iç yolların aksine, büro kullanım alanlarını bozmamakta ve kendi içinde departmanlar arasındaki iletişimi geliştirdiği için oldukça yararlıdır. İyi bir sirkülasyon çevresi, hızlı ve verimli çalışan bir alan planlamasına, iş yöntemleri ve organizasyonel ihtiyaç değişimleri gibi olaylarda etkili maliyet düzenlemelerine müsaade etmektedir. (Çete, 2004).

Büro binaları içerisinde, sirkülasyon alanları, döşeme şekilleri, tavan şekilleri, tavan yüksekliğinin değişiklikleri, çalışma mekanlarının genişlemesi veya küçülmesi ve duvarların

açıları gibi iç mimari unsurlar başlıca yol bulma yöntemleridir. Bu unsurlar, sirkülasyonu kolaylaştırıcı ve iş akışını hızlandırıcı etkenlerdir. (Çete, 2004).

5.2.2 Güvenlik Etkisi

İnsanların çalışırken kendilerini güvenlikte hissetmesi gerekmekte; bu, işe olan konsantrasyonlarını artırarak, performanslarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle güvenliği sağlamak için;

- ‘Yangın, deprem, su baskını gibi doğal felaketleri bildiren,
- Radyoaktif serpinti tehlikesini bildiren,
- Hırsızlık, soygun, sabotaj girişimini bildiren vb. sistemleri öngörülmelidir. Diğer bir deyişle yapının komple otomasyonu (kontrolü) sağlanmalıdır.’ (Özek, 1992).

Büro binalarında bulunan ısıtma, soğutma, iklimlendirme sistemleri, kullanma suyu üretimi ve dağıtımını ile ilgili sistemler, sıhhi tesisat sistemleri, yangınla mücadele sistemleri, elektrik enerjisi ile ilgili sistemler, zayıf akım sistemleri ve asansörler gibi teknik hizmetlerin işletme kolaylığını ve işletme güvenirliliğini sağlamaktadır.

Kullanılmış güvenlik ölçümlerinin hassasiyeti, boyutu ve cinsi bir şirketin kültürüne ve felsefesine bağlıdır. Mesela bazı firmalar, güvenlik yöntemi olarak standart kapı kilitleme ya da büro katındaki tüm kapıları kilitleme gibi ve binanın ziyaretçi girişinin olduğu bölümde yüksek sıkı güvenlik önlemleri sağlamaktadır. Anahtar kartlarını değiştirmek, kilitleri ve onlara yeni anahtarlar sağlamaktan daha kolay olduğu için birçok firmada elektronik kontrollü anahtarsız onay kartları çok yaygınlaşmıştır. (Çete, 2004).

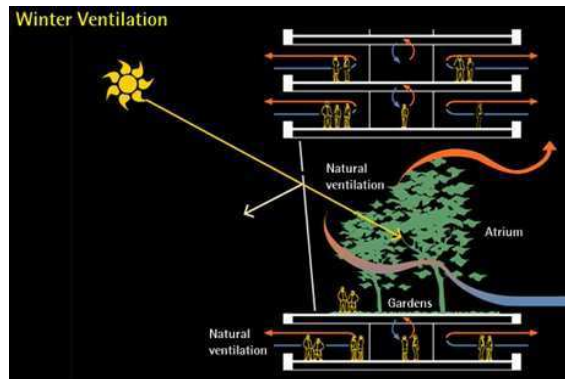
Kullanım amacı doğrultusunda en verimli çalışma ortamının sağlandığı, işletme masraflarının en aza indirildiği işletmede, en ileri teknolojilerin kullanıldığı problemsiz binalar " akıllı bina" olarak nitelendirilmektedir. Akıllı binalarda amaç, teknolojinin en son imkânlarını ve bunları birbirine bağlayarak kullanmak ve onlardan gelen verilere yanıt vermektir. Yani bina ortamında otomatik kontrol ağının egemen olmasıyla binanın yerel ve merkezi kontrolleri arasında denge kurulmakta, kullanıcıların kendi ortamlarını belli şuurular çerçevesinde ayarlamaları sağlamaktadır. (Sakallı, 1997).

5.2.3 Havalandırma ve İklimlendirme

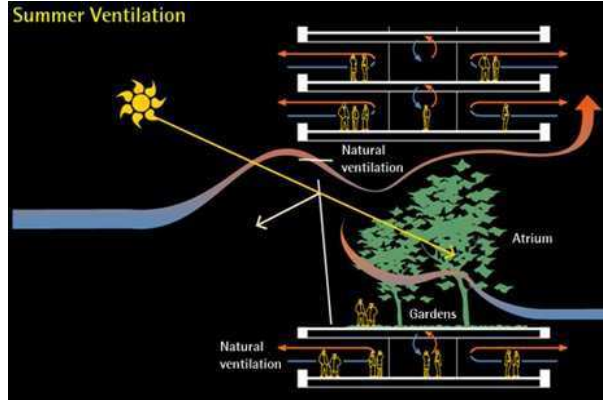
Geleceğin büro binalarının ‘akıllı bina’ kavramına uygun, yüksek teknolojiye sahip cihazlar ve bilgisayarlı kontrol sistemleri ile donatılacağı ortadadır. Ancak bir büro binasının içinde yaşayanların sağlık ve konforunu temin edebilmesi için bu yetersiz kalabilmektedir. Bunun için, büro binalarında iç ortamda daha iyi konfor ve daha yüksek iç hava kalitesi sağlayacak klima havalandırma sistem alternatifleri, mekanik araştırma konularındandır. Deplasmanlı havalandırma, yüksek iç hava kalitesi ve enerji tasarrufu sağlayabilme potansiyeli ile geleneksel sistemlere karşı güçlü alternatiflerden biridir. (Okutan, 2001).

Büroda çalışanların hava ihtiyacı kişi başına; küçük ve orta büyüklükteki çalışma mekanlarında 20-40 m³/saat, büyük çalışma mekanlarında 40 m³/saat kadardır. Bu değerlerle 15 m³/saat’in altına düşmemelidir. (Gottschalk, 1968).

Frankfurt’ta Norman Foster’ın tasarlamış olduğu Commerzbank Binası’nın yarışma şartnamesinde bulunan kullanıcı tarafından denetlenebilen havalandırma koşulunu sağlamak amacıyla, doğal havalandırma ve enerji korunumunu sağlayarak kullanıcının basitçe kullanabileceği ve pencerelerin açılabilmesi bir sistem geliştirilmiştir. 14 m yüksekliğindeki iç bahçelere bakan bürolar, pencerelerden doğal olarak ve atriuma bakan bürolar ise, dolaylı olarak havalandırılmaktadır. Bahçelerin dış cephe yüzeylerinin üst kısmında bulunan kapakların açılmasıyla yeterli temiz hava bina içerisine alınarak büro mekanlarına dağıtılmaktadır. Rüzgarlı ve soğuk hava koşullarında bu kapaklar otomatik olarak kapanmakta ve mekanik havalandırma devreye girmektedir. Asmatavan üstünden geçen “soğuk su tavan sistemi” alışlagelmiş sorunlu klima tekniğinin yerini alırken, ısıtma alışlagelmiş sistemlerle çözümlenmiştir. Binanın ısıtması, dış ve atrium cephelerine monte edilen statik radyatörler yapılmaktadır. Mekan kullanıcıları, mekandaki ısıyı belli bir ölçüye kadar kendileri ayarlama olanağına sahiptir. (Ataç, 2000).

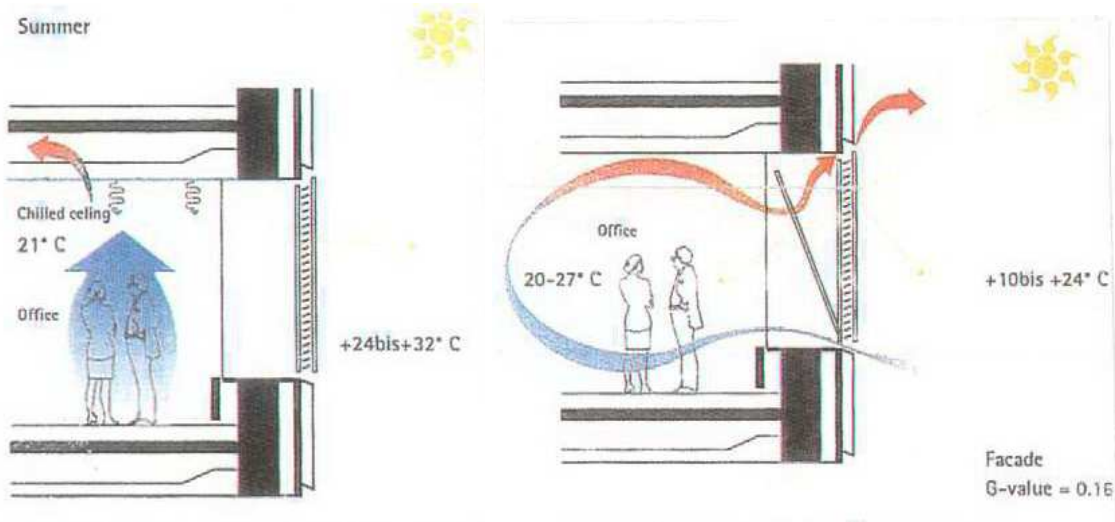

Şekil 5.3 Commerzbank Binası'nın kış doğal havalandırma şematik kesiti (Çete, 2004)

Şekil 5.4 Commerzbank Binası'nın yaz doğal havalandırma şematik kesiti (Çete, 2004)

Büro binalarında iç hacimlerdeki konfor ve hijyenin artırılması, büroda çalışanların verimlerini artırarak, bu şekilde yatırım geri dönüşünü artan kar marjları sayesinde önemli ölçüde kısaltarak, bunun karşılığında çalışan tatmini de sağlayarak, bu uygulamaları çekici hale getirebilmektedir. Bu, iç hacimlerdeki konfor ve hijyen, doğru havalandırma sistemlerinin kullanımıyla gerçekleştirilebilir. Bu sistemlerin verimli ve başarılı uygulanabilmesi ise, mimari ve mekanik tesisatın dikkatli koordinasyonunu ve mekanik tesisat sistemlerinin uzman tasarımını gerektirmektedir. (Çete, 2004).

Şekil 5.5 Commerzbank'da, doğal ve mekanik havalandırmanın işletimi (Michalek, 1997)

5.3 Alan Faktörü

'Mekân düzenlemede kullanıcının nitelik ve nicelikleri ile gerekli alan gereksiniminin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Mekân içinde kişi ve işleyişlere ayrılan alanların

yeterli olup olmadıklarının tespit ve kontrolünü sağlayan sayısal değerler programlama ve planlama çalışmaları için gereklidir.

Alan standartları :

- işletmenin yönetim şekli ve işletme anlayışına,
- kişi veya grupların, işletme hiyerarşisi içindeki konumlarına,
- mekânın düzenlenme biçimine,
- kullanılacak donanım ve donatıya,
- kişisel gereksinimlere bağlı olarak işletmeden işletmeye farklılıklar göstermektedir.

Bu nedenle alan standartları ile ilgili kesin rakamlar verebilmek olanaksızdır.

F.Dufiy: "Bir büro binasında alan gereksinimini ön etüdlerle belirleyebilmek için, işletmedeki personel başına min. net 9,3- 11,6m²'lik bir alana gereksinim vardır. Bu rakamlara, esas sirkülasyon, çekirdek ve normal hizmet alanları dahil değildir. Eğer yemek ve dinlenme gereksinimleri de bina içinde karşılanıyorsa kişi başına düşen alan 14m²'ye çıkarılmalıdır" demektedir.

Hücreli büro mekanlarında, alan standartları, odaların metrekare büyüklükleri olarak tanımlanmaktadır. Kişi başına düşen alan, odanın bireysel olarak kullanılması veya farklı kişilerce kullanılmasına bağlı olarak yükselmekte veya azalmaktadır.

Grup ve büyük büro mekânlarındaki alan gereksinimi de işletmeden işletmeye değişmektedir. Ancak ön program çalışmalarında bu alan genellikle 12 m² (net) olarak kabul edilmektedir. (Emiroğlu, 1977).

5.4 Kültürel Faktörler

Genel olarak kültür; 'Her örgütün, yaptığı şeyleri nasıl yaptığını anlatan bir kültürü vardır. Burada da önemli olan şey ise daha özel bir kültür- bir örgütü diğerlerinden ayırmaya yarayan, zenginleştirilmiş ve derine yerleştirilmiş olan değerler ve inançlar sistemidir.' (Kısmet, 1999).

İnsanların çevre ile ilişkileri ilk aşamada onların kültürel farklılaşmalarına yol açmışsa, bugün kültür ötesi bir çevresel yaklaşımın gelişebileceğini düşünmek de yanlıştır. Her ne kadar kapitalist üretim şekilleri insanları birçok konuda benzer biçimsel ve çevresel tercihler yapmaya itiyorsa da bugün yeryüzündeki farklı kültürlerle baktığımızda, Batı dışında birçok

kültürün hala kendi çevre ilişkilerini ve estetiğini yarattığını ve bunun kaçınılmaz olduğunu görüyoruz. Nasıl ki kültürlerin gelişmesi insanların doğal, sosyal ve ekonomik olarak buldukları çevreye uyumundan kaynaklanıyordu, bugün de ileri teknolojilerin insanları doğal, sosyal ve ekonomik etkilerden bağımsızlaştıramadığı yerlerde kültürler ve de çevre ilişkileri bu faktörlere bağımlı olarak kimliklerini korumaktadırlar. Kuşkusuz bunlar öncelikle batı dışında, yani ileri teknolojiye hakim olmayan kültürlerde görülür. (Erzen,2006).

Kültürü anlamak için, kültürün temel varsayımlarının anlaşılması gerekliliğinden yola çıkarak araştırmacılar, dünyanın kültürlerini araştırmak için yapılar oluşturmuştur. Kültürel farklılıkları ve farklı kültürden insanların neden farklı davranışlar sergilediğini anlamaya yardımcı modeller oluşturmuşlardır.

Kluckhohn ve Strodtbeck'in oluşturduğu kavramsal yapı, insanlar arası ilişki'ye göre; 'bireysel' toplumlar kendilerini kişisel özellikleri ve kazanımlarıyla tanımlarlar. 'Grup eğilimi' olan toplumlarda ise uyum, birlik ve bağlılık önemlidir. İnsanlar birbirlerinin yerine sorumluluk almaktan kaçınmazlar. 'Hiyerarşik' yapıdaki toplumlarda grup ilişkileri önemlidir ancak aynı zamanda bir toplum ya da örgütün içindeki grupların göreceli sıralaması da önemlidir. (Can vd., 2006).

Kluckhohn ve Strodtbeck'in oluşturduğu yer yönlendirme kavramı; insanların yer paylaşımının nasıl olduğunu inceler. Halka ait toplumlarda, yer herkese aittir. Japon örgütlerinde, büro düzenlemesi açık alanda yapılıdır. A.B.D. gibi gizlilik boyutu yüksek toplumlarda ise, insanlar kendi özel alanlarının olmasına özen gösterirler. Karışık toplumlarda da yer, hem özel hem herkese ait bir kavram olarak algılanır. Hong Kong'da alt düzey çalışanlar büyük ofis alanlarını paylaşırken, üst düzey yöneticilerin kendilerine ait özel ofisleri vardır. (Can vd., 2006).

Kültür yansımasını, tanımlayabilmek için bir soru: bir şirketin kültürünü nasıl tanımlayabilirsin? Hangi değişkenlere bakılmalıdır? Edebiyat, çalışabilen türlü kültürel karakteristikler olduğunu gösterir. Kültürde her uzmanın kendi kültürel boyutlar listesi vardır. En iyi bilinen Hofstede'in kavramsal boyutlarıdır. Görüşlerinin analizini 50 farklı ülkede IBN çalışanlarının düşünceleri üzerine yapmıştır. Sonuç olarak; Bireysellik-toplumsallık, Güç mesafesi, Belirsizlikten kaçma, Erillik-dişillik olarak dört boyutuna ayırır.[8]

1) Güç mesafesi boyutuna göre ; toplumların, daha az güçlü olan bireylerinin değer sistemlerini göz önünde bulundurarak açıklayan bir kültürel boyuttur. Düşük güç mesafesi olan toplumlarda, toplumsal sınıf ayrımı gibi güç dağılımlarından rahatsızlık duyarlar. Bu tarz

toplumlarda astlar üstleriyle kolay ve rahat iletişim kurabilirler. Tam tersi durumda ise üstler, astlarına değer verirler ama aralarındaki mesafeyi her zaman korumak isterler. (Can vd., 2006).

2) Bireysellik ; boyutları yüksek olan ülkelerde insanlar öncelikle kendilerini ve ailelerini düşünürler. İngiliz kültürü bireyselliği yüksek bir kültürdür. Bireyler grubun başarısında bile bireysel olarak fark edilir ve ödüllendirilir. (Can vd., 2006).

3) Erillik-Dişillik boyutuna göre ; kadınsılığa karşı erkeksilik. Eril toplumlarda başarı, para, girişkenlik ve rekabet gibi dayanıklı olan değerler güçlüdür. Dişil toplumda ise, kişisel ilişkiler, başkalarına ilgi, yaşam ve hizmet kalitesi gibi değerler belirgindir. Dişilliği yüksek olan toplumlarda zayıf insana empati geliştirilirken, eril toplumlarda empati güçlüye karşı geliştirilir. Finlandiya gibi dişil toplumlarda paylaşma, dostluk, iş güvenliği, grupça karar verme önemli değerlerdir. Fakat, Almanya gibi eril olan toplumlar da bireysel karar verme, fark edilme, gelişim ve meydan okuma gibi değerler belirgindir. (Can vd., 2006).

4) Belirsizlikten Kaçınma boyutuna göre ; belirsiz düzeyi düşük olan Hong Kong'da bireylerin kişisel yeterliliğine inançları vardır ve girişimcilik çok yaygındır. Belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek olan toplumlarda ise, belirsizlik hayatın içinde sürekliliği olan fakat savaşılmaması gereken bir kavram olarak algılanır. (Can vd., 2006).

5.4.1 Kültür Farklılığının Çalışma Mekanlarına Yansıması

Gelişim ne kadar dünya çapında etkili olursa olsun, tüm bölgeler için aynı anda geçerli olan ortak bir kültürden bahsetmek imkansızdır. Örneğin Kuzey Avrupa ülkeleri Almanya, Hollanda ya da İskandinav ülkeleri, çalışanın moralini ve organizasyonel performansı yükselten daha sosyal demokrat çalışma ortamları hedeflemektedirler. Buna rağmen Kuzey Amerika, İngiltere, Japonya gibi ülkeler, masraf kısıntısını yücelden ve verimliliği öne çıkaran bir çalışma kültürünü benimsemektedirler. (Şekil 5.6).

Büro binalarında işlevsel gereksinimler tüm dünyada aynıdır. Ancak bu bürolarda çalışanların gereksinimleri aynı değildir. Kültürel çeşitlilikler, biyoloji ve ergonomi, hatta tüm dünyada gelenek ve görenekler dışında, bu sorunları çözmek için denenen değişik denklemlerin içinde patlamaya hazır birer bilinmez olarak durmaktadırlar. Her işlemin altında yatan insani gereksinimler çağlara simgelerini vermiştir; ancak, bunların kararsız doğalarını da göz ardı etmemek gerekmektedir. Bunlar belirsizdir; çünkü kar etme amacı gütmektedir, ama tarihi de yansıtmaktadır. Bu tarih, kentlerin dokusuna fiziksel olarak islenmiştir. (Çete, 2004).

Avrupa'daki ülkelerde yeni ofisler, açık planlı ve cam bölmelerle çevrilmiş alanların kombinasyonlarıdır. Bu çözümlerin başarısı kültürel ve psikolojik faktörlere bağlıdır. Hollandalılar çok fazla kişisel alanlarına çok düşkün oldukları için, Hollanda'da açık planlı ofis tasarımları problem teşkil eder. İtalya'da da açık planlı ofis tasarımı başarılı olmaz, çünkü İtalyanlar'ın iletişimdeki tavrı bu çözümde kaosa dönüşebilir. Diğer yandan, İngiltere'de bu planlama birkaç yıldır uygulanmıştır ve insanlar bu tip çözümlere alışmıştır ve oldukça popülerdir. (Çete, 2004) (Şekil 5.7).

Şekil 5.6 İngiltere'deki bir ofis binasının çalışma mekanı açık ofis [1]

Şekil 5.7 Amerika'daki bir ofis binasının çalışma mekanı açık ofis [1]

Çalışanların her biri kendi çalışma masalarında az zaman harcadıkları için çalışma alanını paylaşan insanların sayısında artış vardır. İnternet, mobil teknoloji ve elektronik arşivlemeler büroda farklı mekanlarda çalışmayı mümkün kılmaktadır. Bu tip tasarımın başarısı, çalışanların büroda ne kadar zaman harcadıkları ve büro paylaşımı finanssal kazancının ne olduğu ile ilgilidir. Bu kazançta uluslararası farklılık gösterir. Mesela Frankfurt'ta çalışma masasının paylaşımından sağlanan finanssal kazanç Londra'dakinden daha azdır; çünkü alan kirası daha ucuzdur. Fakat, burada kültürel mesele kritik bir rol oynamaktadır. Almanya'da bir firmanın kişisel alanla kamu alanı arasındaki ayırmadan haberdar olması, çalışma mekanının paylaşımına geldiğinde önemli engeldir. Bu durum diğer ülkelerde de aynı şekilde sorun teşkil edecektir, çünkü insanlarda kendi alanını sahiplenerek onu savunma eğilimindedirler. (Çete, 2004).

Telebüro gibi çalışma mekanları yeniliklerinin kabulü büyük ölçüde psikolojik faktörlere bağlıdır. İtalyanlar'da bu açıkça görülmektedir. İtalyan yöneticiler, çalışanlarının telebürolar da çalıştıkları zaman, kendilerini, onlar üzerindeki kontrollerinin eksildiği için güçsüz hissetmektedir. (Çete, 2004).

Büro binalarının konumlan, buldukları yerlerle malzeme seçimini etkilemektedir. Mesela. Miami'deki bir büro binasının gereksinimleri, Chicago'daki büro binasının gereksinimlerinden oldukça farklıdır. Büro binalarındaki iç mekan düzenlemesi ve malzeme seçimi, binanın çevresini, kültürünü ve coğrafik konumunun tarihini yansıtmaktadır. Mesela Bangkok'taki bürolarda tik ağacı ipek duvar panel kumaşlarının kullanımı ve el sanatı zanaatının yaygınlığı o bölgeyi ve kültürünü göstermektedir.

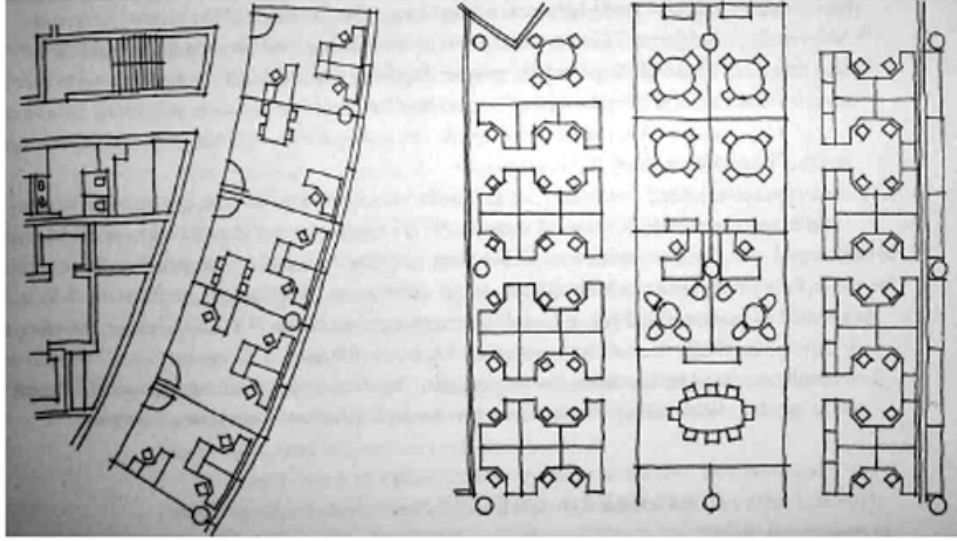
Tüm bu örneklerden de anlaşıldığı gibi, farklı ülkelerde farklı büro düzenlemesinin ortaya çıkması; o ülkenin kültüründen, alışkanlıklarından, ulusal şartlarından ve coğrafik konumundan etkilenmesindedir. (Çete, 2004).

Aşağıdaki tabloda, beş Avrupa ülkesinin; İngiltere, Almanya, İsveç, İtalya ve Hollanda'da büro düzenlenmesinin; bina, kat planları, çalışma alanı ve kentsel ortam düzeyinde karşılaştırılması görülmektedir. Bu karşılaştırmadan da o ülkelerin farklı büro binası yapısı hakkında kolayca bilgi sahibi olunmaktadır. Tüm bu örneklerden de anlaşıldığı gibi, farklı ülkelerde farklı büro düzenlemesinin ortaya çıkması; o ülkenin kültüründen, alışkanlıklarından, ulusal şartlarından ve coğrafik konumundan etkilenmesindedir.

Çizelge 5.7 Beş Avrupa ülkesinin, ofis düzenlenmesinin; bina, kat planları, çalışma alanı ve kentsel ortam düzeyinde karşılaştırılması. (Çete, 2004)

BÜRO DÜZENLEMESİ			
BİNA	KAT PLANLARI	ÇALIŞMA ALANI	KENTSEL ORTAM
İNGİLTERE			
Alçak ve orta yükseklikte binalar Önemli istisnalar: Canary Wharf ile arsıra şehir içindeki yüksek binalar	Derin zemin kat planları Merkezi çekirdek veya atriumlu sıkıştırılmış biçim Klimalı sistem ve yükseltilmiş döşeme	Yönetim için hücresele ofis ile birlikte serbest planlı ofis düzenlemesi Çalışanlar için düşük kullanım alanları Yönelim: Açık, serbest adresli ve telebüro	Tarihi kent yapısı Sınırlandırıcı planlama politikası Korumacılar ve iş adamları arasında mücadele
ALMANYA			
Alçak ve orta yükseklikte binalar Önemli istisnalar: Frankfurt	Dar kat planları Doğrusal biçim Doğal havalandırma/karmaşık şekilli sistemler, ekolojik konulara ilgi	Hücresele çalışma alanı Çalışanlar için yüksek kullanım alanları Eğilim: Açık ve hücresele ofisler kombinasyonu, diğerlerine nazaran sanal ve telebüro kullanımında deneyimleri az	Tarihi kent yapısı/bombalanmış şehirler Önemli istisna: Frankfurt Sınırlandırıcı planlama politikası

İSVEÇ			
Alçak ve orta yükseklikte binalar Groundscraper	Dar kat planları/orta derinlikte çift koridorlu planlar ve karma düzenli ofis mekanları Doğrusal biçim	Pek çok hücrenel düzenleme Dinlenme alanlarına özel ilgi Eğilim: daha çok açık ofis kullanım için öncü, sanal ve telebüro	Tarihi kent yapısı Sınırlandırıcı planlama politikası Çok katılımcı planlama yöntemleri
İTALYA			
Alçak ve orta yükseklikte binalar Kentsel bağlama ve değişime özel ilgi	Dar kat planları/orta derinlikte çift koridorlu planlar Doğrusal/yoğun biçim	Hücrenel ve grup düzenli ofislerin karışımı Çalışanlar için yüksek kullanım alanları Yeni ofis kullanım yöntemlerinde az tecrübe	Her yerde tarihi kalıntı Sınırlandırıcı planlama politikası Güçlü bürokrasi
HOLLANDA			
Alçak ve orta yükseklikte binalar Önemli istisna:Rotterdam ve Amsterdam'ın dış mahalleleri	Dar kat planları Doğrusal biçim Gün ışığına, açılabilir pencerelere ve dış manzaraya güçlü önem	Hücrenel çalışma alanı Çalışanlar için yüksek kullanım alanları Eğilim: Açık ve hücrenel ofis düzeni karışımı, serbest adresli ve telebüro	Tarihi kent yapısı Önemli istisna: Rotterdam Sınırlandırıcı planlama politikası Çok katılımcı planlama yöntemleri

Şekil 5.8 ABN AMBRO bankasının, solda Amsterdam'daki bürosundan, sağda ise Londra'daki bürosundan şematik plan kesiti. (Çete, 2004)

Büro düzenlemesinde uluslararası farklılıkları, aynı kuruluşların büro binası düzenlemesinin ülkeden ülkeye değişiklik göstermesi, ABN AMRO bankasının Amsterdam'daki ve Londra'daki merkez binasındaki büro düzenlemesi farklılıklarından kolayca anlaşılabilir. Uçakla bir şehirden diğer şehire gitmek sadece bir saat olsa bile büro kültüründe farklılık görülmektedir. Amsterdam'daki büro binasında koridorlar ve koridorların her iki tarafında oldukça geniş ferah odalar bulunmaktadır. Bu odalarda insanları bilgisayar ekranının arkasında pencereye doğru çalışırken görmek mümkündür. Londra'da ise çalışanların Amsterdam'daki çalışanlarla aynı işi yaptıkları halde, odalar yerine oldukça küçük kübik çalışma istasyonlarında geniş açık bir alan içerisinde çalıştıkları görülmektedir. Sadece toplantı ve yöneticiler için ayrılmış özel odalar bulunmaktadır. (Çete, 2004).

Şekil 5.9 ABN AMBRO bankası, Amsterdam

Hiyerarşi, bireycilik ve insanların iletişim şekli olmak üzere çalışma mekanlarının tasarımını etkileyen üç ayrı ülke kültürü görüşü vardır.

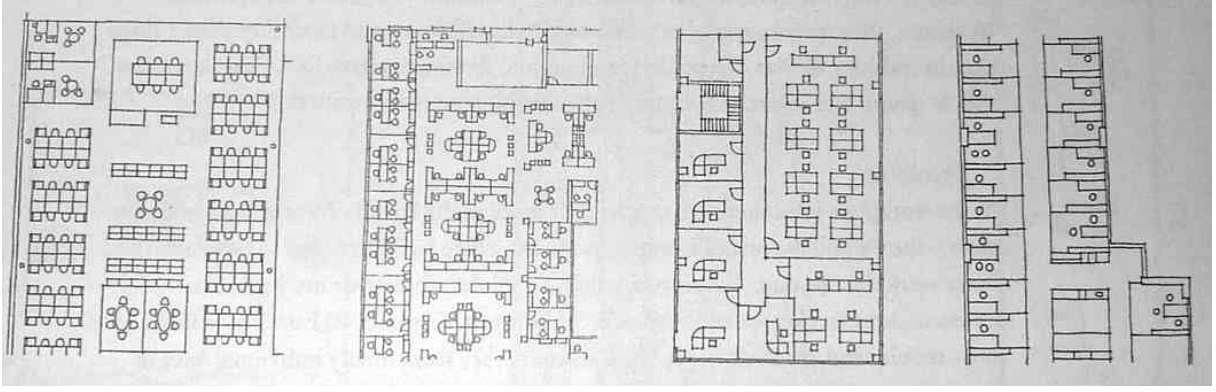
“**Hiyerarşi**”, ülke kültürü olarak, çalışma mekanlarının tasarımını etkileyen ilk görüştür. Mesela, eşitlik kültüründen gelen İsveç’te, her çalışanın kişisel odası vardır. Daha hiyerarşik İngiliz kültüründe ise, bu tip kişisel odalar, yüksek mevkideki çalışanlara ayrıcalık anlamına gelmektedir. Almanya, Hollanda ve İtalya’da ise hiyerarşiyi, odaların boyutları ve içlerindeki insanların sayıları göstermektedir. (Çete, 2004).

Çalışma mekanlarının tasarımını etkileyen ikinci görüş ise “**bireycilik**”tir. Bireyci kültürden gelen Almanya’da, mahremiyet ve kişisel alan oldukça önemli olduğu için, büro binalarında hücreli planlı düzenlemeler oldukça yaygındır. İsveç büro binaları da İsveçli’lerin “sosyal bireycilik”lerini yansıtmaktadır. Sadece İngiltere’de bireycilik ve büro düzenlemesi arasındaki ilişki pek açık değildir. İngiliz kültürü de oldukça bireyci olmasına rağmen, hiyerarşi ve yüksek maliyet yüzünden, çalışanlar açık planlı büro düzenlemelerinde çalışmaktadırlar. (Çete, 2004).

Çalışma mekanlarının tasarımını etkileyen üçüncü görüş ise “**insanların iletişim şekli**”dir. Hollandalı, İsveçli, ve İngilizler İtalyanlar’a göre daha kontrollü iletişim kurmakta, İtalyanlar ise “doğal” iletişim kurmaktadırlar. Bu iletişim kurma yönteminin etkilerinin farklılıkları büro binası düzenlemesi üzerinde kanıtlamak oldukça güçtür.

Ancak, İtalyanlar’ın “doğal” iletişim kurma şekilleri, Avrupa’nın diğer ülkelerine nazaran, yeni büro düzenleme şekli olan teleworking’e ilgi göstermemesiyle açıklanabilmektedir. Yine İtalya’da, çalışanlar aralarında “doğal” iletişim kurma şeklini, e-mail, video-konferans şeklinde iletişim kurmaya tercih etmektedir. (Çete, 2004).

Şekilde; soldan başlamak üzere; birinci sırada, İngiltere’deki tamamıyla açık planlı büro düzenlemesinden; ikinci sırada yine İngiltere’de açık planlı ve yöneticiler için hücreli odaları olan büro düzenlemesinden; üçüncü sırada İtalya’daki grup alanlı ve hücreli odalardan oluşan büro düzenlemesinden; dördüncü sırada ise İsveç’teki tamamıyla kişisel odalardan oluşan büro düzenlemesinin gösterildiği şematik plan kesitleri bulunmaktadır.

Şekil 5.10 Çeşitli ülkelerdeki büro planlarının şematik gösterimi. (Çete, 2004)

Tüm ülkelerde, mimarlar, danışman firmalar ve müşteriler verimli ve fonksiyonel bürolar yaratmaya çalışmaktadırlar. Kuruluşun yöntemlerini destekleyecek, esnek, çalışanlar arasındaki iletişimin rahatça sağlanabileceği ve maliyeti çok yüksek olmayan büro binalarını tasarlamak tüm ülkelerin ortak görüşlerini yansıtmaktadır. Fakat tüm bu ortak görüşlere rağmen sonuçta oluşan büro binası tasarımı ülkeden ülkeye değişmektedir. Kültür, çalışanlar, pazarlama şartları ve ülkedeki kanunlar gibi ulusal şartlar, büro binası tasarımlarının ülkeden ülkeye değişiklik göstermesini etkileyecek faktörlerdir. Mesela, “verimlilik” terimi büro kiralalarının oldukça yüksek olduğu Hong Kong’ta farklı, büro binaları kiralalarının düşük olduğu Hollanda’da farklı bir anlama gelmektedir. (Çete, 2004).

Çizelge 5.8 Beş Avrupa ülkesinin, büro planlamasındaki ulusal şartlarının; pazarlama şartları, çalışan ilişkileri, kültür ve kanunlar adı altında karşılaştırılması. (Çete, 2004)

ULUSAL ŞARTLAR			
PAZARLAMA ŞARTLARI	ÇALIŞAN İLİŞKİLERİ	KÜLTÜR	KANUNLAR
İNGİLTERE			
Güçlü gelişmeler Yüksek kira Diğerlerine göre kişi başı gelir düşük	Güçlü hissedarlar	Hiyerarşik Güçlü bireysellik Doğal yöntemlerle iletişim	Belirli çalışma alanı boyutları yok Gün ışığı/dışarı manzarası için gereklilik yok

ALMANYA			
Güçlü mülk sahipleri Düşük kira Yüksek milli gelir	Güçlü çalışan temsilcileri	Hiyerarşik Gizli ve kişisel alana aşırı önem Doğal yöntemlerle iletişim	Minimum çalışma alanı boyutu 8m ² Gün ışığı ve dışarı manzarasının görülmesi şart
İSVEÇ			
Güçlü mülk sahipleri Düşük kira Yüksek milli gelir	Güçlü çalışan temsilcileri	Eşitlik Sosyal bireysellik Doğal yöntemlerle iletişim	Belirli çalışma alanı boyutları yok Gün ışığı ve dışarı manzarasının görülmesi şart
İTALYA			
Güçlü girişimciler, fakat olgun olmayan pazar Düşük kira Düşük milli gelir(kuzey ve güney arasında farklılık)	Güçlü çalışan temsilcileri, fakat haklar tam olarak kullanılamamaktadır	Aşırı hiyerarşik Bireysellik Dokunma yöntemiyle iletişim	Belirli çalışma alanı boyutları yok Gün ışığı ve dışarı manzarasının görülmesi şart
HOLLANDA			
Güçlü mülk sahipleri Düşük kira Yüksek milli gelir	Güçlü çalışan temsilcileri	Eşitlik Bireysellik Doğal yöntemlerle iletişim yönetmelikler	Minimum çalışma alanı boyutu 7m ²

Avrupa, kent merkezlerinin binlerce yıllık tarihi ile, özgün sokak planlarında bıraktığı izlere, bazen bu izlerden tanınamaz hale gelmesine, labirent karmaşıklığına alışıktır. Bu nedenle Amerikan modeli, Avrupa ve özellikle de İtalyan çalışma mekanlarının giderek büyüyen

taleplerini tatmin edemez. Bu durumu Di Salvo, “*Amerikan kentlerinin plastik görünümleri bizim ‘Eski Dünyamız’a uygulanamaz.*”, diye ifade etmektedir. (Çete, 2004).

Çinliler, çok çalışmanın erdemine olan inançları, girişimci ruhları ve tasarruf eğilimleriyle bilinirler. Japonlar, araştırma, kabullenme, özümleme ve değişen gereksinimlere ve koşullara uyum sağlama yeteneği ile ünlüdür. Kimi ülkelerde akıl gücüne, kol gücünden daha çok önem verilir, kimilerinde yaşlılar tahammül edilen değil, değer verilen insanlardır. Bu inançlar, tutumlar ve geleneklerin hepsi, yeni teknoloji ve ekonomik kalkınmayla değiştiğinden, bunların incelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir. (Çete, 2004).

Kültürel değerler ve davranışlar, kentin yapısını oluşturduğu gibi, ofis binalarının mekanlarında da etkilidir. Hiyerarşi, bireysellik, iletişim şekilleri, çalışma mekanlarının oluşumunda etkilidir. Bunu karşılaştırma yaptığımız beş Avrupa ülkesi; Almanya, Hollanda, İngiltere, İtalya ve İsveç’te görmekteyiz.

Ülkenin ekonomisine bağlı pazarlama şartları, yeterli alan ofis binasının tasarımında etkilidir. Yoğun iş gücünün artmasıyla, çalışma ortamları daha fazla çalışanı barındırmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile sanal ve home ofislerin oluşumu, çalışma mekanlarının farklılaşması yoğun çalışan sayısını indirgemektedir. Çalışma ortamlarının yerleşiminde kişi ilişkileri, güç etkinliği gibi kültür boyutlarından etkilenmektedir ve bu kültür kavramını dünya kültüründe incelemeler yapan ünlü araştırmacılar; Kluckhohn ve Strodtbeck, Hofstede ve Schneider ‘ın yazılarıyla desteklenmektedir.

5.5 Kurum Kimliği Etkisi

Büro mekânı organize edilirken, üstünde önemle durulması gereken faktörlerden birisi ve hatta ilki bu kurumun prestij açısından bir kimliğinin olup olmamasıdır, özellikle bu kavram, mekân sayısı çeşitli yerlere, bölgelere dağılmış olan büro yapılarında önem kazanmaktadır (banka, seyahat acentaları gibi). Eğer kurumun herhangi bir kimliği yok ise bu kimlik oluşturulmalıdır.

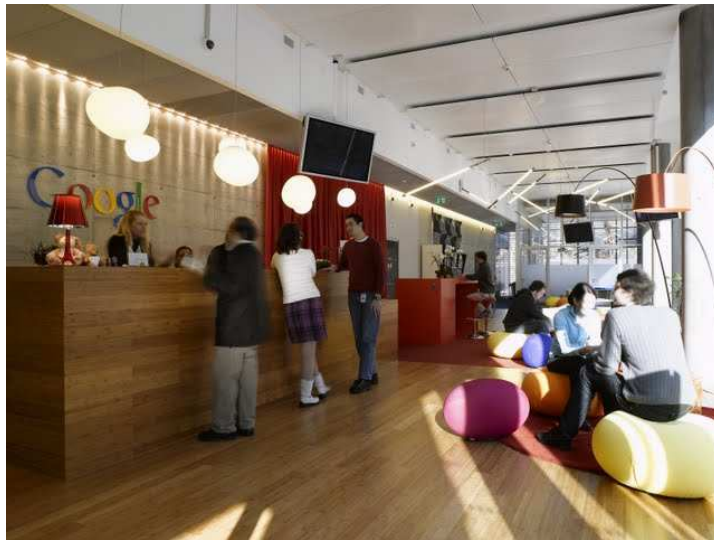
Tasarımın ana hatlarını oluşturan çeşitli bireylerin ve tercihlerin ardından, amaçlanan çalışma ortamı ve mekânlarda sağlanan uygun fiziksel koşullar ele alınır. Sektörün türüne bağlı olarak çok farklılaşabilen bu ortam ve koşullar özellikle birim yüzeyinde, ayrıntılı biçimde ele alınmalıdır. Çalışma masalarının boyutu (çalışanın hiyerarşik konumuna göre), çalışma alanının konuk alanına oranı, konuk koltuklarının rahatlığı ve görünümü, duvarlarda

sergilenen diploma, resim ve plaketer, ss bitkilerinin türleri ve boyutları, odaların renkleri, dolapların açık yada kapalı raflı olması, masalar üzerindeki düzen vb. mekânı kullananların kimliğine uygun olarak Şirketin kurum kimliğini başka deđiŐle " işletme kültürünü " oluşturur. (Sakallı, 1997).

Şekil 5.11 Google alıŐma ortamından rnek [2]

Büro düzenlemesi ya da tasarımıyla oluşturulan kurum kimliği bir iletişim aracıdır. İletişim kurma biçimi ise müşteriler (dolaysız) ve rakipler (dolaylı) stnde oluşturmak istenen etkinin niteliğini belirler, örneğin, hedef müşteri olarak üst gelir düzeyini seçen bir işletmenin i mekân düzenlemesinde zengin bir görünüm amaçlamasına karşın, aynı iŐleyiŐ konusunda fakat daha geniş bir yelpazesi hedefleyen işletmenin mütevazı bir seçime gitmesi uygun olmaktadır.

Şekil 5.12 Google ofis binasının resepsiyonu [2]

5.6 Kullanma İlişkin Faktörler_Esneklik

Her bina kullanıcıları ve kullanım şekliyle birbirleriyle bağımlı ve ilişkili bir sistem oluşturur. Kullanış binanın karşılaması gereken şartları belirlerken, binanın nitelikleri de kullanış etkiler, bazılarını olanak sağlarken bazılarını sınırlar. Binanın kullanış açısından yeterli olabilmesi, ihtiyaçları karşılayabilmesi, bina ve kullanışının uyumlu olabilmeleri ile mümkündür. (Naghavi, 1995).

Büro yapısının türü ne olursa olsun, planlama-inşaat ya da kullanım süreçleri içinde zamanla ortaya çıkabilecek kullanım değişiklikleri, mekan programını farklı işleyişlere ve biçimlenişlere zorlamaktadır. Bu değişimlerin daha denetimli olarak izlenmesi, planlama aşamasındaki birtakım önlemleri gerekli kılmaktadır. Kullanım açısından bu önlemler değişebilirlik, esneklik ve dönüşebilirlik olarak tanımlanırlar. (Özek, 1992). Büro binalarının tasarımında bu kavramlara gerek yapı gerekse mekan ölçeğinde sık sık değinilmektedir.

Büro Binalarında Esneklik-Dönüşebilirlik

Esneklik; Farklı kullanıcı ihtiyaçlarının yapı sisteminde değişiklik gerektirmeden karşılanması ve bir mekanın farklı amaçlar için kullanılabilmesi, dönüşebilirlik ise "üst düzeyde esneklik " şeklinde ifade edilmektedir.

Esneklik bir çözümün, değişen ihtiyaçları kendisinde hiçbir değişiklik yapmadan karşılayabilmesi niteliğine verilen isimdir. Sürekli değişebilme veya değişerek sürekli uyum sağlayabilme yeteneği olarak kavramlaşır. Esneklik mimari çevrenin hem kendisinin hem de belirli bir ihtiyaç sistemi ile ilişkilerinin kesin olmamasını ifade eden belirsizliğin bir alt yaklaşımıdır. Diğer bir alt yaklaşım ise değişen fonksiyonel ihtiyaçlar karşısında mimari çevrede değişiklik yapmadan çevre uyumunun sağlanması ile olan uyumluluktur. (Mutlu, 1998).

Değişebilirlik: Genel anlamda, farklılaşan gereksinim ve eylemlerin, yapı sistemindeki değişikliklerle karşılanması olarak tanımlanabilir. Yapının " büyüme " olanağı olarak da ifade edilmektedir.

Yapıda büyüme, uygun imar ve arazi koşullarında iki biçimde olmaktadır.

- Yatay büyüme(mevcut yapıya ek birimlerin yapılması),
- Düşey büyüme(mevcut yapıya kat veya katların yapılması).

Hücre sel büro mekânlarında esneklik sınırlıdır. Odaların birleştirilmesi veya bölünmesi esasına dayanır ve genellikle hafif ve sökülebilir ayırıcı duvar kullanımı ile gerçekleştirilir. Mekân derinliği koridor ile sınırlandığından bölünme ve birleştirme yalnız bir doğrultuda mümkün olmaktadır.

Günümüz büro yapılarında, mekânın gereksinimlere en iyi biçimde cevap verebilmesi ve bu gereksinimlerin karşılanması da ekonomik olması amaçlanmaktadır. Bu ise endüstrileşmenin yolunu açan modül kavramının sonucunda artık yapı bazında standart bir ana modülün belirlenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu; hem standartlaşmaya hem de iç mekânlarda veya yapılarda esnekliğin, değişebilirliğin ve dönüşebilirliğin sağlanmasına olanak tanımaktadır.

6 . SEKTÖREL OFİS BİNALARININ, ÇALIŞMA MEKANLARI VE SOSYAL ALANLARI

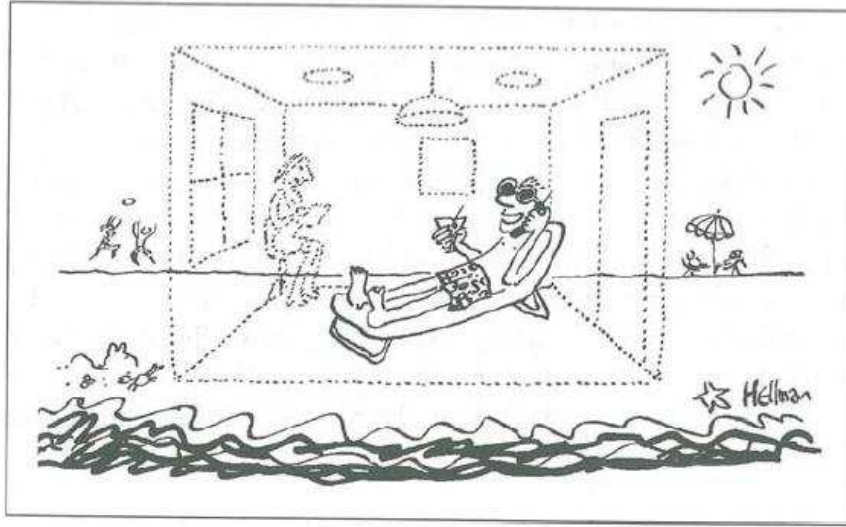
Günümüzde insanlar, yaşamının büyük bir bölümünü evinden ziyade iş yerinde geçirmektedir. Bu nedenle, iş alanlarının ve talebinin artması ile firmalar çok sayıda kullanıcının çalıştığı geniş ve karmaşık mekânlardan oluşan ofisler oluşturmaya başlamıştır. Ayrıca, teknolojinin gelişip, yenilenmesi ve ticari iş hacmi ile yürütülen sistemin gelişip farklılaşması, mevcut ofis sistemlerinin yeni gereksinimlere cevap verecek yeni tanımlar aramasına neden olmuştur.

Yeang (1996), geleceğin ofis binalarından beklentilerini, şu cümlelerle özetlemektedir :

"...geleceğe yönelik ofis sistemleri şu katagoriterde ele alınacaktır: Konvansiyonel bölünmüş idari ofisler, daimi çalışan personel için ayrılmış alanlar, danışmanlık hizmetlerine yönelik birleşik ve ayırık düzene açık acil masalar (hot-desks) ve ofisi kısa süre için meşgul edecek diğer kullanıcılar için tasarlanmış özel birimler (touch-down). Gelecekteki ofis ortamları, London Gentlemen's Club, gelişmiş beş yıldızlı otel-market veya Venedik kafeleri atmosferinde, sosyal iletişimin sağlanıp, özel görüşmelerin yapılabileceği yerler olup, ana çalışma alanlarında sofalar ve bilardo, bar ya da yemek salonları gibi birarada yapılabilecek aktivitelere yönelik servisler olacaktır. Birebir görüşmelere olanak sağlayacak spot noktalar ve tabiki beyin fırtınası yapılabilecek daha geniş toplanma alanları tasarlanacaktır. Çalışma istasyonları ya da birimleri, kullanıcının kişisel bilgisayar ve fax. v.s. gibi diğer donanımına gerekli enerjiyi sağlayacak olanakları sunacaktır. Geçici kullanım çerçevesinde ofis kutularındaki güvenlik, kişisel kilit ve şifre sistemleri ile sağlanabilecektir. Çalışan nüfusun birarada olma gerekliliğini azaltan tüm koşulların aynı zamanda biraraya gelme mekânlarına daha önemli bir kimlik kazandırması, beden dili ve göz iletişiminin bu anlamda değerinden birşey kaybetmemesi hatta öneminin artması ironiktir. Yeni ofis blokları hızla, toplanma alanlarına, dinlenme alanlarına, değişen kapital girdiler doğrultusunda değişen yapılanmaya bağlı esnek mekanlara ve belki daha küçük ev gibi hatta içinde evi de barındıran ama iletişimli yapısı ile dünyaya ait yani global ve üst koflarında eğlenitebiien karmaşık dokuya doğru sürüklenmektedir...." (T. Bilgin, 2001).

Sektör olarak medya, reklamcılık, iletişim, tasarım ofisleri gibi yaratıcı iş potansiyeline sahip ofisler, kullanılan gelişmiş teknolojinin yanında, kurumsal kimliğini yansıtan renkler kullanılarak tasarlanmış çalışma mekanları ve sosyal alanları, yeni ofis binalarının iyi örneklerindedir.

'Bugün artık ofis, 'fiili ofis' olarak tanımlanan, ofisin bulunulan yer olduğudur. Bazı ofis çalışanları, gerçekte ofis binalarında fazla çalışmamaktadırlar; onun yerine neredelerse orada çalışmaktadırlar. Sigorta temsilcileri örneğin, ofiste sadece bir dosya dolabına sahip olabilirler, fakat iş yapmak için esas ihtiyaçları, arabaları, çantaları, ve dizüstü bilgisayarlarıdır.

Şekil 6.1 Fiili ofis (Louis Hellman) (Marmot ve Eley, 2000)

İletişim teknolojisi daha karmaşık hale geldikçe ve donanım gerçekten taşınabilir oldukça, ofisin dışında yapılan ofis işi çok gelişmiş ve gösterişli hale gelmiştir. Örneğin reklamcılar, birgünde birçok yerde olmaları gereken organizasyonların değerli üyeleri için, seyahat eden toplantı odaları şeklinde limuzinlerin reklamını yapmaktadırlar. Uçak koltukları, dinamik, mobil ofis çalışanlarını, aynı koltukta, hem dizüstü bilgisayarlarında çalışırken hem de havayar ve şampanya yerken göstererek satılmaktadırlar.

İkinci adım, işi tatil gibi göstermektir. Plajda dizüstü bilgisayarla çalışmak gibi, daha önce hiç olmamış şekilde, işin ve zevkin birleştirilmesi.(Şekil 6.1) Bu büyük bir sıçrayıştır. Ofis işini artık yeni bir ikon temsil etmektedir. Bu, sonsuz olarak artan ofis çalışanları ordusunu barındırmak için ticari olarak mekan olarak ofis binasına bağımlılık açıkça azalmıştır. Bunun nedenlerini bulmak zor değildir. Bugün bilinen şekliyle verimli ofislerin gelişimleri, iletişim için olan araçların gelişimlerinden etkilenmiştir; daktilo ve telefon çok belirgin örneklerdir. Aletleri işletmek ve bundan elde edilecek değeri arttırmak için, insanları tek bir yerde bir arada toplamaya yardımcı olmuşlardır. Daha önce bağlayıcı olarak işleyen aynı aletler, en yeni versiyonlarıyla şimdi güçlü bir çözücü olarak işlemektedirler. En karmaşık içerikli ve

çözümü zor olan bilgi bile, çok uzak mesafelere anında ve çok ucuz olarak taşınabilmektedir.’ (Marmot ve Eley, 2000).

En yeni teknolojik gelişmeler de, ilk telefonların ve bilgisayarların yaptıkları gibi, biraraya getirici bir rol oynayabilen aletler olmuşlardır. Yüksek kalite ve yüksek kapasiteyle, rekor hızlarda, siyah beyaz ya da renkli yazan, kopyalayan ya da faxlayan büyük, birbirine eklenmiş makinalar bunlara örnektir. Fakat bunlar pahalıdırlar ve en iyi şekilde, kalabalık insan gruplarının bir araya gelebildiği yerlerde, yani ofislerde işletilebilmektedirler. Aynı zamanda şimdi, bilgisayar, telefon, fax ve renkli kopyalama gibi aletlerin çeşitli işlevleri de, daha kapsamlı özellikleri olan aletlerin ucuz, küçük ve taşınabilir versiyonlarıyla da yapılabilmektedirler. (Marmot ve Eley, 2000).

Gerek ofis katları, gerek ofis katları dışında bina totalinde, ortak kullanımına açık, bir araya gelme mekanları ve bu mekanların nitelikleri yeni talep edilen eylemlere ve teknolojiye paralel artmakta ve değişim göstermektedir. Teknolojik gelişmeler, kullanıcı üretkenliğini arttırmak, çalışanların zamanını ve enerjisiyi etkin kullanmasını sağlamak yönünde ofis ortamlarına yansımış, yaygınlaşan teknik donanım ve ofis düzenlemelerine yeni boyutlar katmış, ancak geleneksel ofis kurguları bu anlamda yetersiz kalmıştır. İlk yansımalar, plan düzlemde; oranlar, iç düzenlemeler ve çalışma birimlerindeki gelişmeler, kütle bazında ise parçalanma ve doğaya açılma yönünde olmuştur. Bir yandan ofis donanımlarına yönelik paylaşımlar diğer yandan ofis ortamlarının gelecekte dinlenme, eğlenme, kısa süreli konaklama vb. eylemleri de barındıracağı öngörüsü ve özellikle çok katlı ofislerde grup çalışmasına yönelik eylemlerin artışı, geleceğe yönelik olarak ipucu vermektedir.

‘Ofis mekanının kullanımında önemli olan iki faktör vardır. Bunlardan birisi verimlilik, diğeri de etkili olmaktır. İkisinin arasındaki fark, verimliliğin birşeyi doğru yapmak, etkili olmanın ise daha temel birşey olan, ‘doğru şeyi yapmak’ demek olmasıdır. Her ikiside, hem işler hem de binalar için esastırlar.

Ofis ortamında daha çok verimlilik elde etmek için, yer işgal etme maliyetlerini düşürmek gerekmektedir. İşgal etme maliyetleri işi barındırmak için gerekli olan şeylerdir: kira, mülk vergileri, ısıtma, soğutma, aydınlatma ve mobilya maliyetleri ve ofis mekanını yönetmenin ve güvende tutmanın senelik maliyetleri.

Ofiste daha fazla etki kazanmanın anlamı ise, ofis mekanını, orada yapılan işin kalitesini geliştirecek şekilde kullanmak, ya da başka bir deyişle iş performansına değer katmak demektir. Etkili olmak, bir organizasyon için en az verimlilik kadar önemlidir, çünkü doğrudan işgücünü yani ofis mekanının kullanıcılarını etkilemektedir.' (Duffy, 1997).

'Yeni, gelişmiş ofis ortamında paylaşılan eylemler ve alanlar için aşağıdaki grupsal sıralama yapılmaktadır: (T. Bilgin, 2001).

a- Çalışma alanlarında,

- Posta ve faks servisleri
- Çıktı alma, yazıcı, çoğaltma, fotokopi vb. üretim servisleri
- Sosyal ilişkiler ve iletişim (yazılı basın) servisleri

b- Çalışma alanlarına hizmet veren servis alanlarında,

- Kısa dinlenme ve kahve molalarının yapılabileceği kafeler
- Çalışanlara yönelik kartlarla kullanılan, yiyecek, içecek makinalarının konumlanması
- Büyük kafeteryalar, restoranlar
- Parti alanları, evden getirilen yiyecek-içecek paylaşım alanları
- Konferans hizmeti verecek taşınabilir/hareketli donanım
- Bilgisayarlar, ofis otomasyonuna yönelik servisler ve bu servislerin kullanımı açısından verilen eğitim
- Ofis otomasyonu yazılım ve donanım merkezleri
- Ofis otomasyonuna yönelik paylaşılan servisler
- Geçici kullanıcılar için ofis donanımına, mobilyalara ilişkin gerekli makine ve malzemeleri kiralama merkezleri
- Değişik kapasitede konferans salonları

c- Bina totalindeki servis alanlarında,

- Bahçe ve park alanları
- Teraslar
- Atria, atrium vb üçüncü boyutta bağlantılar
- Sağlık klüpleri, spor ve sağlık merkezleri
- Medikal merkez, doktor odası
- Kısa süreli konaklama olanağı sunulması, wc / duş, mutfak nişi ve ofis hizmetleri verebilecek odalar
- Ofis ve bina kullanımına ilişkin danışma merkezleri, bina-içi dışı rezervasyon hizmetleri

- İşletim, bakım-onarım, değişen renk ve malzeme talepleri ve dekorasyon isteklerine yönelik, bina enerji performansını düşürmemek ve hijyeni korumak hedefi ile kullanıcıların eğitilmesi
- Sigara içilen özel bölümler ve bu bölümlere ilişkin doğal / mekanik havalandırma servisleri
- Bina güvenlik sistemlerine ilişkin servisler
- Bina iç / dış güvenlik sistemlerinin kullanıcılara anlatılması
- Data ve bilgi akışında kullanıcı kartları ve şifreleri ile sanal güvenliğin sağlanması.

Bölümler, katlar arası kısa mesafeli düşey sirkülasyonda, yangın ve kaçış merdivenlerinin kullanılmasının teşvik edilmesi, dolayısıyla yangın ya da kaçış durumlarında otomatik olarak kapanan ancak bunun dışında asansör kullanımını azaltmak ve iletişimi kuvvetlendirmek adına kullanıcılara açılan tali merdivenler.’ (T. Bilgin, 2001).

Ofis içi eylemlerin mobil yada evden yürütüldüğü süreçlerde, çalışma ortamına gelip, grup çalışmasına geçiş ya da tam zamanlı çalışma süreçlerinde, ortak kullanıma açık yeşille bütünleşmiş mekanlar yeni tasarlanan ofis bloklarının en belirgin özelliklerindedir. Bu anlamda, toplantı salonları ile irtibatlı kafeler, sigara içilen özel ortamlar, restoranlar, parti alanları gerek çalışanları doğal ortamlarla buluşturmak gerek taze hava mimarisi, gerek ekolojik ve enerji etkin tasarım parametrelerini de destekleyecek yönde, yeşille ve doğal hava ile kucaklaşan, gök bahçeler, teraslar, şeklinde çözülmektedir. (T. Bilgin, 2001).

Şekil 6.2 Foster and Partners, Willis Fober and Dumas Headquarters U.K [2]

6.1 Sektörel Ofis Binalarında Çalışma Mekanları

Çalışma şekilleri kökten değişmektedir. Bilgi teknolojisi bununla meşgul olmaktadır. Sektörel ofis binaları, zaman ve mekan kullanımıyla ilgili, yeni çalışma şekilleri hızla ortaya çıkmaktadırlar. Bunlar, eski ofis rutinlerinden daha etkileşimcidirler ve insanlara, zamanlama, kapasite, araçlar ve de veri üzerinde çok daha fazla kontrol vermektedirler. Ofis işi, yavaş yavaş daha çeşitli ve daha yaratıcı hale gelmektedir. Birçok düz işlemler, ya otomatikleştirilmekte, ya da daha ucuz bir şekilde yürütülebilecekleri ekonomilere ihraç edilmektedirler. Ofis işinin çoğu, şimdi, hareketli, gezgin, hatta göçebe yollarla yapılabilmektedir. Bu zorlayıcı yeni çalışma modellerini barındırmak ve desteklemek için yeni ortamlar gerekecektir.(Dalga, 2007).

Birçok ofis organizasyonu, geleneksel olmayan, çok farklı şekillerde çalışmaktadırlar. Mekân sahiplenmenin ve paylaşmanın yolları da, işin şekil ve modellerindeki bu temel değişikliklerle ifade edilmektedir. Bütün organizasyonel problemleri tek bir çözümle çözmeye çalıştığı halde, başarısız olmayan geleneksel ofisin yerini, tek bir stereotipin alabileceğini düşünmek yanlış olacaktır. Yeni iş dünyasının büyüklüğü ve karmaşıklığı, tüm organizasyonların, mekanı aynı şekilde kullanmalarının mümkün olmayacağını göstermektedir. Tersine, hepsi birbirinden farklı olacaktır. (Duffy, 1997).

Yeni ofisin fiziksel görünüşünü güçlü, bütünleşmiş, birbiriyle birleştirilmiş ve aynı anda her yerde olabilen bilgi teknolojisi belirleyecektir. Yeni ofisin ifade edecekleri;

- ekonomik öneminden dolayı, ofislerde zamanı daha iyi kullanmak, örneğin ofis işlerinden, mekanın kullanımını arttıracak şekilde, doğrusal yerine paralel ve seri olarak yararlanmak gibi;
- sınırlara karşı olan tahammülsüzlük, çünkü daha ileri organizasyonlar, karmaşık problemleri çözebilmek için, bölümler ve uzmanlıklar arasında daha fazla iletişim istemektedirler;
- hiyerarşilerin ve statünün sevilmemesi, çünkü ne yapabildiğiniz kim olduğunuzdan daha önemlidir;
- merkezi olmayan aktiviteleri dışarıya yaptırarak, organizasyonları çekirdeğine doğru küçültmenin ve fazlalık olanları ayıklamanın sonucu olarak, daha küçük, daha hızlı değişen organizasyonel birimlere yönelme;

- etkileşimci, karmaşık ve takım çalışmasını teşvik eden çalışma ortamlarında yansıtılan, grup aktivitesinin önemi, bu mekanların genellikle açık planlı ve kısmi olarak hücresele olmaları beklenmektedir fakat bir çok farklı türde toplantı ve proje mekanı formundaki, çok daha ihtisaslaşmış mekan desteğiyle birlikte;
- sekreterlerin demode olmaları çünkü tekdüze sekreteryaya işleri, otomatikleştirilmişler ve yaratıcı takımlardan ve karar vericilerden uzağa, ofis dışına ihraç edilmişlerdir;
- bilgi teknolojisine tam güven;
- işin zamanlamasındaki ve yöntemindeki seçeneklere cevap olarak, sonsuz sayıdaki çalışma ortamı seçenekleriyle yeni bir esneklik; (Duffy, 1997).

Sektörel ofisin, önemli bir gerçeği takım çalışmasıdır. Ofislerinde geleceği takım çalışmasıdır. İnsanlar, daha karmaşık problemlerin, güçlü teknolojiyle üstesinden gelebilmek için, daha çok birlikte çalışmaktadırlar. Ofis ortamı daha az tek ve daha çok çoğul hale geldikçe, bireysel çalışma istasyonlarına ayrılan alanla grup aktivitelerine ayrılan alanlar arasındaki dengeler değişmektedir.

Ofiste hareketlilik ve esneklik daha önemli hale gelmektedir. Daha önce, kiradan tasarruf etmek için dolaşım alanları azaltılmaktaydı. Şimdi ise, insanların birbirleriyle temas kurabilecekleri yerlerin değeri anlaşılmaktadır.

Yarım zamanlı ya da dışarıda dolaşan çalışanların kolayca kullanabilecekleri şekilde donatılmış, hoş ve uygun ortamlar sağlamanın, her bir kişiye belirli bir çalışma istasyonu tahsis etmekten daha önemli olabileceğinin farkına varılmaktadır. (Duffy, 1997).

Etkileşim, ofis işlerini yürütmek için gerekli olan, karşılıklı yüz yüze temaslardır. Etkileşim şekilleri, işlerin karmaşıklığı, aciliyeti ve önemi arttıkça çeşitlenmektedirler, böylece ofis ortamları, en gayri resmiden, en resmi toplantılara ve en rastgeleden, en planlı rastlantılara kadar çeşitli etkileşimler için olabilirler. Bilgisayar, telefon ya da diğer medya araçları gibi yüz yüze olmayan etkileşimler de, yüz yüze olan etkileşimlerin, tamamlayıcıları veya vekili olacaklardır.

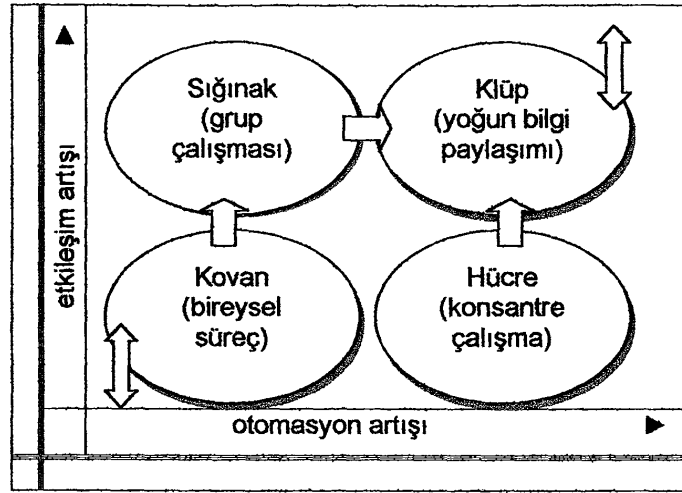
Özerklik, her bir ofis çalışanının, işin, içeriği, yöntemi, konumu ve araçları üzerinde sahip olduğu, kontrolün, sorumluluğun ve yetkinin derecesidir. Ofis çalışanları, özerklikten ne kadar çok zevk alırlarsa, kendi çalışma ortamlarını o kadar çok kontrol etmek isteyeceklerdir.

Etkileşim ve özerkliğin, ofis tasarımının birçok yönüyle, karşılıklı ilişkisi vardır, çünkü çalışanların, düzenlemeler, iş ortamları, çevresel servisler ve aydınlatma hakkındaki beklentilerini etkilemektedirler. (Duffy, 1997).

Bu iki değişkene bağlı olarak çalışma şekillerine göre ofis mekanları dörde ayrılabilir :

- 1) Kovan
- 2) Hücre
- 3) Küme
- 4) Klüp (Duffy, 1997)

Etkileşim ve özerklik isteklerinin yoğunluğu oranında şekillenen ofis çalışma mekanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Şekil 6.3 Etkileşim ve otomasyon artışına bağlı olarak şekillenen dört tip ofis yaklaşımı (Duffy, 1997) .

6.1.1 Kovan

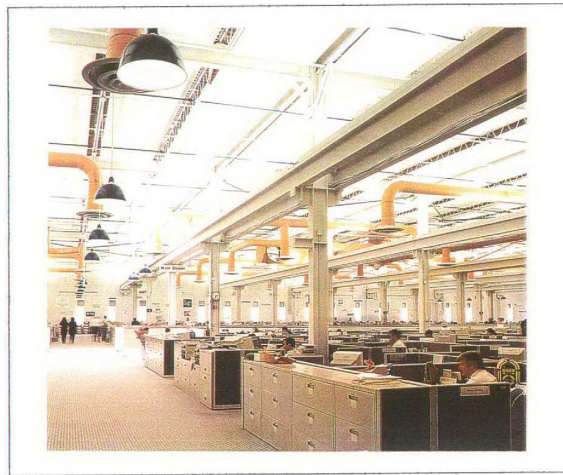
Kovanlar, (bireysel süreç) etkileşim ve özerkliğin düşük seviyede olduğu, bireysel ve rutin işlerin yapıldığı ofislerdir. İşler, fiziksel çevre koşullarını denetlemede anlamında talepleri bulunmayan, işlerin yapılma şekline karar vermede fazla yetkisi olmayan ve birbirleriyle etkileşimleri kısıtlanmış bireyler tarafından yürütülürler.

Kovan ofislerin kökenleri, rutin ve genellikle tekrar eden görevlerin, denetim altında yerine getirildikleri yarı endüstriyel işlere dayanmaktadır. Kovan ofis çalışanları, basit olarak

düzenlenmiş çalışma istasyonlarında, seri üretimin bir parçası olarak, tam zamanlı mesai süresi içinde görev yaparlar.

Çalışma mekanı düzenlemeleri, tek düze, açık planlı ve bölmelidirler ve bireysel değildirler. Tipik olarak, bazı dosyalama mekanları ve seyrek olarak yapılan toplantılar için olan mekanlara ek olarak, az genel destek mekanı vardır ve genellikle altı-sekiz ya da daha fazla sayıda, çalışma alanı kümelerinden oluşmaktadırlar. Kovan organizasyonları ya da çalışma grupları, telefonda satış, veri girme ve işleme, rutin bankacılık, finansal ve idari operasyonlar ve temel bilgi servisleri gibi iş kollarını içermektedir. Basit tip kovan ofis işleri güçlü uluslararası rekabetçi baskı altında, işgücünün daha ucuz olduğu ekonomilere ya otomasyon yapılmaktadırlar ya da ihraç edilmektedirler. Bununla beraber, daha gelişmiş bilgi teknolojisi, yeni veri ağırlıklı hizmetleri mümkün kıldıkça, yeni tip kovan ofislerin ortaya çıktığı da doğrudur.

Kovan ofisleri Japonya'da çok fazladır. Ülkenin yenilikçi ve tasarım anlayışlı kültürü, çalışma mekanı hakkında yeni düşüncelerin geliştirilmesi için ideal şartlar ve çevre gibi gözükabilir. Yine de tipik Japon ofisi Avrupa ve Amerikan standartlarına göre bir zaman hatasıdır. Aşırı kalabalık, konforsuz, parlayan floresan tüplerle aydınlatılmış, sıkıştırılmış tekdüze masa sıralarının egemen olduğu, genellikle 'ada' planında düzenlenmiş mekanlardır ve planlı olmayan toplantılar için mekan eksikliği vardır. Daha da ötesinde, elektronik ve bilgisayar teknolojisinin gelişiminde dünyaya liderlik eden bir ülkede bilgi teknolojisi genellikle seyrek olarak sağlanmıştır. Sıcak masa ve fiili ofis ise hiç bilinmemektedir. Bununla beraber değişim hızla gelmektedir ve lider şirketler yeni çalışma şekillerini sürekli edinmektedirler. (Duffy, 1997)

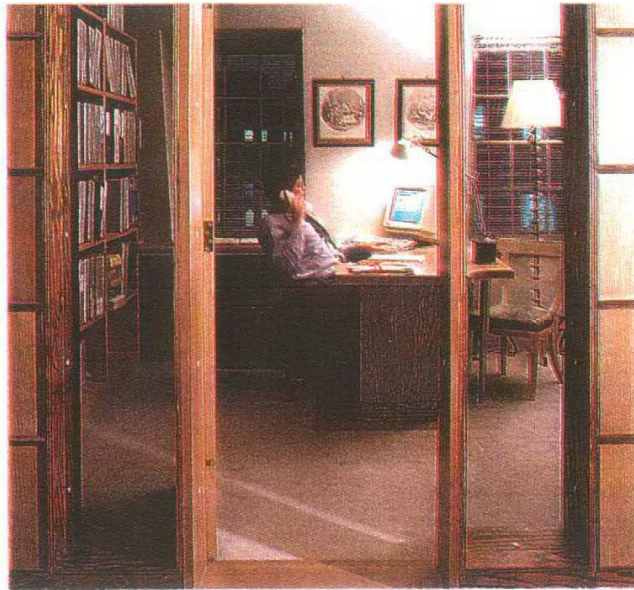

Şekil 6.4 New York'daki IBM ofisi (Duffy, 1997).

6.1.2 HÜCRE

Hücre ofisler, etkileşimin az olduğu, bireysel ve konsatrasyon gerektiren düzensiz çalışma saatleri içinde, belirli saatlerde ofiste, diğer zamanlarda yolda, evde ya da müşterinin ofisinde yürütülebilen işleri barındırmaktadırlar. Kişisel etkileşimin çok fazla gerekmediği ancak otomasyon koşullarının yoğun olarak talep edildiği bu tip çalışma ortamlarında, kullanıcılar bağımsız hücrelerde (odalarda) yer alabileceği gibi açık sistemin getirdiği çalışma istasyonlarının bölücü yükseklikleri ile sağlanabilecek daha öznel-kişisel mekanlara ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla görsel bir bağlantı kontrollü bir biçimde sağlanmakla birlikte genel olarak grup çalışmasından kopuk bir sürece cevap verecek düzenlemeleri gerektirir. Hücresel ofisleri kullananlar genellikle, muhasebeciler, avukatlar, yönetim ve istihdam danışmaları ve bilim adamları gibi kişilerdir. Tüm bu çevre ve şartlarda, yüksek statüde ve yüksek düzeyde özerk bireyler, rahatsız edilmemeleri için, bireysel odalarının olmasına alışkındırlar. Hücre benzeri kapalılıklar, örneğin yüksek fakat tavana kadar olmayan bölücüleri olan planlar, 1960'lardan beri Kuzey Amerikan ofislerinin çoğunda görülmüşlerdir. Fakat bu tip hapisane tipi planların hiçbir zaman fazla değeri olmamıştır. (Duffy, 1997)

Kuzey Avrupa'da, yasal olarak kurulmuş Çalışma Konseyi sayesinde, çalışma ortamının şeklini etkileyebilen, ofis çalışanları, az çok tamamen özdeş ve birbirleriyle değiştirilebilir olan bireysel hücrelerden oluşan ofisleri desteklemiştir. Bunlar, Kuzey Amerikan yapısındaki statü zengini, birbirinden farklılaştırılmış hücre ofislerinden çok farklıdırlar. (Duffy, 1997)

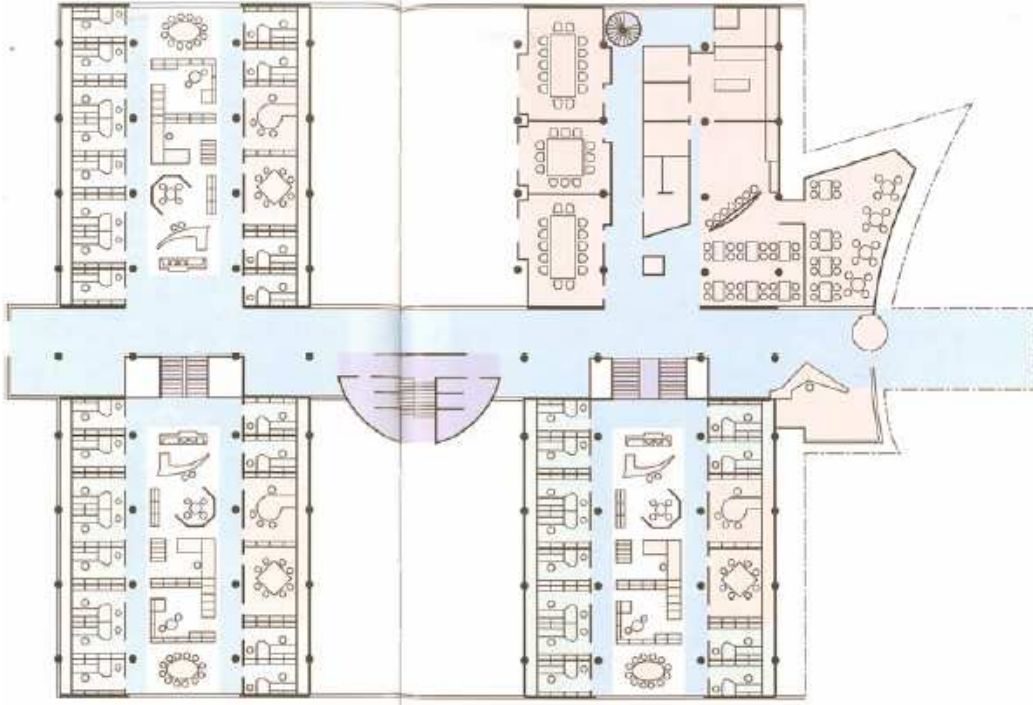
Şekil 6.5 Londra'da bir hukuk bürosu (Duffy 1997).

6.1.2.1 Edding / Almanya / Ahrensburg / 1990

Mimar: Struhk ve ortakları + Goede&Palesch'le birlikte

Edding'in ofislerinin, Almanya'daki ilk kombi tipi ofis oldukları söylenmiştir. Statüye bakmaksızın, hemen hemen herkese tahsis edilmiş hücre ofisleri, paylaşılan ofis gereçleri, toplantılar ve proje çalışmaları için olan ortak mekanlarla birleştirmişlerdir.

Binanın kalbinde, ofis bloklarını bağlayan, iki katlı galeri ya da sokak vardır. Sokak kullanılırken canlanmaktadır ve resmi olmayan toplantılar ve sosyal ilişkiler için bir mekandır. İnsanlar, bölünme katlarındaki galerilerin etrafında dolaşmaya teşvik edilmişlerdir ve merdivenler de sık sık kullanılmaktadırlar. Galeri tüm çalışma alanlarına geçişi sağlamakta ve tüm çalışma alanlarının içlerine bakmaktadır.

Şekil 6.6 Üst kat planı (Duffy, 1997)

Kişisel ofisler genellikle, 4.2x4.2 m'dirler. Herbiri, bir çalışma masası, hareketli bir dosyalama kabini, raflar ve dolaplar ve ziyaretçiler için küçük bir masa içermektedir. Dışarıda ortak bölge vardır, konferans masalarıyla, fax ve fotokopi makinalarıyla, özel daktilolarla, dosyalama kabinleriyle ve mutfak/kahve alanlarıyla donatılmışlardır. Az miktarda üst düzey yöneticinin kişisel olarak döşenmiş, manzaralı ve daha büyük odaları vardır.

Şekil 6.7 Ofis hücreleri, kullanıcılara, çalışma koşullarını kontrol edebilme imkanı sağlamaktadırlar. (Duffy, 1997)

Bina çeşitli aktiviteleri barındırmaktadır. Sadece ithalat bölümündekiler, erken ve geç saatlerde çalışmaktadırlar ve satıştakiler dışında çok az kişi ofis dışında çalışmaktadır. Personel için güzel ortamlara önem verilmesi Almanya’da tipiktir. Doğal ışık tüm binaya sızmaktadır ve açılabilir pencereler heryere yerleştirilmiştir. Klima sadece teçhizat odalarında vardır.

Şekil 6.8 Edding; tasarımında dış cephe ile iç mekan uyumuyla dikkat çekmiştir. Sirkülasyon alanlarında merdiven ve galeri boşluklarını aydınlatan doğal ışık tasarımının başarısını göstermektedir.

Edding, hücre ofislere mükemmel bir örnektir. Fakat değişen bir organizasyon için hücre ofislerin ne kadar iyi işleyebildiği bir soru işaretidir. Ofis koşullarının bina içinde bu kadar tekdüze olması gerçeği, proje sırasında yapılmış olan müzakerelere ve kullanıcıların, aydınlatma ve havalandırma üzerinde gerçekten kontrol sahibi olmalarına rağmen, sonuçta, çalışma mekanı tasarımındaki kişisel yetkilerinin, ikinci plana atılmış olduğunu göstermektedir.

Projenin kusurları, mahremiyet ve konfordan yoksun olduğu görülen ve bazen gürültülü olabilen, binanın ortak alanlarının, daha az kullanılmalarından kaynaklanmakta gibi gözükmektedir. Ortak alanlar, müşterilerle toplantılar yapmak için uygun olmayan yerler olarak görülmektedirler, bu arada kişisel ofisler de iki kişiden fazlası için çok küçüktürler.

Şirkette, ortak alanların daha verimli olarak kullanılmasına ve personelin daha hareketli çalışma şekillerine uyum sağlamasına, genel bir inanç vardır. Bu dizüstü bilgisayarlara ve taşınabilir teknolojiye daha fazla güvenmek anlamına gelmektedir. (Duffy, 1997)

6.1.3 Küme

Grup çalışmasının esas olduğu sanal ve gerçek iletişim ihtiyacı yoğun ancak otomasyona bağlı denetim anlamında yüksek talepleri olmayan çalışma ortamlarını tarifler. Küme mekanları, grup çalışmaları için tasarlanmışlardır ve çoğunlukla, açık planlı ofislerde ya da grup odalarında düzenlenmiş, bir seri çeşitli basit düzenlemeleri içermektedirler. Ortak kullanıma yönelik mekanlar ve irili ufaklı çalışma gruplarının biraraya gelebileceği toplanma mekanları ile görsel, işitsel iletişimi yoğun mekanları gerektirir.

Bu tip ofislerde çalışan takımlar, çalışma tarzlarını ve çalışma kaynaklarının kullanımını gittikçe daha fazla kontrol etmeye başladıkları halde fazla özerk değildirler. Bu sebeple aktiviteleri çok daha karmaşık hale gelmekte ve daha çeşitli ortamlar gerektirmektedir. Normalde ofis ortamları, ofis çalışanlarının herbirinin kendi masasını işgal ettiği tahminine göre tasarlanırsa da, gruplar, toplantılar ve proje çalışmaları için ve yazıcılar ve fotokopi makinaları gibi paylaşılan araç gereçler ve de diğer özel teknik aktiviteler için olan, kısmi yardımcı mekanla kolay ulaşılabilir bir konumda olmaları istenmektedir. Zaman geçtikçe ve teknoloji geliştikçe bunun değişmesi muhtemeldir. Küme tipi ofisleri gerektiren tipik işler, tasarım, sigorta işlemleri, bazı medya işleri, özellikle radyo, televizyon ve reklamcılığı kapsamaktadır. (Duffy, 1997)

Şekil 6.9 Londra ITN ofisi (Duffy, 1997)

Grup çalışmasının çoğul ve değişken taleplerini karşılayabilmek, küme tipi ofislerin tasarımı için kritiktir. Ofisteki projeler nadiren aynıdır. Genellikle, aynı yerde, birçok proje üzerinde, aynı anda çalışılır; bazen insanlar, paralel olarak birden fazla projede de çalışabilirler fakat farklı yerlerde. Kümeler, hiçbir sonucun tam olarak kesin olmadığı ve hiçbir kaynağın tamamen kaydedilebilir olmadığı ortamlardır. Bu nedenle, en iyi programlara ve listelere rağmen, önceden biraz fazla önlem alınır. (Duffy, 1997)

Hücreler ve kovanlardansa kümelerde, bireysel aktiviteler yerine grup aktivitelerine tahsis edilmiş mekanların dengesinde, belirgin farklılıklar gözlemlenebilmektedir.

6.1.3.1 Michaelides & Bednash, London, UK / Mimar: Buschow Henley

Michaelides & Bednash, hızla gelişen medya, eğlence ve reklamcılık dünyasında çalışmaktadır. Bu nedenle şirket, iletişim, fikirler ve etkileşimle ilgilidir ve ortakları, şirketin özel kimliği kadar, reklamcılık işindeki, açıkça belirlenmiş fikirlerini de yansıtan ve aynı zamanda günlük ihtiyaçlarına hizmet eden bir çalışma ortamı istemişlerdir. İyi kurulmuş ve güvenli fakat aynı zamanda resmiyetsiz ve yaratıcı gözükmesini istemişlerdir.

Michaelides & Bednash'ın temel bir ihtiyacı insanların bir arada çalışabilecekleri bir mekandır. Fiili ofis olamayacaklarını, çoğu zaman bir arada olmaları gerektiğini söylemişlerdir. Bu nedenle, ofisin etrafında gruplaşacağı ve herkesin orda çalışacağı, 20 m

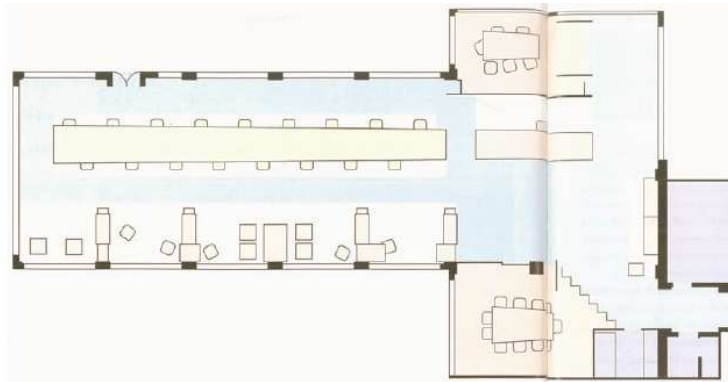
uzunluğunda, tek bir büyük masa konmuştur. (Duffy, 1997).

Sadece resepsiyonistin ayrı bir masası vardır ve o da aynı mekanın içindedir. Masa uzun bir dikdörtgen gibi gözükmemektedir fakat en uçta genişlemektedir. İnsanlar eğer yalnız çalışmak isterlerse o uca gidebilirler. Sabit çalışma istasyonları yoktur, insanlar, herhangi uygun bir yere dizüstü bilgisayarlarını takıp çalışırlar. Onlara uygun olan yere otururlar, zorlayıcı bir düzen yoktur. Büyük masanın kendisi hiyerarşiye karşıdır. (Duffy, 1997).

Şekil 6.10 Michaelides & Bednash'ın grup çalışmaları için kullandığı 20 m uzunluğundaki masası.

Ofis, yakın takım çalışmasının etrafında dönen fikirler atölyesi, klasik bir 'küme'dir. Projenin başarısı, insanlar arasındaki iyi ilişkilere dayanmaktadır, insanlar diğerlerinin yerlerine saygı duymak zorundadırlar. Ofis dağınık ya da gürültülü değildir, sakinlik ve düzen havası vardır. Bunda kağıtların hışırtısının olamamasının etkisi de vardır. Malzemeleri elektronik olarak depolama politikası vardır. İki toplantı odası, ayrı bölümlerdense, mekanda serbest duran müdahaleler gibidirler. Küçük olanın, geri çekilebilen duvarlar gibi olan, bir mil üzerinde çalışan, kocaman kapıları vardır. Büyük olan toplantı odasıysa, öyle bir şekilde cam takılmıştır ki, yarı şeffaf paneller girişten görüntüyü gizlerken, içeride neler olup bittiği, ana ofisten görülebilmektedir. (Duffy, 1997).

Şekil 6.11 Ofisin planı, büyük masanın baskın konumunu göstermektedir, herkes masada

çalışmaktadır. Resmi olmayan toplantı alanları, depolama ve dosyalamayla bölünmüşler ve bi tarafta uzanmaktadırlar. Daha resmi iki odanın da camlı duvarları vardır. (Duffy, 1997).

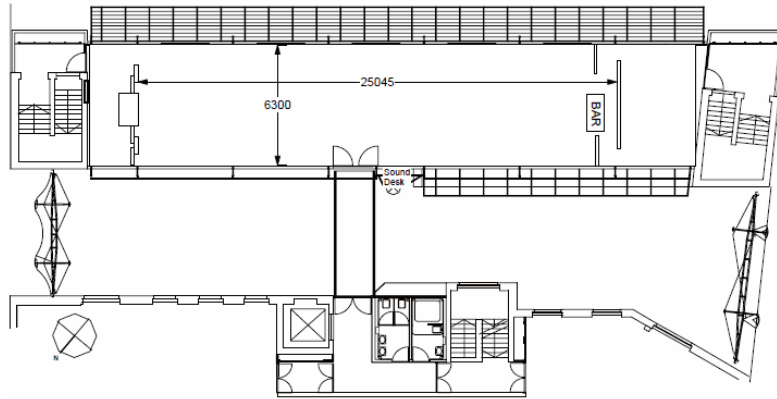
Masanın, şirketin hakim imajı haline gelmesi şaşırtıcı değildir. Çünkü hem takım çalışmasının sembolü, hem de ofiste yapılan işe uygun olan, gayet kullanışlı bir araçtır. Ofis mekanı barındırdığı işe özeldir. Fakat, insanları birşeyi yapmaya zorlamaktansa cesaretlendirerek, işbirlikçi ofis çalışması için ideal ortama yaklaşmaktadır. İnsanların, ortamları tarafından kontrol edilmektense, kendi ortamlarını kontrol ettikleri bir yer izlenimi vermektedir.

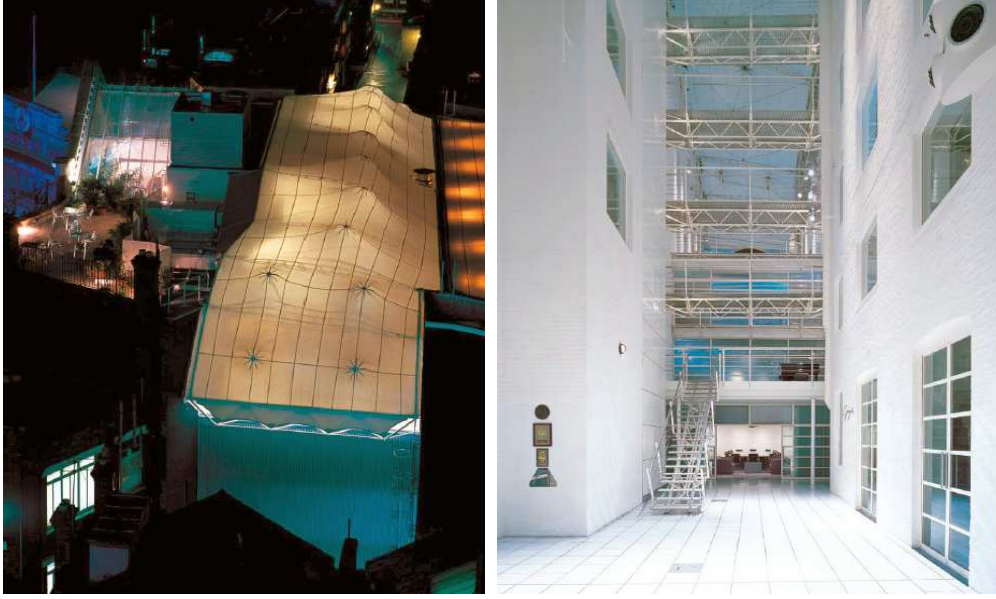
Şekil 6.12 Ana mekânın resmîyetsiz toplantı alanları, alternatif bir çalışma ortamı ve düşünmek ve rahatlamak için bir alan sunmaktadırlar. (Duffy, 1997).

6.1.4.2 Imagination, London, UK, 1989 / Mimar: Ron Herron

Imagination, bir tasarım ve iletişim danışmanlığıdır. Bu nedenle, binanın amacının, müşterilerin yararına, gerçekten yenilikçi ve etkili marka tecrübelerini ortaya çıkarmak ve iletmek için, şirketin, kendine özel ve paralel olmayan yaratıcı kaynaklarından yararlanmak olması istenmiştir. (Duffy, 1997).

Şekil 6.13 Imagination, kat planı[6]

Şekil 6.14 Solda, iki bloğu birleştiren örtünün gece görünüşünü, Sağda, bloklar arasında geçiti sağlayan köprülerin atriumdan ilişkisini görmekteyiz. [6]

Bina için önceden okul olan, dar bir bahçeyle ayrılmış, iki yüksek blok seçilmiştir. Mimar Herron'a göre geleneksel mimari, insanları hapsederken, tasarıma kendi devrimci yaklaşımları, özgürleştirmekte ve yetki vermektedir. Büyük, teflon kaplı bir PVC tavan, iki blok arasındaki bahçeyi örterek, onu şirketteki tüm aktivitenin odağı olan, yüksek bir atriuma dönüştürmüştür. Bir seri hafif, metal köprüler, iki kanadı her katta birbirine bağlamaktadır. Yeniden şekillenen zemin kat, bir resepsiyon alanı, idare heyeti odasını, personel restoranını ve çok sık kullanılan bir sergi alanını içermektedir. Daha önceden de olan bodrum, fotoğraf ve ses stüdyolarını, bir video baskı odasını ve bir personel spor salonunu barındırmaktadır. Üst katlar, ofislere ve tasarım stüdyolarına verilmiştir. Burada mekan, grup ya da küme tipi alanların ve birkaç kapalı ofis ve toplantı odasının bir karışımıdır. (Duffy, 1997).

Şekil 6.15 Imagination'ın başkanı, şirketi, bir çatı katı ofisinden yönetmektedir. (Duffy, 1997)

Binadaki tipik bir açık ofis, canlı bir mekan, güçlü yaratıcı bir gürültüsü olan, klasik, biraz fazla kalabalık bir küme ofistir. Bölmeler ve dosyalama dolapları, kişiselleştirilmiş mekanlar sağlamaya yardım ederler, fakat az bir mahremiyet vardır ve bunun için belirgin bir talep yoktur. İmaj resmiyetsizlik ve etkileşimdir. Çizim tahtaları da kişisel bilgisayarlar ve CAD istasyonları kadar göze çarpmaktadır. İmagination çalışma takımı disiplinlerdir ve yaptıkları iş fikirlerle ilgilidir.

Binada doğal ve mekanik havalandırmanın bir karışımı vardır : sokak tarafında açılan pencereler ve arka tarafta açılan pencereler artı mekanik çekme ve boşaltma sistemi vardır. Yazın çok sıcak olduğuyula ilgili sık sık şikayetler vardır ve sistemde yapılan düzeltmeler problemi tamamen çözememiş gibi gözükmektedir. Aslında, çok az dış manzarası olması nedeniyle, binada en az istenen çalışma alanları, arka taraftakilerdir.

Şekil 6.16 İmaganition'ın terasından gece ve gündüz görünüşü [6]

Eğlence için şık bir restoran barı da içeren, mükemmel personel etkinlikleri ve spor salonu yardımcıdır. Personel işe yaklaşımlarında genç ve esnektirler. İmagination'ın hiyerarşik olmayan bir imajı vardır. Kıdemli personel, bölümleri tarafından kullanılan mekanla bütünleşmişlerdir. Tüm bina için sadece az bir otopark alanı vardır. Çoğu personel toplu taşımayla, bisikletle ve motorsikletle seyahat etmektedir. (Duffy, 1997).

6.1.4 Klüp

Klüp tipi çalışma ortamları iletişim ve otomasyonun aynı anda yoğun talep edildiği, bilgi paylaşımının ve beyin fırtınası anlamında karşılıklı fikir üretiminin gerçekleşeceği çalışma

ortamlarıdır. İhtiyaç olduğu sürece klüpte buluşulan bunun dışında mobil ya da evden ofis ortamına görüntülü-sesli-yazılı iletişimin sağlandığı bu tip çalışma ortamlarında, aynı mekanlar gün içinde farklı gruplar tarafından farklı sürelerde kullanılabilir. Klüp, karşılıklı etkileşimin sanal ya da gerçek anlamda maksimum yaşandığı biraraya gelme mekanları olarak işlev görür. (Duffy, 1997)

Çalışma gücünün hareketliliği nedeniyle, gün içinde yer kullanımı aralıklarla olmaktadır. Uzatılan çalışma saatlerinde, mekan kullanımının yoğunluğunu arttırmak için, çalışma istasyonları ve diğer kaynaklar, aralıklı olarak paylaşılır. Bireyler ve takımlar, geniş bir etkinlik sahasından yararlanmak için mekanın içinde hareket ederek, ‘gerekli olduğunda’ herhangi bir yer işgal etmektedirler.

Zamanı paylaşan, görev esaslı çok çeşitli düzenlemeler, hem yoğunlaşma gerektiren bireysel işlere, hem de etkileşimci grup işlerine hizmet etmektedirler. Paylaşım oranı, işlerin içeriğine ve ofiste, evde, telefonda ve müşteride çalışmanın karışımına bağlıdır. Aslında klüp fikri detaylı çalışma ortamlarının meydana getirilmesi olup, bu da zaman paylaşımı sayesinde olabilmektedir. Çok fazla ek destek mekanı vardır, başka bir deyişle ofis aktiviteleri çok çeşitlidir. Bu sebeple, klüplerin sağladıkları çalışma ortamları zengin ve çeşitlidir. Tipik organizasyonlar, reklamcılık ve medya şirketleri gibi yaratıcı firmaları, bilgi teknolojisi şirketlerini ve birçok yönetim danışmanlıklarını kapsamaktadır. Bu tip organizasyonların ortak olarak sahip oldukları, yüksek düzeyde entellektüel personel ile problem çözümü ve paylaşılan bilgiye devamlı erişimdir. (Duffy, 1997).

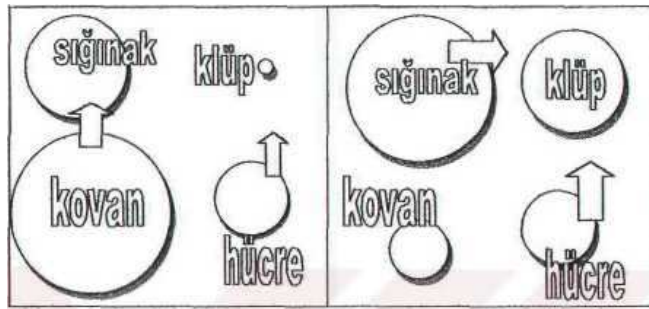

Şekil 6.17 Google, hobi odası ve grup çalışma odası [2]

Çalışma modellerinden herbiri, bu dört farklı tip organizasyonun, kendi özel mekan ve mobilya kullanma yollarını ifade etmektedirler. Kısaca, ‘kovanlar’ daha basit çalışma istasyonlarına ihtiyaç duyar, ‘hücreler’ daha zengin ve bireysel çalışma ortamlarına ihtiyaç

duyar, ‘kümeler’ birçok daha basit ortamlara ve ‘klüpler’ de birçok zengin ve karmaşık ortamlara ihtiyaç duyar. Farklı çalışma modellerini destekleyen yerleşimler, aynı zamanda, zamanı da farklı şekillerde kullanma eğilimindedirler. Daha etkileşimli ve daha özerk olan çalışma modelleri, daha çok, zamanın paylaşıldığı mekanlardır, çünkü mekan kullanımı aralıklı ve düzensizdir.

Çalışma modelleri, mekan işgali, ofis yerleşimi ve bilgi teknolojisinin kullanımı dört organizasyon tipinden herbiri için tabloda gösterildiği gibi özetlenebilir.’ (Duffy, 1997).

Şekil 6.18 1990'ların sonu Gelecekte beklenen

Dört tip ofis ortamının geleceğe yönelik olarak göstereceği değişim, (Duffy, 1997).

Çizelge 6.1 Çalışma modelleri, mekan işgali, ofis yerleşimi ve bilgi teknolojisinin kullanımı (Duffy, 1997)

	KOVAN	HÜCRE	KÜME	KLÜP
Çalışma modeli	İş en küçük parçalara bölünmüştür ve kesin talimatlar verilmiş personel tarafından yürütülmektedir.	Yetenekli bireyler tarafından yürütülen yüksek düzeyli iş (bilgi işi)	Değişen dengede farklı bağımsız yeteneklere ihtiyaç duyan, düz proje ya da diğer grup çalışmaları	Hem birlikte hem de bireysel olarak çalışmaya ihtiyaç duyan yetenekli bireyler tarafından yürütülen yüksek düzeyli iş. Çalışma şekilleri sürekli değişmektedir.

<p>Zaman içindeki mekan kullanımı</p>	<p>Geleneksel 9-5 saatleri vardiyalı çalışma. Az etkileşim ve tam zamanlı kullanım paylaşımına imkan vermez</p>	<p>Bireysel düzenlemelere bağlı daha uzun çalışma günleri. Eğer mekan kullanımı azsa paylaşılan bireysel düzenlemeler için imkan olabilir.</p>	<p>Geleneksel 9-5 fakat yarı grup aktiviteleriyle daha çeşitli hale gelmektedir. Etkileşimdeki personel masalarından daha çok uzakta olmaya başladıkça zaman paylaşımı imkanı artmaktadır.</p>	<p>Karmaşık ve ne yapılması gerektiğine ve bireysel düzenlemelere bağımlıdır, fakat uzatılmış zaman dilimlerinde mekanın çok fazla kullanılması beklenir. Çalışma mekanları paylaşımlı olarak kullanılır.</p>
<p>Mekan yerleşim tipi</p>	<p>Açık 6'lı - 8'li gruplar, en az bölücü ve en fazla dosyalama</p>	<p>Hücreli kapalı ofisler ya da yüksek bölücüleri olan bireysel olarak kullanılan çalışma istasyonları</p>	<p>Grup mekanları ya da grup odaları, orta düzeyde dosyalama toplantı ve çalışma mekanlarını birleştiren, karmaşık ve devamlı mekanlar</p>	<p>Çok çeşitli görevler için, değişken ve karmaşık çeşitli ortamlar</p>
<p>Bilgi teknolojisinin kullanımı</p>	<p>Basit terminaler ya da ağ bağlantılı bilgisayarlar</p>	<p>Çeşitli kişisel bilgisayarlar ve dizüstü bilgisayarların çok yaygın kullanımı</p>	<p>Kişisel bilgisayarlar ve özel grup gereçleri</p>	<p>Çeşitli kişisel bilgisayarlar ve dizüstü bilgisayarların çok yaygın kullanımı</p>

Çizelge 6.2 Geleneksel büro ile yeni büronun karşılaştırılması (Aksu,2000)

GELENEKSEL BÜRO	YENİ BÜRO DÜZENİ
İç düzenlemelerde sınırlı çeşitlik	Toplantı ve etkileşim için çeşitli mekanlar
Kişi başına tek bir çalışma alanı	Stil ve yapıda çeşitlilik
Kıdemli çalışanlar için daha fazla alan ve görüş imkanı	Çalışma düzeni çeşitliliği
Kıdemliler için daha fazla mahremiyete gerek duyma, daha az erişilebilir olma hali	Daha fazla etkileşim ve takım çalışmasını özendirecek çalışma düzeni
Kıdemlilerin diğerlerine göre daha çok büro dışına çıkma isteği	Daha çabuk değişen grup yada takımlar için tasarım
Aralarında belirgin sınırları olan güçlü bölüm kimlikleri	Daha küçük, daha az merkezi ve daha yaygın yönetim anlayışı
Küçükten çok, büyük bölümlenmeler	Bölümler arası daha az tanımlı sınırlar
	Mekan kullanımında yoğunluk
	Yeni teknolojilerin daha yaygın ve yaratıcı kullanımları
	Zamanın verimli kullanımına daha fazla önem

6.1.5 Büro Kullanım Yöntemleri; Zaman Paylaşım, Alternatif Ofisler

‘Alternatif ofisçilik, çalışma yerinin tasarımını ve insanların nasıl çalıştıklarını değiştirmiş olan, farklı çalışma stratejileri tanımlamak için kullanılan, ortak bir terimdir. (Piotrowski ve Rogers, 1999).

Geleneksel çalışma mekanı düzenlemesinde, zamanlarının çoğunu masalarından uzak

geçirmelerine rağmen, üst düzey çalışanlarına, daha konforlu, iyi manzaralı yerler sağlanırken, devamlı masalarında oturan rutin işlerle görevli olanlar pencerelerden uzak orta mekanlarda otururlar. Bu tür bir planlama, mekanı statü sembolüne dönüştürmektedir. (Duffy, 1997).

‘Yeni çalışma stratejilerini barındırmaya çözüm olarak, esnek çalışma istasyonları giderek norm haline geldikçe özel ofisler – çok üst düzey yönetim dışında – kaybolmaktadırlar. Yöneticiler, hatta başkan yardımcıları bile, yönetici mekânlarındansa işçi gruplarına daha yakın yerleştirilmektedirler. Yeni çalışma yeri, geleneksel özel ofisleri ya ortadan kaldırmıştır ya da çok azaltmıştır.’ (Piotrowski ve Rogers, 1999). ‘İnsanlar, büro mekanlarının büyüklüğü ya da yeri ile değil, ürettikleri işin niteliği ile tanımlanmalıdırlar. Herkes kimin önemli olduğunu, kararları ve statüyü kimin verdiğini bilmektedir, eğer statünün bir şekilde yansıtılması gerekiyorsa, bunun yeri otopark olmalıdır. Yöneticilerin farklı katlarda ayrı sütler içinde çalışmalarını kavramı, artık büro tasarımının tarihinin bir parçasıdır.’ (Duffy, 1997).

‘Çalışma felsefesindeki ve organizasyonlardaki değişimler, aynı zamanda bugünün işlerinin çoğunun, bu yeni gereksinimlerle birlikte daha çeşitli olduğu anlamına gelmektedir. Bugün yaygın hale gelen, verimli olarak tasarlanmış çalışma istasyonlarının, çok fazla dosyalama ve depolama alanları yoktur ve ziyaretçiler için fiili bir mekân sağlamamaktadırlar. Elektronik depolama, dosyalamanın miktarını azaltmaktadır ve elektronik gösterme depolaması daha da ileriye giderek, çalışma alanında mekân ihtiyaçlarını da azaltmaktadır. ‘Fiili’ çalışma alanını yaratmak için yerleşimde ve seçilen ürünlerde esneklik çok önemlidir.’ (Piotrowski ve Rogers, 1999).

‘Alternatif büro kullanım yöntemlerinin amacı iş kullanım yoğunluğunu arttırmaktır. Büro yapılan gibi kullanım yoğunluğunun zaten düşük olduğu binalarda gerekli yoğunluğun elde edilememesi, çalışma mekanlarının etkili biçimde kullanılamaması, ekonomik açıdan büyük zararlara yol açabilmektedir.’ (Aykol, 1997).

Yeni çalışma düzenimiz, teknolojinin sunduğu olanaklar ile değişmiştir. 20.yüzyıl ortasına kadar çalışan nüfusun yoğunluğu ile iş verimini arttırmak için birarada olma isteği "gerek" koşul iken, günümüzde önemini ve anlamını yitirmiştir. Büyük firma çok fazla insan istihdam eden, çalışanları bir araya getirip üretkenliğini arttırmaya çalışan yapılanma içinde "mekan"a, alan olarak ihtiyaç duyan durumdayken, günümüzde iletişimin gelişen teknolojik olanaklar ile

biçim değiştirmesi, insanların aynı mekan içinde çalışma zorunluluğunu azaltırken, hatta istihdam düzeyini minimuma çekerken, kullanıcının "mekan"a talebi, alan olarak değil, "donanım kalitesi" olarak yansımaktadır. Zamanın ve mekanın kullanımına ilişkin çok yeni ve farklı kabuller ile yeni çalışma şeklimize "hız" kavramı eklenmiştir. Eski ofis rutinine göre daha katılımcı, insanlara zamanı, mekanı, donanımı kontrol etme yeteneğini daha çok sunan yeni bir anlayış gelişmiştir. Bugün yeni çalışma sistemimize ilişkin eylemler, gezgin, mobil ya da göçebe form almıştır. (T. Bilgin, 2001).

‘Bilişim teknolojisindeki gelişmeler özellikle büro kullanım yöntemleri üzerinde değişiklikler yapmıştır. Büro mekânlarının yeni kullanım yöntemlerini gerektiren koşullar, gerçekleri ve amaçları H. Eren Erdener aşağıdaki gibi sıralamaktadır;

- Kişisel koşullar (işgücü)

- değişen nüfus nitelikleri,
- işe gidip gelmenin ekonomik ve kişisel maliyeti,
- daha dengeli bir iş ve ev yaşamı.

- Değişen iş süreçleri ve ilgili amaçlar

- ürün geliştirme ve üretme sürecinin kısaltılması,
- iş gücünün en yüksek düzeyde kullanılması,
- şirket - kuruluşun müşterilerine yakın olma gereği,
- kaliteyi arttırmak,
- karlılığı arttırmak,
- dünya pazarında rekabet edebilme yeteneğini arttırmak.

- Kuruluş çalışma mekanları ile ilgili gerçekler

- artan büro binaları maliyeti,
- artan bina bakım masrafları,
- artan büro kiralama maliyeti,
- artan büro mekanı ihtiyacı,
- kuruluşlarda sık gözlenen yapısal değişiklikler. ’ (Varlı, 2004).

Yukanda bahsedilen nedenler, maliyeti ve değeri gittikçe artan büro mekanlarının günümüz koşullarına uygun olarak etkin biçimde kullanılması için yeni yöntemlerin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır.

‘Bu belirli bir yere ait olmayan tahsis edilmemiş ofis alanları: otelcilik, sıcak masa, serbest adresli ofisler ve tam zamanında ofislerdir ayrıca üreticiler ve tasarımcılar tarafından birçok başka terim de geliştirilmiştir.’ (Piotrowski ve Rogers, 1999).

Çizelge 6.3 Çalışma ortamlarında, geleneksel ve yeni yeni arasında farklar (T. Bilgin, 2001)

	Geleneksel Çalışma Ortamı	Yeni Çalışma Ortamı
Çalışma Biçimi	Rutin bir süreç, Bireysel etkinlik, İzole çalışma biçimi	Yaratıcı, değişken süreç, Grupsal etkinlik, İnteraktif çalışma biçimi
Zamana Bağımlı Mekan Kullanımı	Merkezi bir alanda herkezin birarada olma zorunluluğu içinde, hiyerarşik düzende yerleştirilmiş kullanıcıya özel çalışma masalarında tam zamanlı kullanım	Dağınık bir düzende (ki bu düzen aynı mekan içinde olabileceği gibi farklı çalışma ortamları, farklı binalar, hareket halinde olma-mobile-hatta ev ortamını da içeren bir şemayı belirler) otomasyona bağımlı bir birliktelik ile grup ve bireysel bazda, zaman aralığını içermeyen mekan kullanımı. Çok fonksiyonlu çalışma ortamları ve günlük kullanıma ilişkin esnek, mevcut ortama eklenebilir kullanımlar
Hareketli mobilya, mekan ve kullanım şeması	Statüye bağlı hiyerarşik mekan ve mobilya seçimi. Bireysel kullanıma ait mekanlar yanı sıra toplantı odaları	Çoklu paylaşım gerçekleştirebilecek grup çalışmasına yönelik mekanlar içinde bireysel çalışmayı olanaklı kılacak lokal otomasyon olanaklarını sağlayan mobilya ve donatım
İletişim Teknolojilerinin Kullanımı	Rutin bir süreç için gereken sabit pozisyonda terimler	Farklı kullanım biçimlerine olanak verebilecek mobil teknolojilere ait donanımlar, bunların geçici ve sabit kullanımına ilişkin gereklilikler, data akışında grup ve bireysel kullanıma ilişkin gelişmiş sistemler ve güvenlik önlemleri

6.1.5.1 Serbest Adres

İlk gelene ilk hizmet etme esasında, herkes için elde edilebilir olan başka bir tahsis edilmemiş çalışma mekânları sistemidir. Fiziksel olarak bölünmemiş, her biri iki veya daha çok eleman tarafından paylaşılan, standart çalışma mekânlarını içeren büro kullanımudur. Hiçbir rezervasyon gerekli değildir ve mekânı kullanan kişi başka bir departmandan olabilmektedir. Örneğin bir hesap elemanı, satış bölümündeki bir serbest adres istasyonunu kullanabilmektedir. Bu sistem özellikle part-time çalışan büro personeli için uygun olabilir. (Dalga, 2007).

İlk olarak Japonya'da Shimuzu Teknoloji Enstitüsünde uygulanan bu yeni yöntem çalışma mekânının kullanım yoğunluğunu artırma düşüncesinden kaynaklanmıştır. Bu çalışmada mekânların verimsiz kullanıldığı gözlenmiş ve kişiye özel büro mekânları kaldırılmıştır. Bu esnek kullanım belli bir düzeyde büro teknolojisini gerektirmektedir. Yöntemin getirdiği değişikliklerden biri de iş gücüne, rütbe ve statü farklılıklarının mekana yansımalarını ortadan kaldırıp mekanın genelinde bir standart oluşturmasıdır. (Varlı, 2004).

6.1.5.2 Misafirlik

'Başka bir şirketten ziyarete gelen bir çalışana sağlanan başka birine tahsis edilmiş ya da edilmemiş bir çalışma alanıdır. Birçok mobilya satıcıları, örneğin onlar satışlarken üreticilerin temsilcileri tarafından kullanılacak, misafirleri için ofis mekanı sağlamaktadırlar. (Dalga, 2007).

6.1.5.3 Sıcak Masa

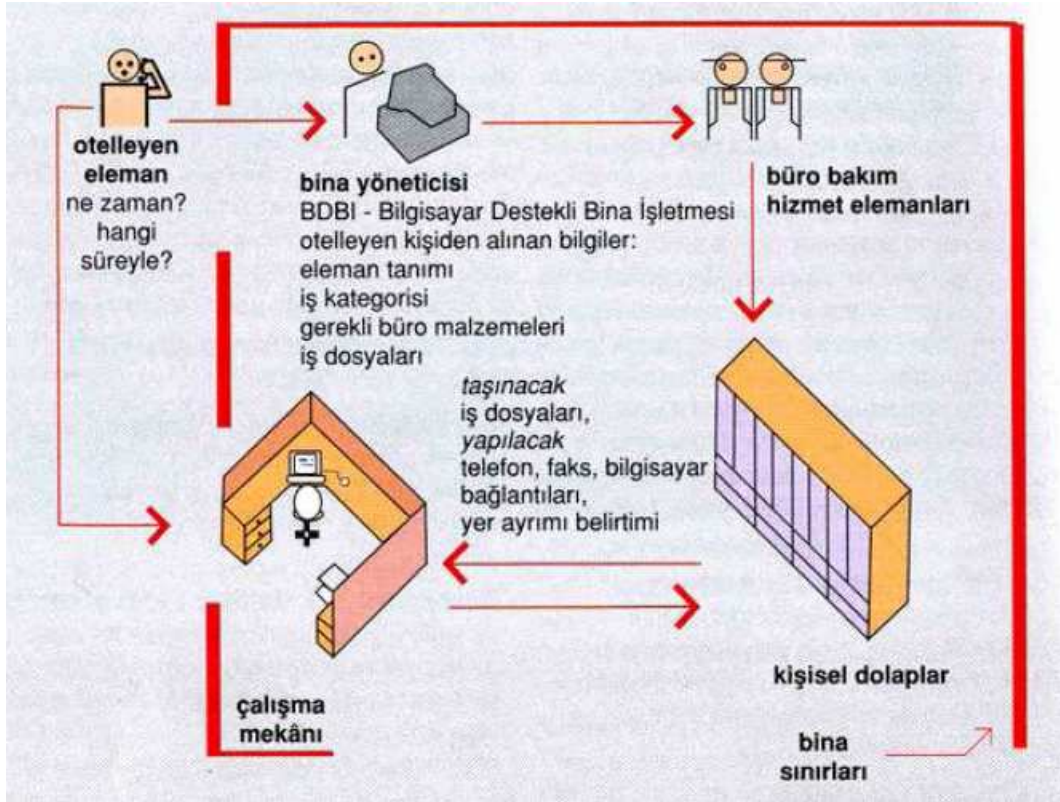
Serbest-adres istasyonu ile aynıdır. Adını, masanın bir önceki kullanıcısı tarafından sıcak olabileceği gerçeğinden almaktadır. (Dalga, 2007).

6.1.5.4 İniş Noktaları

Rezerve edilemeyen tahsis edilmemiş çalışma istasyonlarıdır. Sıcak-masadaki gibi, işçi ana ofis ya da uydu ofis binasına geldiğinde, işgal edilmemiş olan bir çalışma alanına iniş yapmaktadır. (Dalga, 2007).

6.1.5.5 Otelleme

Serbest adres kullanım yönteminin bir türevi olan otelleme, ABD 'de büyük bir işletme danışma grubu olan Ernst&Young Andersen şirketinin uygulamaya başlattığı bir kullanım yöntemidir. (Dalgıç, 1999) Çalışanlar için rezervasyonla – oteller gibi – elde edilebilir olan, tahsis edilmemiş çalışma alanlarından oluşan bir sistemdir. Bazen konsiaj olarak da adlandırılan bir yardımcı kişi rezervasyonları alma ve misafir çalışanlar geldiklerinde mekanların uygun olarak donatılmış olmalarını sağlamak için tahsis edilmiştir. (Dalga, 2007).

Şekil 6.19 Otellemenin şematik gösterimi (Erdener, 1996)

Bilgi teknolojisindeki yenilikler, ofis işinin yapıldığı şekilleri değiştirdikçe, ve eğer bir kişi varsa, bir masa olmalıdır öngörüsünü erittikçe 'otelcilik' anlayışı çoğalacak gibidir.

6.1.5.6 Tam Zamanlı Çalışma İstasyonları

Çalışma istasyonları, tahsis edilmemiş çalışma alanlarının başka bir çeşididir. Bunlar genellikle, bireylerin ve hatta grupların bir süreliğine çalışmak için mobil dosyalarını ve dizüstü bilgisayarlarını istasyona getirerek toplanabilecekleri çok açık ve esnek çalışma alanlarıdır. Hareket edebilir ekranlar ve kolayca takılabilen parçalar, tam zamanında çalışma alanını bireyler ya da grup elemanları için fonksiyonel yapmaktadırlar. Hareketli dosyalar

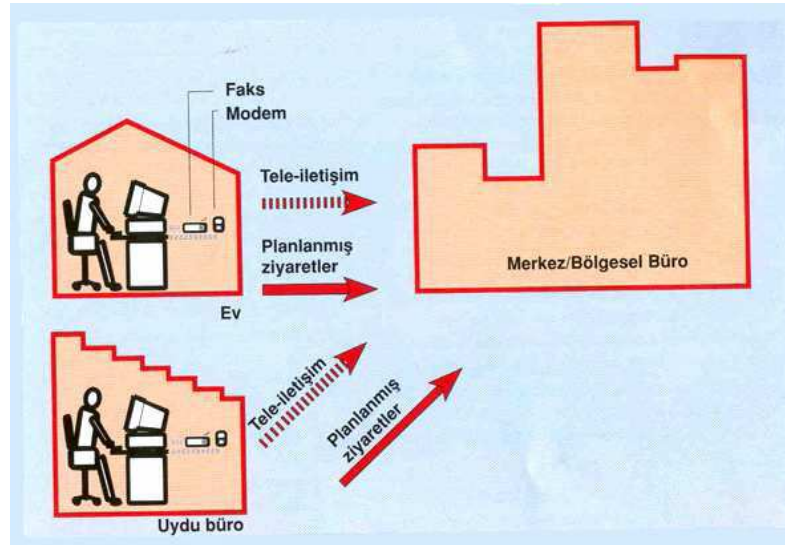
yaygın olarak, kişisel eşyaları ve kişisel dosyaları, merkezi bir depolama alanından tahsis edilmemiş çalışma alanlarından herhangi birine depolamada ve nakletmede kullanılmaktadırlar. (Dalga, 2007).

6.1.5.7 Paylaşılan Tahsis Edilmiş Çalışma Alanları

Bir ya da iki birey tarafından paylaşılan istasyonlardır. Part time çalışan iki ya da daha fazla çalışanın aynı çalışma alanını kullandıkları sekretery istasyonları olabilirler. Çalışanlar kendi çalışma tablolarını yöneticinin izniyle geliştirmektedirler. (Dalga, 2007).

6.1.5.8 Telebüro

Telebüro işgücünün ya evlerinde ya da müşterilerine yakın telemerkezlerde bilgisayar , faks ve modem kullanarak ve planlanmış ziyaretler yoluyla kuruluşun diğer elemanlarıyla iletişimde buldukları bir çalışma yöntemidir. (Dalgıç, 1999).

Şekil 6.20 Telebüro şematik gösterimi (Erdener, 1996).

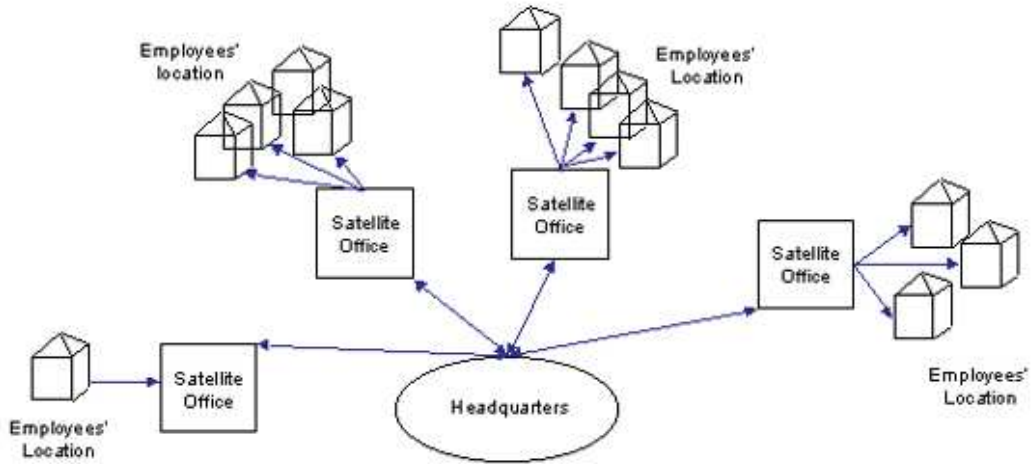
Telebüro uzun süreli bir yenilik değildir, yaygın bir olay haline gelmiştir. Bilgi teknolojisindeki gelişmeler çalışanlara istedikleri yerlerde istedikleri zaman çalışma imkanı sağlamaktadır. Bu gelişmeler yüksek ve geniş büro binalarının inşa edilmesi eğilimi ile güçlü bir tezatlık oluşturmaktadır. Ne zaman birçok insan telebüroyu, sadece göçebe çalışanlar için toplantı mekanlarını işler duruma getirerek değiştirirse bürolar daha da küçülebilir. (Çete, 2001).

6.1.5.9 Sanal (uydu) Ofis

‘Şirket çalışanlarına herhangi bir yerde (otomobil, uçak, ev) taşınabilir teknoloji kullanarak çalışma serbestliği tanıyan bir yöntemdir. Her yerin bir büro mekanı olarak kullanıldığını, zaman ve mekan olarak geleneksel büro mekanından soyutlanmış böylesi bir çalışma yöntemini “elde çanta” yaklaşımı olarak düşünmek olasıdır. Örneğin, sanal büro uygulayıcıları havalimanı, otel lobisi, tren , uçak gibi çeşitli mekanları büro olarak kullanırlar ve işlerini yerine getirebilmek için gereken telefon, taşınabilir bilgisayar ve faks gibi cihazları beraberinde taşımaları gereklidir. Bu yöntemde, azalan iş arkadaşlığı ilişkileri, iş verimliliğinin değerlendirme zorlukları ve merkezi yönetim sistemi ile olabilecek sorunlar gibi sakıncalarla karşılaşmaktadır. (Erdener, 1996)

Uydu Ofisler, ancak bilişim teknolojilerinin kullanımı söz konusu olduğu bürolar için geçerlidir.

Michele De Lucchi, “Geleceğin büroları şık dekorlu, geniş görüşme veya toplanma mekanlarından oluşan, gerektiğinde karşılıklı tartışma, fikir alışverişi veya sosyal hayatı paylaşma gibi eylemlere imkan veren mekanlar olacak.”, diyerek geleceğin bürolarını tanımlamaktadır. Büro mekanlarının tamamına yakın bir kısmının “Sanal Mekanlar”a taşınacağını belirtmektedir.’ (Çete, 2004).

Şekil 6.21 Uydu Ofis (Satellite Office) Şematik gösterimi. (Çete, 2004)

6.1.5.10 Ev Ofisler

“Home Office” kavramına bir başka yaklaşımda “Back Office” kavramıdır. Şehirsiz konunun önem taşımadığı, tamamen bilişim teknolojilerinin desteğiyle işleyen Back Office’lerde; ekonomik mekan edinebilme, elektronik ortamda iletişim kurabilme postalama, banka ödemeleri, alışveriş- gibi eylemler şehir merkezine mesafeler gözardı edilebilir şekilde gerçekleştirilmektedir. (Mitchell, 1995)

“Home Office” ve “Back Office” kullanımlarıyla “Resort Office” (Kaynak Ofis)’ler söz konusu olmaya başlamıştır. Resort Office’ler, Back Office veya Home Office’lerden network ortamında gelen bilgilerin depolandığı, gerektiğinde yüz yüze görüşmelerin ve toplantıların yapılabildiği mekanlardır. (Mitchell, 1995)

‘Ev- Ofis: iletişim ağlarının kullanımı, ortak belleğe erişim, internet ve araçları, interaktif uydu televizyon sistemleriyle öne çıkan bu sistem global dünyada geniş bir yer bulmuştur. Çevresel faktörleri ve zaman kaybını sebep gösteren bu sistem, ev ortamında gerçekleştirilebilecek tüm ofis işlerini kapsamaktadır. (Mitchell, 1995)

‘Back Office: Ev-ofis sisteminin hareketli bir versiyonudur. Şehirsiz mekanın önem taşımadığı, tamamıyla bilimsel teknolojiye dayanarak çalışan ofislerdir. Ekonomik mekan edinebilme, elektronik ortamda iletişim kurabilme özelliklerine dayanır. Günlük hayatta kullanılan mekanların değerlendirilmesine olanak sağlar.’ (Yeang, 1996; Aktaran: Yavuz, 2003).

‘Süit Ofis (Resort Office): Özellikle çalışanların yoğunluğunun ev ve back ofislere dağılması sonucu ortaya çıkan yeni bir mekan anlayışıdır. Düşüncenin üretildiği ofisler olarak tanımlanmaktadır. Ev veya mobil ortamda çalışan kişilerin bir araya gelerek toplantıyı yapabildikleri, takım çalışmasını fikirsiz anlamda geliştirmeyi hedefleyen ofislerdir. Aynı zamanda, müşteri görüşmelerinin de gerçekleştiği bu mekanlarda iş ortamının stresinden uzaklaşıp, rahatlamak da amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda bilardo, kafe, ev-sineması, satranç, jimnastik salonları vb. sosyal interaktif mekanlar yaratılmaktadır. Daha çok bir klüp evine benzeyen beyin ofisleri olarak adlandırılabilir. Ofis donanımı, çalışanlara hot-desk sisteminden oluşmuş iş istasyonları sunmaktadır. Bu tür ofislerin yönetimi otelleme sisteminde olduğu gibidir. İlk olarak geleceğin iletişim bankacılığında hedeflenen bu ofisler, diğer sektörlerde de kendini göstermektedir.’ (Yavuz, 2003).

Bağımsız ofis kavramını simgeleyen "mobil büro", tekerlekler üzerinde, yeri veya fonksiyonu dakikada değişebilen, konsantrasyon birimi veya toplantı odası olarak kullanılabilen bir büro tipidir. Yer döşemesi, tavan ışıkları ve masadan rafa iç döşemesi ile tam teçhizatlı mobil çalışma alanları yaratılmıştır. [3]

Mobil (Gezici) büroda, çalışanların işlerini yürüttükleri belirli bir büro söz konusu değildir. Genellikle pazarlama, temsilcilik, bakım-tamir vb. gibi işlerde geçerli olan mobil büroda, çalışanlar çoğunlukla yoldadırlar, arabadan, otelden, evlerinden ve buldukları her yerden iletişim teknolojilerini kullanarak merkez işyeriyle bağlantı kurarlar.

Ofislerdeki mekan değişimlerine sonsuz olanaklar tanıyan bu tip, bu özelliğiyle geleceğin geçici ofisleri olacak konumdadır. Sistem, modülerliği sayesinde çeşitli boyutlarda tek kutu olabilirken, birden fazla birimin birleşmesi sonucu geniş toplantı alanları yaratmak mümkündür. 'Ofis Kutusu'nun tüm sistem aksesuarları profil kanallarına kolaylıkla monte edilebilir ve her zaman yükseklik ayarı yapılabilir bir özelliğe sahiptir.

Çağdaş dosyalama ve raf sistemlerinin mobil olması gerektiği düşüncesiyle oluşturulan bu sistem, modüler yapısı ve bölmeli sistemi sayesinde her zaman genişletilebilme imkanına sahiptir. Her türlü alana esnek yapısıyla uyum sağlayan sistemin parçaları, kolay sökülüp kurulabilecek mıknatıslarla birbirine bağlanır.

Şekil 6.22 Mobil bürolarda ayakta ve yatarak kullanıma örnek

Kullanıcısının duygusal ve fonksiyonel ihtiyaçlarını dikkate alan çok keyifli çalışma alanları yaratılmaktadır. Çalışana tarzını ifade etme özgürlüğünü veren yorumları ile ortaya çıkan, kullanıcısının kendi mekanını kişileştirilmesi ve tarzını ortaya koyabilmesini sağlayan bir

sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. (Güney, 2005) .

Çok işlevli olabilmek, çalışma, dinlenme, biraraya gelme eylemlerinin aynı anda ve birbirini etkilemeyecek şekilde çözüm üretmek gerektirmektedir. Çalışma biçimimizdeki değişime paralel toplanma amaçlı mekanların da niteliği değişmiştir. Daha küçük ama sayısal ve konumsal olarak farklı nitelikte toplanma mekanları, tercihen üst kotlarda, yeşile ve dışarıya açılma olanaklı, görüntülü, sesli, yazılımlı iletişim olanaklarının tümüne sahip, farklı organizasyonlara cevap verebilecek nitelikte biraraya gelme yerleridir. Özel, yarı özel ve genel kullanım alanları ayrışmasının, çalışma katlarında önemini yitirmesi yine çalışma biçimindeki değişime paralel yaşanmaktadır. Bu anlamda çekirdeklere ait hollerin daha çok lobi niteliğinde ele alınması, manzaraya açılması ve kayıp alanlar olmaktan çıkarılması yönünde değişim yaşanmaktadır. Ofis bloğu olarak tanımlanan bugünkü yaklaşımın içeriğindeki değişim nedeniyle, konaklamaya olanak verecek nitelikteki mekanların eklenmesi ve duş gibi birimlere duyulan ihtiyacın artması yönünde değişim yaşanmaktadır.

Çizelge 6.4 Yeni Kullanım Yöntemlerinin Karşılaştırılması. (Erdener, 1996).

YÖNTEM	OLUMLU ÖZELLİKLERİ	SAKINCALARI
OTELLEME	Etkin çalışma kullanımı; daha az büro mekanın daha fazla personel tarafından, giderlerin artmasına meydan vermeden, kullanılması Part-time personelin, kurulu müşterileri ile daha fazla birlikte olabilmeleri Part-time personel, büro mekanı gereksinmelerinde ve giderlerinde azalma	Yer ayırma işlevinin gerektirdiği personel ve teknolojik yatırım Kişisel depolama
TELEBÜRO	İşe gidip gelmenin yarattığı ekonomik ve psikolojik sorunların azaltılması Hava kirlenmesinin azaltılmasında önemli öge Büro görevlerinin ev atmosferi içinde yapılması Azalan büro mekanları gereksinimleri ve giderleri	Büro dışı çalışmanın birçok kişiye uygun olmaması Personel arasında azalan iletişim Merkez yönetim sistemiyle olabilecek sorunlar

SERBEST ADRES	Büro mekan kullanım yoğunluğunun artırılması Part-time personelin tanınması Part-time personelin müşterilerle daha fazla birlikte olabilmesi	İş dosyaları ve gereçlerinin ulaşılabilirliği İleri büro teknolojisi için önemli ön yatırım Yeni kullanım yönteminin öğrenme ve uygulama maliyeti Mekan kullanma programının belirli aksamalara neden olabilmesi
SANAL BÜRO	Azalan part-time mekanları gereksinimleri ve giderleri Personel verimliliğinin artması Esnek çalışma programı olanağı	Kaybolan "ait olma" duygusu Azalan iş arkadaşlığı ilişkileri İş verimliliğini değerlendirme zorlukları Merkezi yönetim sistemiyle olabilecek sorunlar

6.2 Ofis Mobilyaları

Mobilya seçimi planlama ve tasarım işlemindeki en önemli görevlerden biridir. Uygun çevresel destek ve mobilya desteği olmadan, bilgisayar kullanıcılarının sağlıklarında fiziksel ve psikolojik problemler ortaya çıkması olasıdır.

'Daktilodan farklı olarak, bilgisayar ekranı parlama problemleri yaratabilmektedir. Geleneksel gereçlere ek olarak video gösterim ekranları, klavyeler, ayrı disk sürücüler, mikrofilm göstericiler, modemler ve yazıcılar, kolayca geleneksel çalışma istasyonunu kullanılamaz hale getirebilmektedirler. Elektronik gereçler, daha çok ısı ve ses üretirler, ek güç gerektirirler ve çalışma istasyonunda kötü gözükür, kablo ve tel fazlalığına yaratırlar. Elektronik görevler, genellikle daha yorucudurlar ve bilgisayar ekranının karşısında daha fazla konsantrasyon gerektirirler.' (Dalga, 2007).

Teknolojinin gelişmesiyle mobilyalar, büyüklükleri, açıları, hareketliliği ve malzemeleri

kullanıcının konforu ve gereksinimleri karşılamak için ayrı bir tasarım konusu olmuştur.

Çağdaş ofis mobilyası genel olarak iki geniş kategoride sınıflandırılmıştır: geleneksel ve sistem. Genel olarak geleneksel mobilya – masa, çekmece, depolama dolabı, kitap rafı, sunum tahtası – bağımsız parçaların bir koleksiyonudur. Sistem mobilyası ise birbirine bağımlı elemanların bir bütünleşmesidir, bunlar çalışma yüzeyleri, dosyalama, raflar ve depolama üniteleri ve panellere ve/ya da destek direklerine itimat eden sunum özellikleridir. Bugünün sistem mobilyaları, genellikle hem geleneksel ya da serbest duran hem de sistem ya da panellere bağımlı parçaları içermek için geliştirilmişlerdir. (Duffy, 1997).

Sistem mobilyası, ofis plancısı ve davranış teorisyeni Robert Probst, öncü mobilya imalatçısı Herman Miller Inc. için, çalışanları ve ofis görevlerini tamamen açık planda düzenlemek ve bütünleştirmek için, paneller ve birbirine bağımlı parçalardan oluşan bir sistemi tanıttığında çıkmıştır. Sistem mantığının çekirdeğinde modül vardır. Sabit genişlik ölçüleriyle modül tüm sistem parçalarının boyutlarını belirlemektedir. Modüler tasarımları nedeniyle sistem yerleşimleri genişletilebilirler ya da daraltılabilirler, kullanıcı gereksinimlerine göre yeniden düzenlenirler ve yeniden yerleştirilirler. Mobilya ve strüktür arasındaki bu ilişki verimli mekan kullanımını teşvik etmektedir ve tavanlar, aydınlatmalar, pencereler ve güç dağıtımı gibi iç mekan elemanlarına katkıda bulunmaktadır. (Dalga, 2007).

Aeron

Celle

Mirra

Linea

Caper Mobile

Foray

Şekil 6.23 Herman Miller ofis mobilyalarından örnekler, Herman Miller ofis koltukları [18]

Şekil 6.24 Faaliyet Ofis, Herman Miller. Dünyanın ilk açık plan ofis mobilyası Aksiyon Ofis, basitlik, değer, mükemmel uyum ve kanıtlanmış bir fonksiyon sunarak, çalışma yerindeki

değişimleri yakalamaya devam etmektedir. 90 ve 120 derece planlama seçenekleriyle, Aksiyon Ofis, pratik düzenlemeler için, çok yönlü, çalışkan bir sistemdir.[18]

Çalışma mekanının tasarımı ve planlaması uygulanırken, insan faktörünün ya da 'ergonomi' kriterinin ne kadar önemli olduğunun farkına varılmalıdır. Etkili çevresel planlama düşüncelerine dayanan ve insan faktörünü dikkate alan kaliteli ürünler, vücut ölçülerini ve hareket kolaylığını tamamen desteklemelidirler. Çeşitli işlere, gereç gereksinimlerine ve kullanıcılara uygun olarak, tamamen esnek ve ayarlanabilir olmalıdırlar. (Dalga, 2007).

Şekil 6.25 Imago, Mario Bellini ve Dieter Thiel, 1984, Imago yöneticileri için bir ofis koltuğudur. Rahatlık, ergonomi ve zerafeti birleştirir. Kullanıcının aynı zamanda hem dinamik hem de doğru şekilde oturmasını sağlar. (Dalga, 2007)

Şekil 6.26 Ypsilon Design Mario Bellini with Claudio Bellini, 2005.

Y psilon yenilikçi bir oturma konsepti ve çok çeşitli ayarlama seçenekleriyle her türlü ihtiyaca cevap verebilmektedir. Bugünün ofisinde, her yüzey, esneklik için çok fazla talep yaratarak anlık kullanılan bir çalışma istasyonu olabilmektedir. Sonuç olarak, sandalyeler, güvenli ve destekleyici kalırken, çok çeşitli pozisyonları barındırabilmelidirler. (Dalga, 2007).

6.2.1 Mobilya Tasarımında ve Yerleşiminde Yenilikler

Ofis işi genel olarak daha hareketli, daha karmaşık ve daha çoğul hale gelmektedir. Aynı yerde, genellikle bir miktar konsantre ve bireysel işlere de gerek vardır. Bu bireysel işler kadar, komünikasyon ve etkileşimi de birarada bulundurabilme konusu, ofis tasarımında sonsuz tartışmalara sebep olmuştur. Bunları çözümlmek, beraberinde bazı yenilikler getirmiştir: (Duffy, 1997).

- Meşgul proje takımlarına, yoğunlaşma gerektiren işlere destek olan, paylaşılan fakat anında erişilebilen kapalı koşullar sağlamak için, açık planlı ofislerde, modüler birimlerin 'gerekli oldukça' esasına dayanarak kullanılmaları.
- 'Kombi-ofis', aynı problemi ürün bazı yerine yerleşim bazında çözmek için olan, daha eski bir Avrupa girişimidir. Ekip çalışması için ortak mekanlarla çevrilmiş ya da doğrudan doğruya bitişik olan küçük, modüler, cam yüzü bireysel odalardır. Orjinalinde, modüler odalarda zaman paylaşımının olmayacağı sanılmaktaydı çünkü, sosyal demokrat geleneğe göre, bir mekan eğer eşitlikçiyse, herkes için bireysel çalışma alanlarının olması gerekmektedir. Şimdi ise modüler ofisleri paylaşmak, aralarında bulunan takım mekanlarını paylaşmak kadar kullanışlı gözükmektedir.
- Genellikle, geleneksel ofislerin temel ürünü olan, standardize edilmiş altı ve sekizli çalışma mekanı kümelerinden çok daha farklı mobilyalar gerektiren grup çalışmaları için yeni mobilyalar çıkmıştır. Bunlar, etkileşimci çalışma için olan çalışma yüzeylerini, yeniden gruplanabilir masaları ve grup görevleri için daha hareketli mobilyaları içermektedir.
- Mekan kullanımının esnekliğini ve bireylerin hareketliliğini arttırmak için, bir çalışma mekanından diğerine kolay ve hızlı olarak taşınabilen depolama el arabaları ve diğer araç gereçler.
- Ofis yerleşimleri, çeşitli farklı çalışma faaliyetlerine gerekli olan koşulları sağlayabilmek için bölgenirler. Geleneksel ofis tasarımı, en mahremiyet ve yoğunlaşma gerektiren işlerden, en toplu çalışılan ve gürültülü olan işlere kadar, tüm farklı tip ihtiyaçları birarada karşılayabilecek çalışma yerleri tasarlamaya teşebbüs etmiştir. (Duffy, 1997).

Geçmişte bile bu tasarım stratejisinin yanlışlığı açıktır. Daha karmaşık çalışma modelleri ortaya çıktıkça, geleneksel ofis tasarımı başarısızlığı daha da belirgin olmaya başlamıştır. Bununla birlikte, birkere bir bireyin ve belli bir çalışma istasyonunun arasındaki bağ kırılınca

ofis planlaması bölgelemeyi kullanabilir, örneğin sessiz ya da yüksek düzeyde etkileşimli ya da özel malzemelere hızlı olarak erişime dayanan faaliyetler için donatılmış özel alanlar ayırmak gibi. (Duffy, 1997).

- İlk mobilya, ofislere ya restoranlardan ya da yerli müessesilerden ihraç edilmiştir ya da küçük ve resmi olmayan toplantılar için ısmarlama olarak yapılmıştır.
- Özellikle video bağlantılarıyla donatıldıklarında, ülkeler ve kıtalar boyunca dolaşabilen ofis konuşmalarının gerekli bir parçası haline gelmekte olan kişisel bilgisayarlar.
- Kollektif, hareketli, genellikle kısa süreli ve yüksek düzeyde görsel görevleri destekleyen, daha dinamik ekipmanlar. Hafif, üst üste yığılabilen sandalyeler, hareketli, katlanan masalar, hareketli kürsüler, beyaz tahtalar örnekleridir
- Evde çalışmak için uygun, güvenli ve bireysel gereçler.
- Ofis çalışmalarından gelen baskıya tepki olarak, ofis tasarımını daha az birlik olmuş ve daha çok eve ait, çeşitli ve kişisel yapmak için sofistikeden çılgınlığa kadar değişen teşebbüsler. (Duffy, 1997)

Şekil 6.27 Google Dublin ofis binasından geçici dinlenme ünitesi [2]

Avrupa'da tüm çalışanlara yönelik, küçük, modüler, camla çevreli kişisel çalışma odaları ve hemen yanındaki grup çalışması için bırakılan hacimler düzenleme anlamında cevap verse de üretkenlik, işlevsellik açısından problemleri çözmemiştir. Çünkü başlangıçta camlı çevrili

küçük odalar zamandan ve statüden bağımsız tüm çalışanlar için tasarlanmış olsa da kişiselleştirilmiştir. Oysa grup çalışmasının önemi nedeniyle modüller arasında kalan boşluklarla birlikte bu çerçeveli alanlar da aynı amaçlar doğrultusunda kullanılmaya başlanmıştır. Grup çalışmasına yönelik olarak tasarlanan mobilyalar, geleneksel ofis ortamlarındaki toplantı masaları imajından farklıdır. Hareketli mobilyalar tercih edilmektedir. Data ve dosya depolamak anlamında kullanılan masa altı veya daha büyük boylardaki saklama ünitelerinin de hareketli birimler olması, ofis içi düzenlemelerdeki değişikliklerde taşınma kolaylığı getirmesi nedeniyle tercih edilmektedir. Daha mobil, geçici ve ofise gelindiğinde ev ortamının rahatlığını sunmak yaklaşımları, birden fazla fonksiyon gösteren, kullanışlı, sıcak ancak bakım masrafı olmayan dayanıklı mobilya yönünde gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Ofis ortamından ayrılmadan geçici dinlenme ve çay-kahve molalarının değerlendirilebileceği bağımsız birimler ya da kapandığında yazı tahtası açıldığında toplantı masası olabilen ürünler yeni ofislerin yeni elemanlarıdır. (Duffy, 1997).

Şekil 6.28 Ev ofis, çalışma ünitelerinden örnekler. Ev ofislerin artmasıyla; ev ofis hissi veren ergonomik mobilyalar döşenen ofis örneği. (Duffy, 1997)

‘Tokyo’da, Kokoyu Ofis binasında, çalışma masaları yüksekliğinde, data akışını olanaklı kılan infrared kolonlardır. Kablosuz iletişim anlamındaki gelişmelerin bir uzantısı olan bu sistemde kablo yükü azalmakta ancak masa yüksekliğinde diz-üstü hareketli bilgisayarların direk bağlanabileceği algılayıcılar ofis ortamlarına eklenmektedir.’ (T. Bilgin, 2001)

Şekil 6.29 Kokoyu Ofis binasında, data akışını olanaklı kılan çalışma masaları yüksekliğinde infrared kolonlar (Duffy, 1997)

Teknolojilerin çizdiği yol doğrultusunda değişen iş ve işin yapılış süreçlerine bağlı olarak, gereksinim duyulan alan kullanımı azalmakta, dijital arşivleme öne çıkmaktadır. Modüler mobilyalar da bunu destekleyecek şekilde geliştirilerek; özellikle çalışma alanında seçilen elemanların estetik ve imajından çok, ergonomi ve gereksinimi karşılayabilme performansları öne çıkmaktadır. Bugün itibariyle tasarlanan modüler sistem mobilyalarındaki kanallar, kablosuz iletişim teknolojileriyle işlev ve boyutlarını değiştirmektedir. Pek çok modüler eleman, farklı kullanıma sahip elemanlarla birleşerek teknolojik donanıma sahip kozmopolit ürünleri oluşturacaktır. Pek çok uzman masanın, mobil bir evrim sonucu yataydan düşeye taşınarak, farklı ürünleri de bünyesine entegre edeceğini belirtmektedir. (Şekil 6.23) [14]

Şekil 6.30 Bütünleşmiş bir yapıdan oluşan akıllı ofis örneği; Kiosk [14]

Şekil 6.31 Metropol, Mario Bellini ve Dieter Thiel. The Metropol mobilya sistemi ofise yeni bir estetik getirir. Çalışma istasyonu artık sabit bir ünite değildir. Metropol, bireysel çözümlere ve gelecekteki değişimlere imkan sağlar. Fonksiyonel parçalar, çalışma yüzeyini açık bırakarak, masanın üstüne, altına ve yanına takılabilir. Gereksinimlere göre eklenip uzatılabilirler. (Dalga, 2007)

Şekil 6.32 Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası Resepsiyonu [15]

Geleceğin ofislerini "çalışanların iletişimlerini artırmaya yönelik daha esnek, daha rahat ve konforlu" olarak tanımlayan Swanke Hayden Connell Architects (SHCA), 2008 yılında baştan ayağa yenilediği Microsoft İstanbul Genel Müdürlük Binası'nda yeni nesil ofislerin ipuçlarını veren bir tasarım anlayışı sergiliyor. Microsoft için esnek bir açık ofis fikrinden yola çıkmış ve Microsoft'un diğer ülke ofislerinde kullanılan esnek planlama kriterlerini de göz önünde bulunduran SHCA, ofiste çalışan 386 kişi için enerjik ve esnek bir çalışma ekosistemi yaratmayı başarmış. [15]

Şekil 6.33 Açık Ofis'te Nurus U Too tercih edilmiş. Beyaz-sarı renkleriyle sandalye arkalığını çağrıştıran yarı saydam paravanlar ofis çalışanlarına özel alanlarını estetik bir biçimde sunarken diğerleri ile iletişimini de maksimize etmiş. [15]

Microsoft teknolojilerinin de kullanıldığı tasarımda dikkat çeken diğer bir unsur ise seçilen mobilyaların modern, dinamik, genç ve interaktif ofis kimliğini destekler nitelikte olması.

Şekil: 6.34

Şekil: 6.35

Şekil 6.34 Sosyal olarak tasarlanan Bölümü kısmen ayıran duvar Microsoft renkleri ile hareketlendirilmiş. Şekil 6.35 Yalın ve modern tasarımlardan seçilmiş kanepeler dinlenme bölümü [15]

Şekil 6.36 Nurus IX 'den tasarlanan yönetici odası, Microsoft İstanbul Ofisi [15]

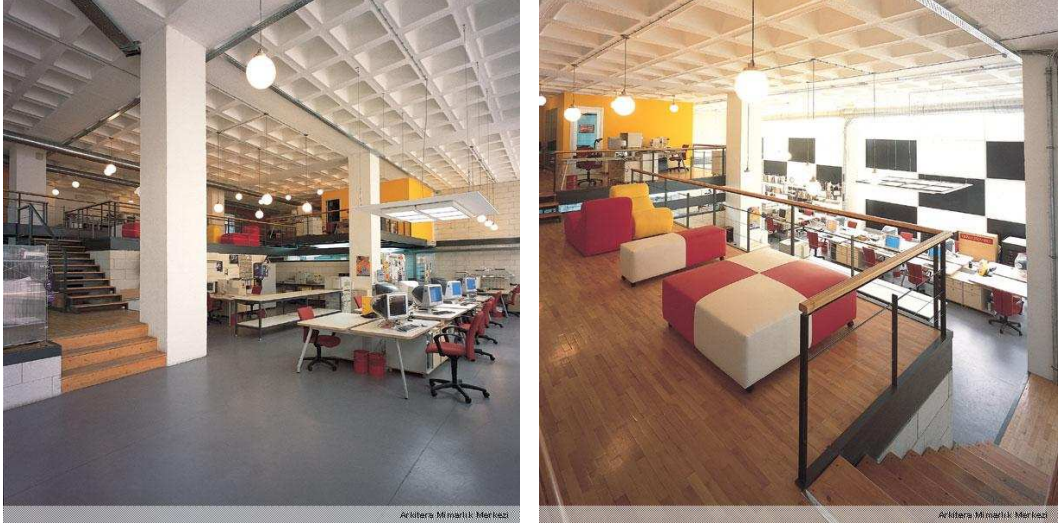
Ofis sandalyeleri, farklı çalışma sorumluluklarını ve bireylerin ve takımların tarzlarını barındırmak için, tamamen ayarlanabilir olmalıdırlar.

Şekil 6.37 TBWA - İstanbul Ofis mobilyalarının seçiminde bölücü duvarlar yerine, raf sistemler kullanılarak doğal aydınlatma tercih edilmiştir. [3]

Alanın büyüklüğü mütevazı birim fiyatlı malzemeler seçmeye iterken, kullanılacak detaylarla aynı anda birkaç soruna cevap verilebilmesi gerekmektedir. Taşıyıcı strüktür hem elektrik hem de mekanik altyapının geçeceği şekilde kurulmuştur ve aydınlatma da bu sisteme asılarak çözülmüştür. Hazır raf sistemleri arkalarına akrilik panolar monte edilerek aynı zamanda bölücü olarak kullanılmıştır. Bu vesileyle doğal ışığın penetrasyonu da sağlanmıştır. Batı ışığına maruz cephe benzer detayla kapatılıp güneş ısısından korunmuştur ve binanın biçimsiz konsolları bir yalıtım bölgesi haline gelmiş, soğutma yükleri azaltılmıştır. Ytonglar

sıvanmamış, süre kazanılmıştır. Böylece ileride olabilecek genişleme ve büyümelere yönelik tüm altyapı kurulmuştur. Tüm tesisat dışarıdan gitmiştir.’

Şekil 6.38 Çalışma mekanlarından perspektifler [3]

6.3 SEKTÖREL OFİS BİNALARINDA SOSYAL KONFOR ALANLARI

İş hayatı ve iş yapma şekillerinin her gün değişmesi ve bu değişime ayak uydurabilmek için kolay ve hızlı hareket edebilmek yeni ofis tasarım içeriğinin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yeni iş yapma çeşitleri yeni ofis tasarımlarını da birlikte getirmektedir. Özel görüşmelerin yapıldığı küçük toplantı odaları, telekonferans odaları, kafeteryalar, konferans odaları, çalışma istasyonları, çalışma ve sosyal alanlara verilebilecek örneklerden sadece bir kaçıdır.

“Bir çoğumuz evde geçirdiğimiz zamandan daha çoğunu iş yerinde geçiriyoruz, öyleyse çalışma mekanlarındaki düzen, yaşam kalitemizi doğrudan, aile yaşantımızı dolaylı olarak etkilemektedir. Bu nedenle teknoloji bu kadar olanaklar sunarken, çalışanlarının ihtiyaçlarını karşılamak önemliydi.” Norman Foster’ın bu sözleri, büro tasarımında geleneksel çizgileri tekrarlamak yerine, Commerzbank binasındaki sosyal mekanların önemini göstermekte ve büroların daha yaşanır yerler olması gerektiğini vurgulamaktadır. Giriş katındaki restaurant, lobi bölümü, konferans salonu ve “gökyüzü bahçeleri” birer buluşma noktası, dinlenme mekanı ve sosyal ihtiyaçlar için fırsat oluşturmaktadır. İç bahçeler, bina cephesinde çeşitli bölüntüler oluşturarak binanın ölçeğini kırmaya yardımcı olmakta ve doğal havalandırma sisteminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. (Enercan, 2004)

Şekil 6.39 Commerzbank’ın restorantı ve iç bahçesinden görünüş.(Çete, 2004)

Sosyal mekanların en önemli etkilerinde biri, çalışanların birbirleriyle iletişimini ve böylece paylaşımını kuvvetlendirmektir. Takım çalışmasının artan önemi, bireylerin bilgiyi paylaşmaları ve kendine odaklanılması değil, bütüne odaklanılması gerektiğini göstermektedir. ‘Grup çalışma alanları, çalışanların bir araya gelip konuştuğu, tartıştığı ve de üzerinde çalıştıkları işler için çözümler ürettiği alanlardır. Bu alanlar çalışma istasyonları

olabileceği gibi sadece bu amaçlar için ayrılmış özel odalar da olabilir. Bu uygulamanın biraz daha ileri uygulamasına örnek olarak buluşma noktaları (meeting room) verilebilir. Birkaç çalışma istasyonunun ortaklaşa kullandıkları genellikle başka çalışanları rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmiş ve bünyesinde oturma grubu bulunduran alanlardır. (Şekil 6.27) Bu örneklere ek olarak genellikle yaratıcı şirket çalışanlarının resmi ya da gayri resmi sunum ve çalışmalarını yapmak için bir araya geldikleri özel çalışma alanlarından bahsetmek mümkündür. Bu alanlar çalışanların daha rahat hissederek yaratıcılıklarını daha fazla ortaya koyabilecekleri çalışma alanlarıdır. Grubun aktivitelerine göre alanın düzenlenmesi yapılır. Örneğin çalışmanın şekline uygun olarak bilişim teknolojileri kullanımı ve ulaşımı fiziksel konfordan daha önemli bir hale gelebilir. Kolektif çalışma alanlarına örnek olarak ayrıca günümüz çalışma hayatında sıkça rastlayabileceğimiz stüdyolar, sunum odaları, telekonferans odalarını da verebiliriz.’ (Raymond ve Cunliffer, 1997).

Şekil 6.40 Zürih Google ofis binasından buluşma odası [2]

Günümüzün fikre dayalı işyerleri, başarılarının, çalışanlarla müşteriler arasındaki işbirliğine ve iş atmosferinin bir etkileşimi desteklemesine dayandığını görmüştür. Bu türden iş yerleri, insanların rahatlayabileceği, düşünce alışverişinde bulunabileceği ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri ev benzeri iş ortamları yaratmışlardır. Yeni kurumsal çalışma yerlerinde, çocuk yuvası benzeri “oyun odaları”, kahve barları, jimnastik salonları, kreşleri, bilardo masaları ve dart tahtaları vardır. İşbirliği ortamları kadar bireysel yaratıcılık fikirler için de ayrı ayrı mekanlar sağlanmıştır. Duvarlı çalışma küpleri yerlerini, hem ortak hem de bireysel alanlar olarak ayarlanabilen tekerlekli dinamik modüler iş istasyonlarına bırakmış; yenilikçi

mobilyalar klasik Wooton'un ve açılır kapanır masanın çok parçalı bölmelerini güncelleştirmiştir. Yönetmel yemek odası ve tuvalet geçmişte kalmıştır; onun yerine hiyerarşiyi en aza indirmek ve şirket genelinde etkileşimi cesaretlendirmek için ortak kullanılan kahve barları ve mutfaklar tasarlanmıştır. (Örs, 2001).

Google ofis binasında, çalışanlar için birçok sosyal alan düşünülmüştür. İnsanların zamanlarının çoğunu iş yerlerinde geçirdikleri de göz önüne alınırsa, verimlerini de etkileyen mekanların oluşturulduğu iyi örneklerden biridir.

6.3.1 İş Bağlamında Sosyal Alanlar

6.3.1.1 Karşılama ve Bekleme Salonları (Resepsiyonlar)

Resepsiyon, şirketin dış dünyayı kucakladığı bölümdür. Birçok insanın şirkette ilk olarak gördükleri yer resepsiyonlardır. Gerek nasıl göründükleri ve nasıl tasarlanmış oldukları, gerek nasıl hizmet verdiği ve gerekse insanların nasıl karşılandığı bıraktığı ilk izlenim açısından son derece önemlidir.

Küçük ofislerde bulunanlar hariç, genel olarak resepsiyonlar, giriş kapılarında güvenlik görevlileri bulunan ve içeri girildiği zaman resepsiyon masasının açık bir şekilde görülebildiği alanlardır.

Şekil 6.41 Lego ofis binası resepsiyonu [2]

Resepsiyon masalarında ziyaretçilerin karşılanması, isimlerinin alınması ve ilgili yerlerle iletişimlerinin sağlanması, şirkete gelen evrak ve benzeri şeylerin karşılanması gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir.

Bu alanın tasarımında dikkate alınması gereken noktalar şunlar olmalıdır: (Raymond ve Cunliffer, 1997).

- Düzen: Gelen, giden evrak ve paketlerin düzenlenmesi ve ayrıca onlar için yeterli alanın sağlanması
- Göz teması: Bekleyen personelin ziyaretçi ile rahat göz teması seviyesini sağlayan oturma konumu ve durumu.
- Engelliler: Engelli ziyaretçilerle kolaylıkla temas kurulabilecek konum ve durum sağlayan oturma şekli.

Resepsiyon alanlarının tasarımında dikkat edilmesi gereken bir başka husus bekleyen ziyaretçileri konforlu bir şekilde bekledikleri süre içinde ağırlamaktır. Bunun için bekledikleri süre içinde oturdukları koltukların konumu ve ergonomisi, bekledikleri alanlarda ziyaretçilere vakit geçirmeleri için sağlanan olanaklar, şirket ile ilgili bilgi veren medyanın kullanımı gibi konular ön plana çıkmaktadır.

6.3.1.2 Teknik Odalar

Teknik odalar olarak adlandırılan alanlarda, genellikle organizasyonlarda matbu belgelerin hazırlandığı, çoğaltıldığı ve bu belgelerin hazırlanmasında kullanılan malzeme ve teknik ekipmanın bulunduğu odalardır. Gelen mektupların ve paketlerin ayrılması, fotokopi ve baskı gibi işlemlerin gerçekleştiği odalar teknik odalardır.

Bir başka teknik oda ise arşivlerdir. Arşivler, günümüzde her ne kadar dosyalama artık elektronik ortamda gerçekleşse de, matbu dosyaların ve belgelerin saklandığı alanlardır. Arşivlerin tasarımında bulunduğu ortamın tabanına ekleyeceği yük göz önünde bulundurulmalı ve bu özelliğe ek olarak belgelerin sağlıklı bir şekilde saklanabilmesi için ısı, nem ve sıcaklığın iyi belirlenmiş olması gerekmektedir.

6.3.1.2 Konferans-Gösteri Salonları ve Toplantı Odaları

Genelde az sayıda organizasyon, oditoryum gibi bir yapıya ihtiyaç duymaktadır. Genel özelliği sunum odasına benzeyen oditoryumlarda esneklik daha az fakat etkileycilik bir o kadar fazladır. Belli bir yönde tasarlanmış sabit oturma düzeni, eğimli yüzey, sofistike aydınlatma ve akustik oditoryumların genel özellikleri olarak göze çarpmaktadır.

Çalışma alanları giderek esnek bir hal aldığından, genel alandan ayrılmış çalışma alanları giderek daha değerli bir hal almaktadır. Bu bağlamda toplantı odaları sadece toplantılar için kullanılan bir alan olmaktan çıkıp, özel telefon konuşmalarının yapıldığı, yoğun bir şekilde çalışılan hatta çalışanların dinlendiği bir alan haline gelmiştir. Görüldüğü gibi her ne kadar farklı amaçlar için kullanılabilir olsa da, toplantı odalarının temel amacı; çalışanların, grupların, takım ve yöneticilerin daha iyi bir iletişim içerisinde olabilmelerini sağlamaktır. Alan olarak daha küçük olan toplantı odaları, genellikle danışmanlık hizmetlerinin, eğitimlerin ve görüşmelerin yapıldığı alanlardır. Alan olarak daha büyük olan toplantı odaları ise, daha çok şirket içi ve genelde üst düzey toplantıların yapıldığı alanlardır.

Toplantı odalarının, genelde dikdörtgen bir oda olarak ve toplantı yapanların gerek hareket ederken gerekse de otururken maksimum rahatlığı ve ergonomisi düşünülerek tasarlanması gerekmektedir. Bunun için akustik ve aydınlatma gibi unsurlar toplantı odasının büyüklüğüne ve fonksiyonelliğine göre değişebilmektedir. (Şekil 6.42).

Şekil 6.42 Redbull toplantı odası ve Google konferans salonu

Akustik konusunda göz önünde bulundurulması gereken unsur, toplantı odası ne kadar büyük olursa olsun katılımcıların birbiri sağlıklı ve net bir şekilde duyabiliyor olmasıdır. Aydınlatma konusunda ise gerek toplantı esnasında yapılabilecek olası sunumun, gerekse farklı görsellerin

net ve herkes tarafından görülebilecek nitelikte olmasının sağlanmasıdır. Bu özelliklere ek olarak toplantı odalarının tasarımında kullanılacak teknolojik aletlerin yer ve kullanım amaçlarının iyi olarak belirlenmesinin önemi çok büyüktür.

6.3.1.3 Eğitim Salonları

Öğrenen organizasyonlar için eğitim devam eden bir süreç olup, geniş ofislerde sadece bu amaç için kullanılacak alanlara gereksinim olmaktadır. Eğitim metotlarındaki uygulamalarda katılımcılar belli bir süre sınıf düzeninde oturup eğitimi dinledikleri gibi daha sonra gruplara ayrılıp çalışma yapabilirler. Bu gibi uygulamalar eğitim alanının esnek kullanıma uygun olması, gerekli teknik ekipmanlarla donatılması ve akustik izolasyonunun iyi yapılması gibi gereklilikleri beraberinde getirmektedir.

Şekil 6.43 Eğitim salonu; katılımcılardan istenilen verimin alınması için ses ve aydınlatma unsurları dikkatle ele alınmalıdır. [2]

6.3.1.4 Kütüphane

Kütüphaneler, insanların sessiz bir şekilde çalıştığı alanlardır. Günümüzdeki kullanımı ile kaynak merkezleri kütüphanecilerin de bilgi vermek amacı ile kullanıcılar ile diyaloga girdikleri, birlikte çalışmanın teşvik edildiği bilgi merkezleri halini almaktadır.

Kütüphanelerin tasarımında içeriği olan kitap, dergi vs. gibi kaynakların verimli bir şekilde yansıtılıyor olması önemlidir. Bu yüzden rafların, bölmelerin ve aydınlatmanın ihtiyaca göre tasarlanması gerekmektedir. Bunlara ek olarak kütüphane sorumlularının çalışması için

gerekli alan yatay ve ilgili malzemeleri kullanabileceği genişlikte bir alan olup, yine aynı şekilde ilgili teknolojik araç gereçle desteklenmelidir.

Şekil 6.44 Zurih Google ofis binasının kütüphane girişi[2]

6.3.1.5 Sağlık Merkezi

Genellikle büyük organizasyonlarda rutin sağlık taramalarının yapıldığı ve çalışanların sağlık şikayetleri durumunda ilk muayenenin yapıldığı alanlardır.

Yapısal olarak genellikle iki ya da üç oda (biri bekleme odası olmak üzere) ve kendine ait bir tuvaletten oluşmaktadır. Tasarımda hijyen ve kimyasal içerikli maddeler bulunduğundan güvenlik konusu göz önünde bulundurulmalıdır.

6.3.1.6 Sığınak

Herhangi bir tehlike anında çalışanların güvenliğini sağlayacak şekilde düzenlenmiş ve tasarlanmış alanlardır. Bu alanların özellikleri olarak çalışanların bahsedilen olaylar sonucunda meydana gelebilecek etkilerden (ateş, duman vb.) korunmalarını sağlayacak havalandırma, ıslak hacim ve temel gereksinimlerin giderilebileceği unsurlara sahip olması sayılabilir.

Çalışanların işyerlerinde tehlike anında sığınabilecekleri bir yerin varlığını bilmeleri kendilerini güvende hissetmeleri için önemli bir unsurdur.

6.3.2 Personel Bağlamında Sosyal Alanlar

6.3.2.1 Yeme-İçme Salonları (Kafe-Restoran-Bar)

Ofislerde en yaygın sosyal aktivite yemek yemektir. Eski işyerlerinde bulunan kantinler giderek yerini restoran ve kafelere bırakmaktadır. Şehir merkezine uzak olan şirketlerde restoran mutlak bir gereksinim olmakla birlikte şehir merkezinde olan şirketler için restoran, ne kadar maliyetli ve alan işgal etse bile, bir avantaj olarak görülmeye başlanmıştır. Bunun nedeni genellikle zaman kazandırıcı bir yapı olarak şirketlere hizmet eden bir yönü olmasıdır. Bunun yanı sıra daha sağlıklı yemek yeme alışkanlığı, çalışanların birlikte sosyalleşebileceği ve dinleneceği bir alan olması restoran ve kafelerin avantajları arasında sayılabilir. Eskilerin bodrum katlarında planlanan kantinler artık şirketlerin en göz alıcı yerlerinde restoranlar olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Şekil 6.45 Çalışanların yemeklerini self servis olarak aldıkları restoran örneği [2]

Yemek yenilen alan genelde destek alanlarının (mutfak, servis) iki ya da üç katı büyüklüğündedir (Raymond ve Cunliffer, 1997). Genelde 4-6 çalışanın bir arada oturduğu masaların oluşturduğu bu alanda, servis için gerekli alan da gözetilerek masanın mahremiyeti ve hareket özgürlüğü sağlanmalıdır.

Ofis restoranları genellikle self-service şeklindedir. (Şekil 6.34) Yemek alanları ile belli bir harmonide olması gereken servis alanları genellikle iki alan birlikte düşünülerek aydınlatılması, renk seçimi yapılması gerekmektedir.

Ofis restoranlarındaki mutfak alanlarının tasarımını belirleyen ana unsur ne kadar öğün servis yapılacağı ile kısıtlı değildir. Servis süresinin uzunluğu, kaç kişiye servis yapılacağı, sunulacak yemeğin çeşidi ve malzemenin satın alınması gibi faktörler de mutfakın tasarımında büyük rol oynamaktadır. Ayrıca çalışanların içeceklerini hazırlayabileceği, evden getirdikleri yiyecekleri saklayabileceği yani çalışanlara özel mutfak özelliğinde mini barlar da mevcuttur.

Şekil 6.46 Dinlenme alanı örneği. Çalışan dinlenme molalarında içeceklerini hazırlarak arkadaşları ile sohbet edebiliyor. [2]

Son olarak genel olarak pek yaygın olmasa da ve şirketlerde alkol kullanmama kuralı yaygın olduğundan az sayıda ofis binasında bulunabilen barların sosyal alanlara örnek verilebilecek bir başka yapıdır.

6.3.2.2 Spor Alanları

Genelde büyük komplekslerde bulunan spor salonları bünyesinde farklı sportif aktiviteleri barındıran alanlardır. İşten önce, sonra ve öğle yemeği esnasında kullanılırlar. Yüzme havuzu ya da tenis kortu gibi elemanlar temel olarak bina tasarlanırken dikkate alınmaktadır. Sauna ve benzeri alanların tasarımında teknik unsurlarda ön plana çıkmaktadır. Ses izolasyonu ve

havalandırma tesisin tümü için göz önünde bulundurulması gereken özelliklerdir.

6.3.2.3 Mağazalar

Günümüz modern ofis binalarında giderek sayıları artan dükkanlar şirketin dış bir servis satıcısı ile anlaşarak ya da direkt olarak dükkanla anlaşmaları sonucunda yerlerini ofis binalarında almaya başlamışlardır. Bu dükkanlara örnek olarak kuaförler, şarküteriler, seyahat ofisleri verilebilir.

Şekil 6.47 Googleplex, ofis içerisinde kuaför örneği [2]

6.3.2.4 Sigara Odaları

Günümüzde sayıları her ne kadar azalsa da, gerek işyeri politikaları gerekse yasal düzenlemeler nedeniyle, bazı ofis binalarında sigara odaları hala bulunmaktadır. Sigara tiryakileri için düzenlenen bu odada dikkat edilmesi gereken unsur havalandırmanın iyi olması ve de dekorasyonda kullanılacak malzemenin sigara dumanının etkisine dayanıklı olmasıdır.

6.3.2.5 Ulaşım-Park Alanı

Otoparklar genel olarak ofis binası seçiminde önemli rol oynamaktadır. Şehir merkezinden uzak ofis binalarının yerlerinin belirlenmesinde otoparklar önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Halen otopark alanlarının kısıtlı olduğu ofis binalarında bu alanlar kişilere statüsüne göre tahsil edilmektedir. İster ofis binasının altında isterse ayrı bir alanda şirketçe

kullanılacak olan otopark alanlarının tasarımını ve sınırlarını belirlerken çalışan sayısı, arabanın manevra yapması ve park edebilmesi için (bir arabanın yaklaşık olarak gereksinimi 25 metrekaredir) (Marmot ve Eley, 2000) gerekli alan gibi kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

6.3.2.6 Kreşler

Çocuklu bayan çalışanların günümüzde iş hayatında daha fazla yer alması kreşleri günümüz modern ofislerinin bir parçası olması gereksinimi ve gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kreşlerin gereksinimleri çocuklu çalışan sayısı, çalışanların evlerinin ofise olan uzaklığı vs gibi konulara göre belirlenmektedir. Sayıca daha kalabalık ofisler bu tür hizmetleri uzman organizasyonlara devrederek bu uygulamayı çalışanlarına sunabilmektedir. Ofis kreşleri çalışanlarına çocukları ile birlikte daha fazla zaman geçirebilmelerine ve de ihtiyaç olduğu zaman yanlarında olabilmelerini sağlamaktadır. Bu gibi bir uygulama ile işe gelme davranışında azalma meydana gelir.

Alanın gereksinimleri olarak özel boyutlardaki mobilyaların, hijyenin, aydınlatmanın ve konforun sağlanması sayılabilir.

6.3.2.7 Teraslar

Teraslar, sayılan birçok sosyal alanın bir parçası olarak ya da ayrı olarak kullanılabilen sosyal alanlardır. Her ne kadar ofis binası sınırları içerisinde de olsa teraslar çalışanlara ofis dışındaymış hissini verirler. Gün içinde çoğu zaman ofis binasının içerisinde bulunan çalışanlar, ofis dışında olma isteklerini bu alanlarda gidermeye çalışırlar. Bu yüzden de genellikle doğal materyaller, bitkiler ile dekore edilmiş olmaları tasarımları açısından önemlidir.

Şekil 6. 48 Solda Red Bull binası terası, sağda Google ofis binası terası [2]

6.3.3 Googleplex, Santa Clara, Kaliforniya, ABD / *American Society of Landscape Architects*

'Googleplex', Kaliforniya eyaletindeki San Jose yakınlarında Santa Clara County'de Mountain View şehrinde 1600 Amphitheatre Parkway adresinde bulunan Google Inc. şirketine ait şirket merkezinin bulunduğu bina kompleksidir. İsmi, Google ve kompleks kelimesinden türetilmiş, ayrıca '10^{googol}' sayısını ifade eden Googolplex kelimesine de referans verilmiştir.'

Şekil 6.49 Googleplex vaziyet planı [2]

'Ofis alanı ve şirket kampusu 110.000 m²'den oluşur ve içerisinde 20.000 m² kamuya açık Charleston Park alanı, Permanente Deresine geliştirilmiş ulaşım imkanı, Shoreline Park ve Bay Trail bölgesini şirkete bağlayan bisiklet yolları barındırır.' [7]

Şekil 6.50 'Googleplex'de çalışanlar isterlerse bisikletle ya da scoterları ile dolaşabiliyorlar.

‘Kampüs arazi dizaynı (American Society of Landscape Architects) Amerikan Peyzaj Mimarları Topluluğu tarafından, 1999'da ASLA Centennial Medallion (asırlık madalyon ödülü), 2000 yılında the ASLA Centennial Award (asırlık ödül) ve 2001 yılında the ASLA National Honor (ulusal onur) ödülüne değer görülmüştür. [7]

2006 sonu ve 2007 yılı başlarında şirket bir dizi güneş paneli kurarak, ihtiyacı olan elektrik enerjisini 1.6 megawattlık kısmını bu yolla karşılamaya başladı. O tarihte bu rakamın ABD'de güneş enerjisine yapılan en büyük yatırım olduğuna inanılıyordu. Bu projede daha sonra yapılacak olan kurulumlar ile Googleplex'in elektrik ihtiyacının % 30'nun karşılanması bekleniyordu. Kurulum yapılmış panellerin üçte biri "güneş ağacı" olarak tabir edilen ve park yerlerinin üzerine yerleştirilen tiptendi, geri kalanlar ise çatıya yerleştirilen tiplerdendir.’ [7]

Şekil 6.51 Park yerlerinde gölge yaparak da işlev gören, ‘güneş ağacı’ olarak adlandırılan güneş panelleri ve vaziyet planından görünüşü[7]

‘Dünyadaki tüm Google ofisleri aynı olmasa da, bazı temel özellikleri paylaşmaktadır. Google çalışma alanında bulunan bazı özellikler şunlardır:

- Buenos Aires'teki bir duvar resminden Zürih'teki teleferiklere kadar, her ofisin benzersiz konumunu ve kişiliğini ifade eden yerel tatlar.
- Köpekler, lava lambaları, masaj sandalyeleri ve bir toplantıdan diğerine hızlı şekilde gitmek için bisikletler.
- Google çalışanları ofislerini, yurtlarını ve birbirine bağlantılı odaları (az sayıda tek kişilik oda vardır) üç veya dört ekip üyesi ile paylaşırlar.
- Masa başında değilken de program yazmak ve not almak için her çalışanın elinde (veya bisikletinin sepetinde) dizüstü bilgisayar bulunur.
- Langırt, bilardo masaları, voleybol sahaları, çeşitli video oyunları, piyanolar, masa tenisi, havuzlar, yoga ve dans sınıfları içeren spor salonları.
- Meditasyon sınıfları, film kulüpleri, şarap tatma grupları ve salsa dansı kulüpleri gibi sıradan personel organizasyonları.
- Tüm personel için çeşitli kafeteryalarda sağlıklı öğle ve akşam yemekleri ve gün ışığında beyin fırtınası yapmak için açık havada oturma imkanı sunulur.
- Google çalışanlarının gün boyunca ayakta kalmasını sağlayan, çeşitli aparatiflerle ve içeceklerle dolu atıştırma odaları. [9]

Googleplex çalışma alanı ve sosyal alanlarından örnekler ;

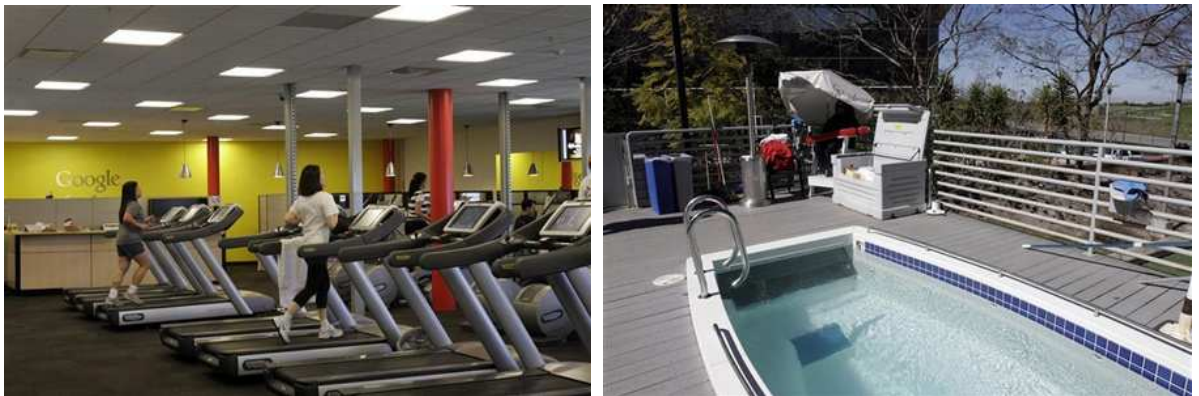
Şekil 6.52 Solda ki fotoğrafta, Googleplex çalışanları ortamlarını istedikleri gibi düzenleyebildiğini, Sağdakinde ise, bilgisayarları ve elektronik cihazları kontrol için 24 saat uzmanını bulundurduğunu görüyoruz. [2]

Şekil 6.53 Google ofis binalarında yemek için birçok seçenek sunuyor. Farklı yemek alanları çalışanların birbirleriyle iletişimini kolaylaştırıyor ve sosyalleşme imkanı sunuyor. [2]

Şekil 6.54 Dinlenme ve masaj odaları[2]

Şekil 6.55 Spor salonu ve yüzme havuzu [2]

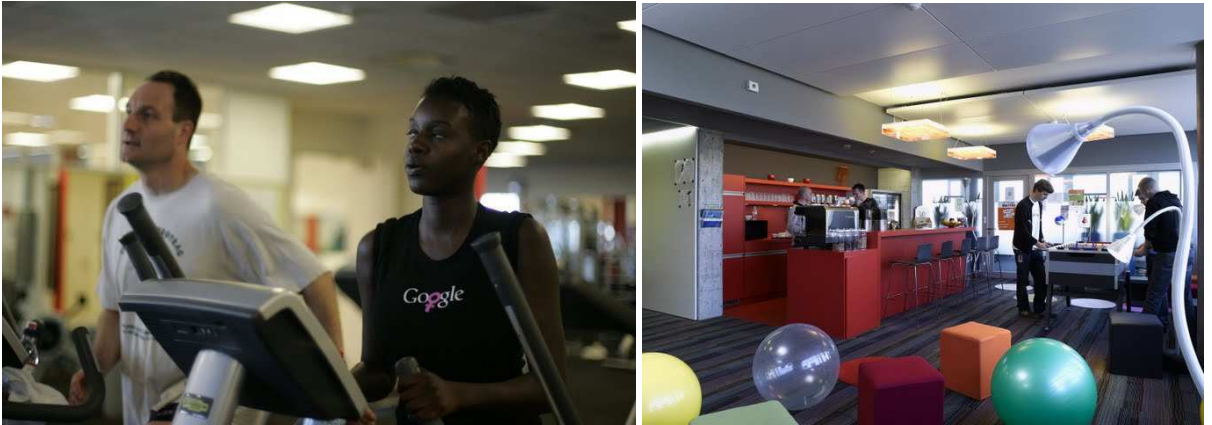

Şekil 6.56 Dinlenme molaları için oyun odası ve açık alan kullanımı, teraslar [2]

Şekil 6.57 Google çalışma mekanı ve çalışanların çocukları için kreş.

Google çalışanları isterlerse, evcil hayvanlarıyla zaman geçirebildikleri gibi çocuğu olan çalışanlar ofislerinde ki kreşlerden yararlanabiliyor. [2]

Şekil 6.58 Google HQ, spor salonu ve mini bar ile langırt oyun masası. [2]

'Google'ın çalışma ve yönetim alanında getirdiği yenilikleri, çalışanlarının yaratıcılıklarını nasıl ateşlediklerini anlatan ve iş başvuru sayfalarında bulunan *Google'da çalışmak için on neden* kısmında anlatmaktadır. Bu on neden aşağıda maddelenmiştir ; [10]

- *“Yardım eli uzatın:* Her ay milyonlara ulaşan ziyaretçisiyle günlük hayatımızın bir parçası olan Google, insanları aradıkları bilgiye kolayca ulaştırarak hayatı eğlenceli hale getiriyor.
- *Hayat güzeldir:* İşe yarayan ve çalışan bir şeyin parçası olmak gerçekten önemli bir tatmin unsuru.
- *Değerli olduğunı hissetme en iyi motivasyondur:* İçerisinde bedava doktor, dişiçi, masaj, yoga; profesyonel iş geliştirme imkanları, gündüz bakımevleri istediğiniz kadar yiyecek gibi bir sürü güzel özelliğin bulunduğu eğlenceli ve yaratıcı bir iş ortamı.
- *İş ve oyun bir birinden ayrı olmak zorunda değildir:* Aynı anda hem kod yazmak hem de gol atmak mümkündür.
- *Çalışanlarımızı seviyoruz ve bunu bilmelerini istiyoruz:* Çeşitli sağlık programları, çalışanlara dağıtılan hisse senetleri, annelik ve babalık izni gibi çalışanlarımızın rahatına ve geleceğine yönelik pek çok imkan sunuyoruz.
- *Yenilik bizim için önemlidir:* En iyi teknoloji bile geliştirilebilir. Her an kullanıcılarımız için daha hızlı, daha kullanışlı ve gereksinimlerine daha uygun hizmetler geliştirmeyi düşünüyoruz. Google, dünyanın bilgisini yönetme konusunda lider firmadır.
- *Her yerde iyi arkadaşlıklar:* Google çalışanları arasında eski cerrahlar, yöneticiler, bulmaca şampiyonları, timsah avcıları ve eski askerler bulunuyor. Önceki iş hayatları ne olursa olsun Google çalışanları iş yerini eğlenceye dönüştürüyor.
- *Dünyayı birleştiriyoruz:* Dünya üzerinde her ülkeden ve her dilden pek çok kullanıcı bizim hizmetlerimizden yararlanıyor. Sadece küresel düşünmekle kalmıyoruz aynı zamanda hareketlerimize de bunu yansıtıyoruz.
- *Cesaretle kimsenin daha önce gitmediği yerlere gidin:* Hala çözülmesi gereken binlerce sorun var. Yaratıcı fikirleriniz bizimle önem kazanıyor. Milyonlarca insanın kullanabileceği hizmetleri geliştirmek için size imkan sunuyoruz.
- *Ayrıca öğle yemekleri de bedava:* Her gün bedava yemek: sağlıklı, lezzetli ve sevgiyle hazırlanmış...’ şeklindedir.

Google’da çalışma felsefesinde ‘Takım elbise giymeden de ciddi olunabilir.’ anlayışı

içermektedir. ‘Google’ın kurucuları, şirketin asıl odak noktasının arama olduğunu zaman zaman dile getirmiştir. Şirketi, işin belirli zorluklar içermesi ve bu zorlukların eğlenceli olması fikrini temel alarak kurmuşlardır. Bu bağlamda, Google’ın anlayışı herhangi bir Amerikan şirketine benzemez. Bunun nedeni, her ortamda mutlaka bulunan lava lambaları ve plastik toplar ya da şirketin şef aşçısının Grateful Dead grubu için aşçılık yapmış olması değildir. Google, konu çevrimiçi hizmet olduğunda nasıl önceliği kullanıcılara veriyorsa, Google Inc. de konu Googleplex merkezinde günlük hayat olduğunda önceliği çalışanlarına veriyor. Ekip başarılarının ve bireysel başarıların takdir görmesi, şirketin genel başarısına katkıda bulunan en önemli etmenlerdir. Fikirler zaman zaman yorucu olabilen bir hevesle paylaşılır, test edilir ve uygulamaya koyulur. Diğer şirketlerde saatler sürecektir toplantılar genellikle, öğle yemeği kuyruğundaki konuşmalardan biraz daha uzun sürer ve kodları yazanlarla maaşları ödeyenler arasında yalnızca birkaç duvar vardır. İletişimin yüksek olduğu bu ortam, milyonlarca kişinin Google arama sonuçlarına güvendiği gerçeğiyle pekişen üretkenliği ve ekip mantığını teşvik etmektedir.’ [10]

7. SONUÇ

Günümüzde ofis tasarımının önemi giderek daha fazla kuruluş tarafından anlaşılmıştır. Bir kurumun öz değerlerinin ve kültürünün yansıtılmasında baş rolü oynayan ofis tasarımı, kurumsal kimliğin tanımlanmasında çalışanlar için bir motivasyon kaynağı olmaktadır. İş ortakları ve kamuoyunun gözünde oluşacak kurum prestijine doğrudan katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple birçok kurum, ofisin hem yaşanan hem de çalışılan bir mekân olarak kurgulanması için gerekli çözümlerin arayışındadır. Sosyal çevre olarak “modern ofis”, iletişim, etkileşim ve konsantrasyon fonksiyonlarıyla ilgili ihtiyaçların tümüne cevap verebilmeli, oturma, sohbet etme, dinlenme, yeme-içme ve çalışma gibi etkinliklere olanak sağlayabilmelidir.

Çalışma mekânlarının önceliği, kullanıcıların fiziksel konforunun sağlandığı, ergonomik bir çalışma ortamlarıdır. Kullanıcıların çalıştıkları ortamda kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri, motivasyonlarını artırır ve bu beraberinde verimliliklerini yükseltir. Çalışma ortamının temel gereksinimleri içerisinde ki tüm insancıl ihtiyaçlar haricinde, dosya ve kağıt için çalışma ortamında yeterli ve elektronik araç gereç için de gerekli alan olması gerekmektedir. Bu temel özelliklere ek olarak çalışanın bireysel eşyaları için rahatlıkla yer bulabileceği alan olmalısı da gerekmektedir. İletişim ve dinlenme eylemleri için mekânda “mekân” oluşturmak üzere kurgulanan ve açık ofis içinde serbestçe yer değiştiren küp biçimli elemanlar tasarlanmıştır. Bu çalışma hücreleri, toplantı amaçlı kullanılabildikleri gibi, konsantrasyon gerektiren bireysel çalışmaya da olanak sağlamaktadır. Tüm bunların bir kombinasyonu olarak düşünebileceğimiz çalışma mekânları, günümüz tasarımcılarının bu yönde çalışmalarını hızlandırmıştır.

Geleneksel ofisler, iç düzenlemelerinde sınırlı imkân veren ve hiyerarşinin etkili olduğu mekânlardır. Kıdemli kişilerin bireysel odalarının daha özel tutulduğu ve aralarında keskin sınırları olan bölüm kimliklerine sahip, küçükten büyüğe, farklı bölünmelerden oluşan mekânları içermektedir.

Yeni ofis düzeninde ise; toplantı ve etkileşim için çeşitli mekânların, çalışma düzeninin çeşitliliğinde, daha fazla etkileşimle yüz yüze toplantılardan video konferanslarına kadar her türlü iletişimin ve takım çalışmasının özendirilecek çalışma düzeninde değişiklikler olmuştur. Dönüşebilirlik özelliğinde, daha küçük ve daha az merkezi yönetim anlayışında, bölümler arası daha az tanımlı sınırların ve yeni teknolojilerin daha yaygın ve yaratıcı kullanılması ile zamanın verimli kullanılmasında değişikliklere neden olmuştur. Ayrıca, çalışma alanlarında

yeni bir gelişme olan tele-satış ve çağrı merkezleri gibi vardiyalı çalışmalarda aynı çalışma alanının farklı zamanlarda farklı kişilerce paylaşılması kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bu oluşum geleneksel çalışma mekânlarında ki bireyselliği azaltmaktadır.

Kişisel etkileşim ofis içinde yer alan önemli bir aktivitedir. Ofis binalarında ve etkileşime olanak sağlayacak bir ortam yaratılmalıdır. Günümüz örneklerinden incelediğimizde bu özellikleri karşılayan ofisler çoğunlukla sektör olarak tasarım içeren, medya, iletişim, reklam, mimari ofis gibi kurumsallığını önemseyen, yaratıcı ofislerdir.

Teknolojinin sürekli değişmesi ile insanın hayat standardının artması ve iş yerlerinde geçirilen sürelerin artması, evinde ve diğer yerlerde elde ettiği rahatlığı artık işyerinde de aramasına sebep olmuştur. Bu nedenle ofis binası, sadece işlevsel olarak hizmet veren bir yapı olarak değil, birçok kişinin günün büyük bir bölümünü geçirdiği yer olarak ele alınmalıdır. Kullanıcı gereksinimlerine ve memnuniyetine, motivasyonu etkileyecek sosyal ihtiyaçların karşılanacağı, ofis yapıları içerisinde ki sosyal alanlara önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

Akay, E.,(2004), Büro Binalarında İleriye Yönelik Değişiklikler ve Mekan Planlama, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Akarsu, B., (1979) Felsefe Terimleri Sözlüğü, TDK Yayını, Ankara

Aksu, M., (2000), "Büro Binalarında Çalışma Mekanının Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi İçin Kontrol Listesinin Oluşturulması" , Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Akyol, E., (1997), "Büro Yapılarında Kullanıcı Gereksinimlerinin Mekan Tasarımına Etkilerinin İrdelenmesi" , Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Altınkoç, Y.Ö. (2005), Büro Binaları Tasarımında Temel İlkeler ve İç Mekan Organizasyonu, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Anonim ; " Dünden Yarına Ofis Tasarımı " Arredamento Dekorasyon, Boyut Yayıncılık LTD. ŞTİ., Ekim 1989

Aluçlu İ., (2000), Özel Sektör Yönetim Binalarında Kullanıcı Gereksinimi, Konfor Şartları ve Organizasyona Yönelik Sistem İyileştirme Modeli, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Ataç, İ., Gül, M., (2000), "21. yy'a Giden Yolda Frankfurt'taki Mimarlık", Yapı 224: 60-73.

Atasoy, A., Erkman, U., (1976), Mimari Tasarlamaya Bîr veri Olarak Mekanın Uygunlaştırılması, İTÜ., Y.A.K. Bülteni. Eylül 1976

Begeç, H., (2005) iletişim teknolojilerinin Büro Mekanlarına Etkileri ve Medya Yapılarında Yeni Mekan Kullanım Biçimlerinin Uygulanabilirliği, Doktora Tezi, DEÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Bilgin, E.T., (2001), Geleceğin Ofis Binalarındaki Tasarım Parametrelerine İlişkin Kriterlerin Saptanması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Can, H., Aşan, Ö., Aydın, E., (2006), Örgütsel Davranışlar, Arıkan, Ankara

Cave C., Worthington J., (1976), Planning Office Space, Nicholas Publishing Company, U.S.A

Çete, N., (2004), Çalışma Ortamlarında Verimliliğin Artırılmasının Büro Mekanlarıyla İlişkilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Çıkrıkçıoğlu, B.. (2004) Akıllı Binaların Tarihsel Gelişimi ve Geleceğe Yönelik Ütopyalar, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Dalga, P., (2007), Geçmişten Günümüze Ofislerin Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Dalgıç, G., (1999), İleri Teknolojiye Dayalı Büro Modelinde Mekan Organizasyonu, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

Di Salvo, M.A., (1992), "Büro Mekanlarına İlişkin Felsefi Çağrışımlar", Arredamento

Dekorasyon Periyodik Özel Sayı Ofis 92, 6: 72-79.

Dökmeçi, V., Dülgeroğlu, Y., Akkal, L.B., (1993), İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları; Literatür Yayınları, İstanbul.

Duffy, F., (1997), Francis Duffy; with Contributions from Kenneth Powell / The New Office, Conron Octopus, London.

Duffy, F.; Cave, C; Worthington, J., (1976), Planning Office Space, The Architectural Press., London,

Duffy, F.; (1992), The Changing Workplace, Paidon Press Limited London

Emiroğlu, E.(1), " Büro Binalarında, Büro Mekanı Türleri ", Dizayn Konstrüksüyon, Ağustos-Eylül 1986, s: 43

Erdener, H.E., (1996), "Büro Binalarında Yeni Kullanım Yöntemleri", Yapı. S.181 ss.77-82.

Erentok, M., (1991), "A'dan Z'ye Açık Ofis Tasarımı", Arredamento Dekorasyon, İstanbul.

Enercan, T., (2004), High-Tech Akım Ofis Yapıları ve Ekolojik Ofis Yapılarının Gelişimine Olan Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Güney, Ş., (2006), Bürolardaki Mekan-Mobilya Organizasyonundaki Ergonomi Faktörü Ve Verimliliğe Etkisi: Bir Banka Örneği, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Gürer, A., (1997), Büro Binalarında Mekan ve Kullanıcı Performansının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

İnceoğlu, N., (1982), Mimarlıkta Bina Planlama Olgusu, Profesörlük Tezi, İstanbul.

Kavuran, A.R., (2006), Kapalı Ofis Sistemlerinde İç Mekan Düzenlemesinin Kullanıcı Memnuniyetine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ketencioğlu, N.. (2001), Yönetim Organizasyonundaki Değişimlerin Büro Binalarının Tasarımına Etkisi, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Kıran, A.,(1992), "Mimari Mekanda Renk Uyumu", Mimariik ve Şehircilikte Mekan, Y.T.Ü. Yerleşme ve Mimarlık Bilimleri Uygulamalı Araştırma Merkezi, İstanbul

Kısmet, B., (1999), Yönetim Yapılarında Kullanılan Bilişim Teknolojileri ve Mimari Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Kliment S., Davis S., (1984), Designing the Automated Office, Whitney Library of Design, New York

Lehman-Smith, D., (2002), Building Type Basics For Office Buildings, Chapter 3 Interior Architecture, A. Eugene Kohn and Paul Katz Kohn Pedersen Fox, John Wiley & Sons, New York

Marmot A., Eley J., (2000), Office Space Planning, McGraw-Hill Companies, Amerika Birleşik Devletleri

Mitchell, W., (1995), City of Bits, MIT Press, London.

Mutlu, Ö., (1988), Büro Binalarında Hazır Bölücü Elemanlarla Mekan Tasarımında Planlama Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Naghavi, Ş., (1995), Büro Binalarında İç Mekan Düzenlemesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Okutan, M., (2001), 'Ofis Binalarında Deplasmanlı Havalandırma Sistemleri' Arredamento Dekorasyon : 134-137.

Onat, E., (1995), Mimarlık Form ve Geometri, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, Ankara

Öncül, K., (1992), Büro Otomasyonu, P.C. World Türkiye, 21.

Örs, N., (2001), "Masa Başında ABD'de Büronun Dünü ve Bugünü", National Building Museum'da 'On The Job: Design and the American Office' sergisinin kataloğundan çeviri, Arredamento Dekorasyon Nisan 2001: 90-95.

ÖZEK, V., (1992), Yönetim Yapılarında Planlama ilkeleri, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

Öztürk, U.,(1996), İnsan-Mekan İlişkileri Kapsamında Çalışma Ortamı-Çalışan Psikolojisi Etkileşimi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Raymond S. and Cunliffe R., (1997), Tomorrow's Office, E&FN Spon, London

Pile J., (1976), Interiors 3rd Book of Offices, Whitney Library of Design, New York

Piotrowski C., Rogers A., (1999), Designing Commercial Interiors, John Wile & Sons, Inc., Kanada

Sakallı, E.. (1997), Büro Yapılarında İç Mekan Organizasyonu Faktörleri, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne

Tasarım Dergisi, (2001), Ofis Binaları (Office Buildings), Tasarım Özel Sayısı 109: 62-76

Ünügür, M.; " Kullanıcı-Mobilya İlişkileri Üzerine ", Ofis&İnsan Dergisi, 1997

Worthington J., (1997), Reinventing the Workplace, Institute of Advanced Architectural Studies, The University of York, Oxford

Van Meel, J., (1999), The European Office, Office Design and National Context, OIO Publishers, Rotterdam.

Varlı, E.. (2004), Büro Tasarımında Kullanıcı Standartları ve Teknoloji Kullanımının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne

Voordt, Theo JM van der, Juriaan van Meel, Froukje Smulders & Saskia Teurlings (2003), Corporate Culture and Design, Environments by Design No:2, Winter 2002/2003, 23-43.

Yavuz, B.. (2003), Teknolojik Gelişmelerin Büro Mekanlarında Yarattığı Değişimler ve Ev Ofisleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

İNTERNET KAYNAKLARI

[1] [Questioning Open Plan Office Design:A Cross-cultural Critique, November,2004](#)

[2] <http://picasaweb.google.com>

[3] www.arkitera.com

[4] <http://www.google.com/plex/>

[5] <http://www.fernauhartman.com/nickelodeon.htm>

[6] http://www.imagination.com/about_us/the_imagination_gallery

[7] <http://tr.wikipedia.org/wiki/Googleplex>

[8] <http://sv-gtug.org/image/map-googleplex.jpg>

[9] <http://www.google.com/intl/tr/corporate/culture.html>

[10] <http://www.google.com/intl/tr/corporate/tenthings.html>

[11] http://www.yapiteklif.com/haber.aspx?ID=158&baslik=Turkiye?nin_En_Sik_ve_Modern_Ofisleri

[12] <http://www.infoday.com/searcher/nov00/wallace.htm>

[13] <http://www.designer.com/urun/haberler-g9269.html>

[14] <http://www.yapidergisi.com/makaleicerik.aspx?MakaleNum=35>

[15] <http://www.buildingdecoration.net/?p=content&id=67>

[16] <http://www.space-design.com/upload/RS0014.pdf>

[17] <http://www.prlog.org/10176025-new-office-trend-to-make-life-easier.html>

[18] www.hermanmiller.com

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 07.01.1983

Doğum yeri Denizli

Lise 1997-2001 Yabancı Dil Ağırlıklı Denizli Lisesi

Lisans 2001-2006 Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2006-2009 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Araştırma ve
Planlama Programı

Çalıştığı kurum(lar)

2006 Ekim - 2008 Şubat DNA Mimarlık

2008 Şubat- 2009 Ekim Ütopya Mimarlık